Tritogenia

Et Maanedsskrift, udgivet som Fortsættelse af Minerva.

Udkom fra 1828-1830, betegnet 1.-7. Bind.

Om tidsskriftet på: https://danskforfatterleksikon.dk/1850tit/0199/sknr199641.htm

Udarbejdet af Niels Jensen

Tritogenia.

Et Maanedsskrift,

udgivet

som Fortsættelse af Minerva,

ved

Prof. K. L. Rahbek,
Etatsraad og Ridder af Dannebrog.

Tum, si qva minus fuerint effecta iis, qvæ levius adhuc afflicti cæperamus, fortunæ remittantur, qvæ, si qvid mediocrium alioqvin nostro ingenio virium fuit, ut non exstinxerit, debilitavit tamen.

Quinctilianus Proæm. Libr. VI.

Tredie Bind.

BIBLIOTHECA WEGENERIANA.

Kiøbenhavn.
Paa Hofboghandler Beekens Forlag,
trykt i Johan Peter Mandrups Bogtrykkerie.

Indhold.

Side

Om den falske Originalitet i Kunsten overhovedet, og i det Characteristiske i Poesien i Særdeleshed; ved Hr. Prof. Hauch 1

Sejans Fald femte Act (fortsat) 17

Tegnelser

a) Til Procanzler Cramer i Kiel ved hans Kones Død af T. Rothe 50

b) Om Tibers Caracteer 54

Af Tacitus,
Svetonius,
Dio Cassius
og Montesquieu.

Guldbryllupssang af Udgiveren 59

K. M. Rahbek, f. Heger, af Hr. Prof. Ridder Ingemann 61

Karen Margarete Rahbek fød Heger, af Hr. Prof. Ridder Oehlenschläger 66

Historisk Udsigt over de nyeste Begivenheder af Udg. 69

Biskop Hans Finsen om Folkemængdens Formindskelse i Island ved Uaar, fordandsket og med Anmærkninger forøget af Hr. Candidat Einarsen (s. femte H.) 81

Tvende Sange for de danske Kunstnere i Rom Jule og Nytaarsaften 1826 ved Hr. Prof. C. Hauch 117

Vennemindе af Hr. Pastor C. A. Lund i Kielby . 120

Om Liberalismen (udaf den i Wallmarks Journal 1829 indførte Rec. over en i Upsala 1828 udkommen Bog, Tidningsväsendet kaldet). Meddeelt af Hr. Prof. Ridder Nyrup 123
Historisk Udsigt over de nyeste Tildragelser, af Udg. 138
Hvad er Menneske- og Borger-cultur? en Forelæsning af E. R. Pram, i Selskabet Concordia 1818 161
Til Rahbek, da han var bleven Enkemand, af Hr. Overlærer Sagen i Bergen 188
Biskop Hans Finsen om Folkemængdens Formindskelse i Island (s. 7te og 8de Hæfte) 193
Amor og Momus, en poetisk Fortælling af Hr. Dr. Phil. R. David 216
Historisk Udsigt over de nyeste Begivenheder, ved Udg. 222

Kritogenia.

Januar 1829.

Om den falske Originalitet i Kunsten overhovedet, og i det Characteristiske i Poesien i Særdeleshed.

Over mange Gienstande skrives der i vore Dage, og undertiden omtales ei det allernødvendigste. Det Naturlige oversees allersnarest, og Historien med Columbi Æg gientager sig paa tusinde Maader i alle Kunstgrene. De, der criticere, ere sielden selv Kunstnere, eller ere de det, saa ere de meget ofte forulykkede. De, der selv have bragt det til Intet, ville ofte give Regler for Mesteren; hvo der ikke duer til noget andet, troer sig i det mindste istand til at være Dommer over an-

dre, til at være Criticus synes det at være nok, at man selv er under al Critik. Og ikke blot i Kunsten er det saa, men i Videnskab, i Historie, i det hele Liv. Hvo er raskere og strengere Dommer end den, der selv ingen Erfaring har? Hvor ofte vorde ikke en Hannibal og Themistocles fordømte af dem, der ikke engang ere istand til at gjennemskue og bedømme den almindeligste Menneskesiel? Spørger man altsaa, hvo der er meest skikket til Kunstdommer, saa maa man uden Tvivl svare: den, der selv efter et tilbagelagt Kunstnerliv har vist sig duelig i Faget. Hvormeget har ei Erfaring og Tænkning lært en Saadan? hvilken belærende Dybde ligger ei ofte i hans simpleste Ord? Man høre blot en dygtig Kunstner tale om sit Fag, og man vil føle, at hvis han og feiler i den conventionelle videnskabelige Form, feiler han sielden i det Væsentlige. De faa Bøger, der ere skrevne af virkelige Kunstnere, f. Ex. af Benevenuto Cellini, ere stedse belærende. Hvo har skrevet bedre æsthetiske Recensioner end Lessing, Goethe og Jean Paul, og overhovedet de, der selv med Grundighed have arbeidet i Faget? Disse ere de egentlige sande Recensenter, de sige ofte ikke saa mange Ord, men hvert Ord gjælder og træffer, hvor det skal.

For at bedømme den ringeste Haandværksmand, vil ingen negte, at det var godt at have arbeidet i hans Fag, at kiende alle Fordele og alle Vanskeligheder derved, men til at bedømme det Høieste, hvortil kun faa lykkelige begavede Aander have opsvunget sig, bilder man sig ind, ei at behøve dette. Men da Mesterne tie, og der dog skal tales, er det naturligt, at Fuskerne ofte føre Ordet. Derfor faae vi mange Gange Overfladen istedetfor Grunden, man holder sig til Skallen, da man ei vover at røre ved Kiernen, som man ei kiender. Man gaaer uden om, hielper sig med klingende Talemaader, istedetfor at give den detaillerede Fremsættelse af Sagen. Denne Mangel af Detail er det egentlig, der paa en saa ufordeelagtig Maade adskiller mange nyere Skrifter fra de ældre. I det Høieste gives Resultatet, uden at man faaer at vide, hvorledes eller hvorfra, eller ved hvilke Midler det er frembragt. Skribenten træder almindelig til sit Værk ei med et frisk uindtaget Øie, men med en forudfattet Idee, der er den farvede Brille, hvorigiennem han vil, at Alt skal betragtes. Hvor lidet bliver derfor ofte tilbage, naar man har læst slig en Afhandling, hvori Taagebilleder træde istedetfor et fast Kiernes

fuldt Forebrag. Ofte veed man mod Enden ei, hvad man har læst. - Sielen vorder øde og tom, som Jorden i Skabelsens Dieblik, da Vandene overskyllede den; man mærker, at man har omfavnet en Sky, hvor man haabede at møde Gudinden, og gaaer overhovedet mindre klog bort, end man kom.

Dette, troer jeg i det mindste, er en af Aarsagerne, hvorfor saamange af de nærmest liggende Spørgsmaal ei end ere vordne besvarede. Ovennævnte Opgave hører maaskee herhen, og er det end ei nødvendigt at skrive en Bog derom, at tale nogle Ord derom er sikkert ei unigtigt. Hvor mange Kunstnere ere ei til alle Tider, og allermeest i vor, forvildede ved en misforstaaet Stræben efter Originalitet! Lader os engang betragte de Misbrug, der i vore Dage ere herskende, og vi ville let see, hvoraf de fremspringe! I Sculpturen var i de græske Tider hver Gienstand naturlig, dens Fremadskriden, dens Stilling, dens Ro eller tilsyneladende Bevægelse vare uddannede efter den Typus, hvorefter ethvert af Convention uforderret Menneske endnu til denne Dag i et lignende Forhold gaaer, staaer, eller bevæger sig. Dette troede man til en Tid ei meer at kunne indlade sig paa. Man vilde være ny, man vil-

de ei efterligne Antikerne, og man glemte paa samme Tid, at man ved at fierne sig fra disse, ogsaa fiernede sig fra den Kilde, hvoraf de øste, nemlig fra Naturen og Sandheden. I det man blev usand, blev man og uskiøn, thi begge disse Egenskaber ere nærmere forbundne, end man ofte troer. Klædebonet dreiedes voldsomt i allehaande Cirkler, Kanter og Buer. Stillinger angaves, hvortil ingen Aarsag var tilstede, ja der ofte ei engang i Naturen ere mulige. Figurerne stode i Marmoret mod alle statiske og mechaniske Love, saa at Tyngdepunktet svævede uunderstøttet i Luften. Befæstede, som de vare, i Marmoret, var man rigtignok sikker, at de ei faldt omkuld. Hoved og Øine dreiedes, og skuede i den samme Retning som den bageste Deel. Man behøvede kun at gaae frem i samme Retning, saa vilde Kunsten practisk have bevist hiin Philosophs Mening, der troede, at Mennesket oprindelig var skabt til at gaae paa Hovedet.

I Bygningskunsten havde Søilerne længe været lige, Originaliteten er imidlertid i senere Tid dreven saa vidt, at man brød dem af i flere Stykker, og bøiede dem i en halv horizontal, halv vertical Retning. Søilernes Hensigt er dog vel at bære Gesimsen eller en anden Deel af Byg-

ningen; nu veed man, at en Søile, der er brukken, nødvendig maa bære slettere end en lige. Ethvert uhensigtsmæssigt Arbeide er og ukunstmæssigt, og saarer det ubevidste Instinkt, der er Dommer i alle Kunstværker, og der almindelig træffer ganske nøie sammen med Forstandens fineste Beregning, hvis denne ellers er istand til at følge hiint.

Fremdeles, man var ei fornøiet med, i en Kunst at bringe denne saavidt, som dens Væsen tillod, den skulde tillige være noget Andet, hvad den dog aldrig fuldkomment kunde vorde. I Billedhuggerkunsten vilde man uden Farve frembringe Perspectiv, man pakkede Figurer sammen, den ene over den anden, man stræbte at fremstille svagere mindre ophøiede Skikkelser i Baggrunden, der skulde synes at tabe sig i det Fierne; Følgen var at Mængden af Figurer forvirrede Indtrykket, den plastiske Reenhed og Bestemthed gik til Grunde, Alt blev utydeligt og ubehageligt for Øiet, man tabte Sculpturens Fordele, og fremebragte dog intet Maleri. I Malerkunsten havde man hidtil søgt at opfange det Betydningsfulde af Naturen, Sielens Udtryk i det menneskelige Ansigt, de utallige characteristiske Grupper, hvori Livet for Øiet viser sig. Dette var os ikke nok,

Nu skal Mennesket og Naturen efterabe Malerierne. Uden at ville fornærme de udmærkede Talenter, der og paa denne Maade have vist sig, vover jeg dog at spørge, om man ei gjorde bedre i at anvende sit Talent paa at opfatte Livet selv, som f. Ex. den mimiske Kunst? om man ei giver Slip paa sin naturlige Character for at frembringe en Malergruppe, hvortil Kunstneren aabenbar ei har villet anvende de Væsener, der trænge sig ind i hans Composition, eftersom han har malet ganske andre. I Musiken havde og har hvert Instrument sin egen Virkekreds. Man søgte engang indenfor denne at gjøre hvert saa fuldkomment som muligt, men hvad der ikke lod sig gjøre, det vilde man ei heller. Nu hører man Virtuoser, der have Celebritet ved, at de forstaae at efterabe Floiten paa Violinen, Flageoletten og Hoboen paa Guitarren ꝛc. Sangen, der før kun vilde vise Menneskestemmen med høieste Fylde, Udtryk og Velklang, skal nu efterligne allehaande Dyr, Nattergale, Klokker, ꝛc. Var det ikke meget at foretrække, naar man vilde det sidste, at høre en virkelig Nattergal, en virkelig Klokke! Violinen vil dog kun afgive en middelmaadig Floite, og en Menneskestemme kan høist skilden vorde en god Copie af en Nattergal. Man taber det Charac-

teristiske i det Gamle, og vinder dog ikke det Nye. Hvad vilde man sige om en Mand, der krøb om paa alle Fire for at ligne en Ore, eller der klædte sig i en Fiederdragt for at efterabe en Fugl? Blev han derved en virkelig Fugl eller en virkelig Ore, eller om han blev det, var der noget vundet derved?

Hvor meget Stof var her ei for en moderne Comoedie, hvor let var det ei her at svinge den aristophaniske Svøbe, hvis det ei var alt for farligt, da altfor mange vilde derved føle sig saarede? Lidt Fare maa imidlertid enhver udsætte sig for, der vil vise Daarskaben i Sandhedens Speil, og det bliver en evig Sandhed, at barnagtig Efterligning aldrig fortiener Navn af virkelig Kunst.

Betragte vi de Tider, hvori Kunsten stod paa sin høieste Spidse, da finde vi, at man da var langt fra at forvexle Stræben efter Originalitet med Modesyge. Naar det Gamle var godt, beholdt man det, uden at foretrække noget slettere, blot fordi det var nyt. De ældre gode Malere vare saalangt fra at ville trænge ind i Egne, fremmede for deres Kunst, at de tvertimod ofte gave Slip paa, hvad de fuldkomment og let kunde have fremstillet, for at fremhæve Hovedsagen. Meget synes at vise, at Perspectivet ei var dem ubekiendt, men

de brød dem ei saa stort derom, de gave Slip paa en Illusion, for at henvende al Kraft paa Hovedsagen. Michael Angelo f. Ex. søger, saameget muligt er, at skiære alt Uvedkommende bort, han anvender ofte ei stor Flid paa Biting, Træer ꝛc., der drage Opmærksomheden fra Hovedgienstanden. Hvad han kan udtrykke ved to Personer, dertil bruger han aldrig tre; han er en saadan Hader af det Overflødige, at han endog skiærer Luften bort, og sammentrænger Effekten om Hovedfigurerne. Men derved træde og, f. Ex i Taget af det sixtiniske Capel, disse mægtigt frem. De ere slet ikke store i Virkeligheden, og see dog uhyre grandiose ud, fordi som sagt hver Biting er opoffret for Hovedsagen. Hos os opoffrer man ofte Hovedsagen for Biting. — De gamle Skuespillere spillede i Masker, de stræbte ei efter en falsk Illusion, de satte ei den Vigtighed i Coulisser og i, at man skulde troe virkelig at see et Værelse eller et Landskab. De indsaae maaskee, at en slig Illusion var umulig; med alle Decorationsmaleres Hielp komme vi vanskelig saavidt, at selv den meest Lettroende ansaae et Theater for et Værelse; men at bringe Varmen til at svulme, at smelte Viet i Taarer, at blande dyb Alvor med genialsk Lystighed, at skue stort og

frit ud over Livet og Lidenskabernes Spil, det forstode de dem paa, og bekymrede sig for Resten lidet om Smaating. Vi have maaskee Skuespillere, der ikke give de Ældre efter, og dog virke de ei saameget paa Tilskuerne hvis Opmærksomhed adspredes ved Biting. Dette gaaer saavidt, at i Nyhedssygens og Modens Hovedstad, Paris, som man fortæller, man undertiden først sørger for skionne Decorationer, og siden bestiller en Comedie dertil.

Det er imidlertid langt fra mig at ville nedsætte den nye Tid af en eensidig Kierlighed til gamle. Maaskee vare mange af disse Misbrug og i ældre Tider herskende, men som Dieblikkets Produkter forsvandt de og med Dieblikket. Kun de evige af Naturen oste og i den grundede Skikkelser ere blevne staaende; ogsaa vor Tids Vildfarelser ville forgaae, medens det Sande og Fortræffelige, hvoraf vi besidde meget, bliver staaende. Men for at hiine kunne forgaae, maae de erkiendes, og fremstilles i det latterlige Lys, dem tilkommer.

At misforstaaet Stræben efter Originalitet, at Nyhedssyge er Aarsag til hine skieve Retninger, synes iøinefaldende. Denne grunder sig uden tvivl igien i Kunstnerens Forsængelighed; En-

hver ønsker at frembringe noget tilforn Uhørt og Useet, Enhver ønsker at staae uafhængig, vil Ingen takke for sit Værk uden sig selv, og dette er dog ganske umuligt, da vi leve i vor Tid, da Omstændighederne virke ind paa os, da vi dannes, fremskyndes, hindres, kæmpe og lide i en bestemt Omgivning. Ja selv hine Misfostere ere for saavidt hentede af, og slutte sig til de bedre Kunstværker, at de ere fremkomne ved at overdrive disse i falske Retninger, eller ved at stille dem aldeles paa Hovedet. Noget ganske Nyt skeer ei under Solen, og kun ved at indsee dette kan Kunstneren finde sin Grændse og det faste Punkt, hvorfra han skal gaae ud.

De bedste Kunstværker ere sielden opstaaede isolerede, de staae i Forbindelse med foregaaende og efterfølgende Værker, de betinge de sidste, og betinges af de første, i det Kunsten i utallige Gradationer udvikler sig fra Raahed til Fuldkommenhed. En slig Udvikling skeer aldrig ved en Eeneste, ofte ved en forenet Virksomhed af flere Aarhundreder. Den Ene modnes, i det han lærer at begribe, hvad den Anden frembragte, i det han hæver hans Villie til Daad, i det han søger at undgaae hans Feil og at forene det Givne med egen Opfindelse. Saaledes opstaaer en Verden af Kunstbilleder,

hvor visse Familietræk ere tilfælles, hvori hver har laant noget af den Anden, for at frembringe noget Bedre. Saaledes gik f. Ex. Grækerne frem. Enhver Kunstner sluttede sig til sin Forgænger, betragtede hans Værk, saae, hvor der var noget at forbedre, at tilsætte og udslette, og saaledes fremstod disse Værker, som vi formedelst deres høie Fuldkommenhed vove at give Navn af classiske. Naar En vilde danne et Jupitershoved, saa faldt det ham ei ind at gaae udenfor den givne Character, han søgte kun end mere at udvikle denne, og gik han end kun et halvt Skridt mod Fuldkommenhed; og da flere Kunstnere broderlig rakte hinanden Haanden, saa nærmede man sig endelig det høie Maal.

Og aldrig vil Kunsten udvikle sig paa anden Maade. Saalænge Kunstneren ei fornegter sin Egoisme, saalænge han ei med Kierlighed og aabent Sind slutter sig til det Herlige, der for ham er virket, saalænge han ei er kiek nok til at foretrække en gammel Sandhed for en ny Vildfarelse, saalænge vil Kunsten ei hæve sig til nogen betydelig Høide. Saalænge han ei erkiender sin og sin egen Indskrænkning, og seer sig selv, hvorvidt han end har bragt det, som et enkelt Led i den store Kiæde, saalænge kan han vel forvirre

sig i allehaande phantastiske Sammensætninger, men fra sit sande Maal fierner han sig stedse mere.

Giøre vi endelig Anvendelsen paa den Kunst hvori jeg ei troer mig ganske uberettiget til at have en Stemme, da jeg, det være nu med eller uden Held, alvorlig har beskiæftiget mig dermed, og følgelig været nødt til at tænke derover; gaae vi over, siger jeg, til Poesien, saa ville vi vist finde, at mange af de Feilgreb, der deri ere giorte, fremkomme af den samme falske Originalitet.

Naturen er Kilden til al Kunst; naar man giver et Digterværk Navn af idealsk, forstaaer det sig af sig selv, at man ei mener, der deri aabenbarer sig noget ganske modsat af eller afvigende fra Naturen, thi hvorledes var det muligt at fremstille noget, som Digteren selv ei kiender? Vi have intet Andet, end vor Jord, og det er forgieves, at gribe efter Maanen eller Stiernerne, vore Arme ere for korte dertil. Tanken om Hiine kan hæve Sielen øieblikkelig som Ahnelsen om en høiere Verden, men Grundvolden og Stoffet til alle vore Frembringelser giver kun denne Jord. Og man skulde troe, at der her for det korte Menneskeliv var Stof nok. Jorden er jo Virkningen af en uendelig Aands Kraft. Dette skulde dog indgyde os saa megen Ydmyghed, at vi skulde

troe ei at kunne frembringe noget Bedre. Men hvad kunne vi da? Vi kunne trænge ret dybt ind i ethvert Væsens Natur. I enhver speiler sig en guddommelig Tanke, naar man kun har Øie derfor. Denne skulle vi søge at opfatte, og fremstille hvad Naturen har villet og meent med ethvert Væsen. Dette er dette Væsens Idee, og at fremstille denne saa klar, saa reen, saa adskildt fra fremmede Tilsætninger, som muligt, det er den sande Idealitet, der og med Hensyn paa Individet faaer Navn af Character.

Fremstillingen af dette Characteristiske er da Gienstanden for de fleste Kunster. Digtekunsten fremstiller det ved Hielp af Sproget, den dramatiske Poesie lader det udvikle sig i en Række Situationer, det er, Stillinger hvor, ved Modsætning med andre, ved Opvækkelsen af Lidenskaber ved Fremkaldelsen af store afgiørende Øieblik, i hvilke Sielen tvinges til efter sin Natur at virke, det Indre, hvad man ellers gierne holder skiult, ret lader sig tilsyne. Disse Characterer ere altsaa en af Grundlovene i Poesien, og hvo der forstaaer at opfatte, eller endog blot at udvikle disse, fortiener alt Navn af Digter.

Jeg siger med Flid udvikle, da det sidste ikke er mindre vigtigt, end det første, og da man

netop her har Leilighed til at bemærke den menneskelige Naturs Uendelighed. Atter her har den gamle Sculptur givet os et passende Billede. Den græske Guderække var efter en vis forløben Tid med Hensyn paa Grundtrækkene temmelig bestemt, og ikke destomindre vedbleve Billedhuggerne at opstille nye Mesterværker, i det de fremstillede det Givne i nye Stillinger, i nye Omgivninger, under et nyt Forhold, i det de bemærkede og søgte at undgaae enkelte Feil, idet de friere og grundigere søgte at giengive det samme Hovedmotiv.

Handle vi saaledes i vor Tid, eller i vor Kunst? Vover nogen at giennemføre en bekiendt, alt forhen behandlet Characteer i nye Situationer? Stræben til det Nye, Frygt for at synes Efteraber fraravær Digteren her sine herligste og interessanteste Rettigheder. Hvis Shakspeare efter at have giennemført sin Falstaf i eet Stykke, endnu sætter den samme Characteer i Bevægelse i et andet og tredie, og udvikler den i nye Situationer, viser den i nye poetiske Momenter, er han da en Efteraber af sig selv? og hvis Nogen havde Digterkunst nok til endnu at giennemføre den samme Characteer i et 4de Stykke, var det forkasteligt? Hvis nu en anden end Cervantes havde skrevet de to sidste

Dele af Don Quixote, og videre giennemført denne herlige Character, var han en Efteraber, eller en ægte genialsk Digter? Naar Moliere fremstiller os en Gierrig, og Andre siden i nye frappante Situationer vove at giennemføre noget lignende, er det en Vinding eller Tab for Poesien, og hvis det var mueligt, som det sikkert er, at opfinde nye, i Naturen grundede Træk, der hørte til Udmalingen af den samme Sielsbeskaffenhed, fortiener Opfinderen Dadel eller Roes derfor?

Mangel af Indsigt heri gior, at mangen Characteer ansees udtømt, før den endnu neppe er berørt. Ja selv naar en maadelig Digter har bemægtiget sig et poetisk Motiv, og maadelig anvendt det, troer man ofte, at han derved har faaet en udelukkende Eiendomsret derover. Men Kunsten erkiender ingen slig Ret. Enhver Characteer er uendelig og kan uendelig benyttes. Hvilken rig Kilde aabner sig ei her for Digteren, og hvor fare ei vild, der troe, at Kunstens Kilde nogensinde kan de udtørres? Den Enkeltes Kræfter kan udtømmes, det Heles aldrig, friske Hænder maae gribe til, hvor de foregaaende slap, kun paa denne Maade kan en egentlig fremskridende Kunstudvikling opstaae.

Denne Grundbetingelse for Kunstens Fremskriden har Jean Paul vel erkiendt, naar han

siger: Det er endelig Tid, at alt, hvad der er halvfuldendt, alle enkelte gode Tanker, der findes i middelmaadige Skrifter, gives hen som Stof til den efterfølgende Digter, at endelig ved Manges Foreening det Fuldendte kan opstaae. Hvor mange slige Skatte vente ikke paa en værdigere Forhandling og Forbindelse! Lader os altsaa give Slip paa al utidig Frygt! Kunne vi ved originale os tilhørende Træk berige og fuldkommengiøre, hvad vi laane, saa er Laanet dermed retfærdiggiort. Alle ufuldendte Skrifter ere saaledes hengivne til Afbenyttelse. Man kan Intet fordre, uden at det paa et andet Værk byggede skal være bedre, end hvad det bygges paa, og ligesaa lidt som en Comiker betænker sig paa at anvende et sagt Udtryk, behøver han betænke sig, fordi dette er skrevet.

Sejans Fald.

Femte Act.

(S. f. H.)

Sejanus, Macro.

Sejan. Macro min høist velkomne, og med Længsel

Begiærte Ven! Lad mig min Længsel nyde!
Naar kom du?

Macro. Henved Midnat!

Sejan. Satrius!
Forlad! (Satrius gaaer).

Macro. Jeg været har, fra jeg kom hid,
I eget Ærinde hos Consulerne
Fra Cæsar.

Sejan. Hvordan er det med vor store
Vor Kongelige Herre.

Macro. Vel, fuldkommen!
Som med en Fyrste, der tilbyder stedse
Det store Forhold af hans vundne Gunst,
Hvor eengang Guddomsvalg hans Skionsomhed
Har giort; en Guddom liig, der aldrig fattes,
Ei trættes ved at skiænke, hvor hans Godhed
Fortieneste har mødt, som her hos dig,
Alt den Lykkaligste, og inden Solen
Bestiger Syden, høieste Sejan!
Lad Herren ei henholdes; thi derfor
Har Cæsar efter mig til Den sendt
Med eget Varsel, Reisen at fordølge,
Og lige lønlig mig affærdiget
Derfra igien til Rom, paalagt ved Natten
At komme hid, og kun Consulerne
Hans store Forehavende berette,

At hans Velgierning maatte fuldere,
Meer overraskende dig komme, alt som
Du mindre den imøde saae, og ønsked,
Og mindst af Almeentanken var advaret.

Sejan. Hvad kan det være! du mit halve Jeg,
Hvis det er godt, udtal det, kiære Macro!
Og deel med din Sejan!

Macro. Hvis det var ondt,
Jeg skulde for bestandig afskye mig,
Saa god en Herre det at overbringe.
Min Forskrivt overskrider jeg, da jeg
Bekiendtgior dig saa meget; men jeg vover
Paa din tilbageholdne Viisdom, da
Jeg vilde, ingen skinsyg Skrupel skulde
Din Tankes Fred forstyrre eller martre.
Thi ædle Herre! jeg forsikrer, ingen
Senator veed endnu, hvad der er fore,
Skiondt alle er ved egne Skrivelser
Tilsagte der at møde, og at stemme,
Blot at forøge Hæderen og Naaden.

Sejan. Du finder, som en snærpet Pige, Macro!
Din Glæde i, at pine Elskeren;
Hvad kan slig Pine være værdt!

Macro. Hvad følger:
Tribunens Magt og Værdighed, som begge

Sejan paa denne Dag skal faae tilbeelte
Af offenligt Senat.

Sejan (affides). Vær min igien,
Fortuna! du har fyldestgiort for din
Mistænkte Troskab.

Macro. Herre! jeg ei længer
Har Tid; sig Dagen nærmer, jeg til Cæsar
Tilbage maa.

Sejan. Hvor er Caligula?

Macro. Det glemte jeg dig at fortælle, Herre!
I Ugunst dvæler han om Capreæ.
Tiber har end ei seet ham. Gierne vilde
Han paansdt sig at reise med imod
Mit Ønske, og min Villie; men jeg skaf
Hans Paahæng ved saa tvær Beskeed, som ham
Min Ringeagt og Taushed kunde give.
Du intet nu mig kan befale, Herre,
Da jeg ei vedgaaer, at jeg dig har seet.
Men jeg skal giøre mig en Stolthed af
At leve dig at tiene. Nu Farvel.

Sejan. Retskafne, værdige Macro! Dit Venskab
Din Kiærlighed! Hvo er der? Satrius!
Ledsag min hæderlige Ven! O hvilken
Forsængelig og ussel Lidenskab
Er denne Frygt; hvad den forleder til
For nedrige usømmelige Ting?

Mistænke ædleſt Ven, ſom jeg med denne,
At ſmigre uſle Fiender, deres Slaver
Bonfalde, bukke, beile til Velvillie
Af Skabninger, hvem jeg til denne Time
Ei Fierdedelen af et Diekaſt,
Saa meget af mit Anſigt, vilde ſkiænket.
Ved Eder, der af Daarer kaldes Guder!
Behænger Skyen fuld med Eders Jertegn,
Opfylder Jorden med Uhyrer, ſlipper
Fra Dyrekredſen Skorpionen, eller
Den mere glubſke Løve ned; nedryſter
Løsrevne Klode fra dens lange Hængſel,
Rul hele Verden ind i Mulm, og løslad
De rasne Vinde at omſtyrte Skove
Og Stæder! naar jeg atter frygter, lad
Mig, ramt af kloftet Ild, uynket døe,
Hvo frygter, ſin Elendighed er værd.

(gaaer ind).

Pomponius, Regulus, Trio, Terents, Cotta, Latiaris.

Trio. Er Herren ikke her?

Terents. Han kommer ſtrax.

Cotta. Hvad Nyt, Fulcinius Trio?

Trio. Godt.

Godt Nyt; men hold det hos dig ſelv! Sejan

I Dag fagter tribunicisk Værdighed
I offentligt Senat.

Cotta. Er dette sandt?

Trio. Ven! ei et Ord! ei til din Tanke; men Tro det!

Latiaris (til Cotta). Hvad siger Consul?

Cotta. Siig det ei

Igien! han mig fortæller, at i Dag
Sejan . . .

Trio. Jeg dig maa bede, Cotta! paa
Din Ære ei at aabenbare det

Cotta. Ei ved mit Liv.

Latiaris. Siig!

Cotta. Skal i Dag er holde

Tribunmagt! men saa sandt en Hædersmand
Du er, lad mig besværge dig, det ei
At røbe; thi det mig blev paa det Vilkaar
Betroet.

Latiaris. Jeg er Harpocrates.

Terentius. (til Pomponius). Kan du
Forsikkre det?

Pomponius. Mig Consulen det sagde;
Men hold det tauft.

Minutius. Hvad er der, Latiaris?

Latiaris. Jeg det vil sige, men du maa mig
sværge,
Du det vil holde hemmeligt.

Sejan, de forrige.

Sejan (sagte). Jeg vidste,
At Skiæbnen havde meere af vor Traad
Paa Teenen end som . . .

Regulus. Hil Sejan, den store?

Trio. Hil den meest ærede.

Cotta. Den lykkelige

Latiaris. Sejan den høie!

Sejan. Bringer I og Jertegn?

Trio. Vort Varsel vendes til den skionne Virkning,
Hvorom vi, Herre! Tidender dig bringe.

Regulus. Behager Herren at affides træde?

Sejan. Ja (til de Andre) Jeg vil tale strax
med Eder.

Terentius. Herre!
Hvad er din Villie med Tribunerne?

Sejan. Hvad! Lad dem takkes, og bortskikkes.

Minutius. Herre!

Latiaris. Behager du mig at befale, Herre!

Sejan. Vel! du er mig besværlig.

Minntius. Lunet er
Forandret.

Trio. Ikke tale, eller see!

Laco (sagte). Ja han er viis, han Venner sig
vil giøre,
Der elske blot, hvo dem til deres Maal kan føre.
(Udenfor Apollos Tempel).

Arruntius, Lepidus, adskillige Senatorer gaae forbi.

Arruntius. Ja gaae! vær snar! saa du er
ei den sidste
At offre dit: Alt Held! i vide Hall
Til mægtige Sejan! Lob Lictorskridt,
Dvæl ei at faae din Toga paa, afsted
Med mægtigt Venskabs blege Uroes Træk
Paa Ansigt trykt! Nu Marcus Lepidus!
Du troer bestandig paa din fordums Spaadom?
Sejan maa falde? du hans Undergang
Seer fast at nærmes?

Lepidus. Tro mig, Lucius!
Den Stigen undrer mig.

Arrentius. Ja og at vi
Maa give Stemmer til det; du vil sige,
Det er hans Fald at giøre mere steilt
Og raadsomt; kan saa være; men betænke
Hvo kan med tomme Ønsker prøve paa

At bringe Tid tilbage: at alt Haab
Er i fortvivlet Sag Forbrydelse.
See! see hvad Skarer af tienstagtge Venner
Dem flokke for at hilse Herren, styrte
Forstore, stolte Herre frem, at faae
Et Herrevink! ledsage Herren til
Senatets Huus, geleide Herren hiem,
Som slaviske Opvartere for Herren
At giøre Plads, udraabe Afgudsherren
Trods ti Udraabere, sex Stød Trompet,
At knæle, kysse Hænder, pille et
Forsløiet Haar af Herrens høie Skulder,
See der Sangvinius, med sene Mave
Og Vattersot; hvad møisom Hast han har!
Der en, som sinkes af sin Podagra,
Vil forved ham! liburnske Dragere
Faa dig du broie Daare til at bære
Dit underdanige Fiid som dine Liges.
De mødes; Podagraen vender om
Med samt det hele store Kieretøy.
Lictorer, Consuler, Sejan o. fl. gaae over Skuepladsen.
Til Side! Plads! Plads for Consulerne
Sangvinius. Hil! Hil Sejan den store.
Haterius. Hil
Min ærede Herre!

Arruntius. Man os mærke vil
Snart for vort: Ikkeheld!

Lepidus. Det er alt skeet.

Arruntius. Det er et Mærke, paa oploben Høihed
At agte og at vogte paa de usle
Smaating, som ædelt Sind forsømmer, og
Foragter.

Lepidus. Ja! og de ansee sig høilig
Vanærede, naar disse efterlades;
Som om det var Fornødenheder, der
Bidrog til deres fulde Værdighed
Og hade dem, der holde dem tilbage.

Arruntius. O! der er anden Grund til Had.
De Hjerter
Er vrede over, deres dunkle Udspring
Og nedrige Begyndelser vi kiænde,
Deraf opvoxer deres Vrede; kom.

(de gaae).

Macro Laco.

Macro. Naar alle ere komne ind, luk Døren,
Og bring din Vagt til Porten.

Laco. Det jeg skal.

Macro. Ifald du hører Røre i Senatet,
Da lad dig see, læg Haand paa hver, der sig
Tilbyder at gaae frem.

Laco. Jeg veed Beskeed.

(Senatet).

Haterius, Trio, Sangvinius, Cotta, Regulus, Seianus, Pomponius, Latiaris, Lepidus, Arruntius, Herolder, Lictorer.

Cotta (til Trio). Hvor vel seer Herren ud i Dag!

Trio. Som han

Var fød, var skabt til Timens Herlighed?

Cotta. Mig synes, din Collega dreier sig.

Trio. Ja! han er viis.

Sangvinius. Sejanus troer ham vel.

Trio. Sejanus er en god, en ædel Herre.

Haterius. Det er han, og høist tapper.

Latiaris. Og høist viis.

Sangvinius. Han Alting er.

Latiaris. Og værdig Alt, og meer,

End Godhed skiænke kan.

Trio. Den Værdighed

Ham værd vil gjøre.

Pomponius. Over Cæsar!

Sangvinius. Pah!

Cæsar er blot Behersker af en Ø,

Sejan af Riget.

Trio. Nu han Magt vil have

At lønne meer end nogentid.

Cotta. Lad os
See til, vi ei er lunkne i at give
Ham vore Stemmer
Latiaris. Ikke jeg!
Sen. Ei jeg.
Cotta. Jo mere villige vi synes til
Hans Ære at forfremme, meer vi binde
Hans Tanker til vor Ære.
Haterius. Jeg med dig
Til at beholde vore Æresposter
Det Veien troer.
Sangvinius. Ja, og til fleer at faae.
Latiaris. Meer Embed, flere Titler
Pomponius. Ikke vil
Jeg give bort den Part, jeg haaber paa
Min Andeel i hans Lykke, for min Ave.
Latiaris. Hvor Lepidus, Arruntius, de sidde
Trio. Lad du dem være; de vil snart bemærkes.
Sen. Jeg gior som Andre
Sen. Saa gior jeg,
Sen. Og jeg.
Folk trives ei i Staten, uden som
De ere plantede nær til haus Ynde.
Cotta. Sejan den ædle!
Haterius. Hædrede Sejan!
Latiaris. Sejan den værdige og store!

Arruntius. Guder!
Hvor disse Svampe aabne dem, og suge,
Og atter lukkes! see! see! er ei den
Velsignet, der kan faae et Sæde, hvor
Hans Die kan naae hen end mere, hvo
Hans Øre eller Tunge saa kan nærmes;
Men meest, hvo kan hans fine Albu kloe,
Kan med et Hvidskende hans Øren kildre.

Consulen. Forkynd Senatets Fred! og giv den sidste
Indkaldelse ved vort Edict.

Herolden. Stilhed!
I Cæsars Navn og i Senatets, Stilhed! (læser):
„Minucius Regulus og Fulcinius Trio, Consuler, nærværende Calendæ Junii ved første Dagning skulle holde et Senat i den palatiuske Apolls Tempel; alle, der ere af Fædrene, og indskrevne blandt Fædrene, der have Ret til at møde i Senatet, vi advare og befale Eder at være talrig nærværende; agter vel, Anliggendet er Republikens, hver som er fraværende, hans Bøder eller Straf vil blive tagne, hans Undskyldning vil ikke blive tagen."

Trio. Mærk de fraværende, tegn deres Navne.

Regulus. Udkaarne Fædre, maa, hvad jeg skal tale,
Til Gavn og Held for Republiken vorde!

Og du Apollo, i hvis hellige Hall
Vi mode, samtlig os indaande Sandhed
Og give Meningsfrihed til vor Tanke.
Tibers den store Cæsars Maiestet
Her foreslaaer ærværdige Senat,
Den Mand, han elsker, hædrede Sejan
Tribunens Værdighed og Magt at give,
Her er hans Brev, beseglet med hans Indsegl.
Hvad, er nu Fædrenes Behag, skal skee?

Sen. Læs! læs det aabent, offentlig, læs Brevet!

Cotta. Sin egen Storhed Cæsar høit har hædret,
Da han paa denne Handling tænkte.

Tris. Tanken
Var lykkelig og Cæsar værdig.

Latiaris. Herren
Ei mindre værdig, den henvendtes til.

Haterius. Høist værdig.

Sangvinius. Aldrig brammed Rom af Dyd,
Der Avind kunde fængsle, uden hans,
Sejan! . . .

Sangvinius. Den hædrede, den ædle!

Sen. Gode!
Sejan den store!

Arruntius. O høist tamme Trældom
Og ublu Smiger.

Herolden. Stilhed. (Brevet læses).

Tiberius Cæsar.

Senatet Hilsen!

Hvis I, udkaarne Fædre, med Eders Børn leve vel, er det saare vel. Vi med vore Venner her ere saa. Omsorgen for Republiken, hvorvel vi ere personlig fraværende, kan ikke være fraværende fra vore Tanker; skiøndt ofte selv for de meest nærværende Fyrster, Sandheden i deres egne Anliggender er fordulgt; og er der intet, der er ynkeligere for en Stat, eller giør Regieringskunsten vanskeligere. Men siden det har været vor heldige Lykke, at nyde baade Hielp og Raad af et saa aarvaagent Senat, erklære vi, at have været mere eftergivende for vore Forlystelser, ikke, som om vi vare ubekymrede for vort Embede, men som betryggede mod Nødvendigheden. Heller anfægte disse almindelige Rygter om mange og skiændige Nidskrifter, der udgives mod vor Eensomhed, os aldeles ikke, da de mere ere Fostere af Folks Uvidenhed end deres Ondskab, og vil, naar de ringeagtes, snarlig finde deres Grav, hvorimod, naar de altfor omfindtligen vedkiændes, vilde de giøre deres Efterkale til vor. Heller ikke ønske vi, at deres Forfattere, skiøndt de opdagedes, skulde

tiltales, da i en fri Stat, som vor, Alle bør nyde baade Tanker og Tunge fri.

Arruntius. Viben! Viben! *)

„Dog i Ting, der værdigere og nærmere skulle angaae Fyrstens Majestæt, skulle vi befrygte, at være saa unaturlig grusomme mod vort eget Rygte, at forsømme dem. Sandt er det, udkaarne Fædre, at vi have hævet Sejan fra mørk og næsten ubekiendt Herkomst (Sen. Hvad! Hvad?) til den høieste og meest i Øine faldende Høiheds Spidse, og — vi haabe — vel fortient; dog ikke uden Fare, da det er et dristigt Vovestykke af den Fyrste, der ved hans særdeles Kiærlighed til een, tor vove paa alle hans øvrige Undersaatters Had.

Arruntius. Det rører. Bladet vendes.

„Men vi lide paa eders Kiærlighed og Forstand, og i ingen Maade mistænke vor Sejans Fortienester for at gjøre Nogen vore Gunstbevisninger anstødelige.

Sen. O godt, godt!

---

*) Jeg forstod ikke dette Sted, før en af vor udmærkede yngre Philologer, da jeg forelæste det i Studenterforeningen, venskabelig mindede mig om Parræ recinentis omen (Hor. Carm. 2 B. 27) hvor Vibeskriig nævnes først mellem Uheldsvarslerne, som Digteren ønsker de Døde.

„Skiondt vi kunde have ønsket, hans Nidkiærhed havde taget en jævnere Fart mod Agrippina, og vore Frænder, hvorvel deres aabne Handlinger erklærede dem Forbrydere, og at han vilde have erindret, at ingen Uskyld er saa tryg, at den jo frydes ved at staae i Sigte af Naaden, hvis Brug han her saa aldeles har borttaget mod dem ved hans trofaste Nasenhed, da nu vor Mildhed blot vilde anseés for trættet Grumhed, hvis vi skulde byde os til at øve den."

Arruntius. Tak ham! Det saae jeg efter; god er Næven.

„Der ere nogle, der torde udlægge denne hans offentlige Strænghed, som personlig Ærgierrighed, og at, under Paaskud at tiene os, han blot bortrødder, hvad der er ham selv i Veien, og anføre den Styrke, han har skaffet sig ved de prætorianske Soldater, ved hans Faction i Retten og Raadet, ved de Embeder, han beklæder selv, og tildeler andre, hans Folkegunst og Tilhængere, hans Skynden — og næsten Driven — til denne vor ufrivillige Ensomhed, og endelig hans Higen efter at blive vor Svigerson."

Sen. Det er besynderligt.

Arruntius. Jeg skal ret nu Tröe dine Gribbe, Marcus.

„Eders Viisdom, udkaarne Fædre, er istand til at undersøge og bedømme disse Paasagn; men overlodes de til vor frikiendende Stemme, torde vi erklære dem, som vi ansee dem, høist ondskabsfulde.

Sen. O han har
Oprettet alt! hør!

„Dog er der tilbudet at vedstaae dem, og paa Angivernes Liv. Hvad vi skulde sige eller rettere ikke sige, Herrer af Senatet, hvis dette er Sandhed, beskiærme os vore Guder og Gudinder, om vi vide. Blot maatte vi tænke, at vi havde anvendt vore Velgierninger ilde, og slutte, at i vort Valg enten vi havde forseet os mod Guderne, eller Guderne mod os.

Arruntius. Sædet bliver heedt,
De flytte!

(Senatet forandrer Plads).

„Vi have ikke været begierlige, hæderlige Fædre! efter at skifte; heller ikke er det nu nogen ny Lyst, der forandrer vore Tilbøieligheder, eller gammel Leede; men disse fornødne Statsskinsyger, der advare visere Fyrster hver Time at sørge for deres Sikkerhed, og lære dem, hvor klog en Ting det er at vogte sig for sin ringeste Fiende, meget meer for disse Store, som deres egne Gunstbevisninger have giort dem frygtelige."

Sen. Bort.

Sen. Sid længer bort!

Cotta. Kom! flytter!

Arruntius. Hvad Lovfald, Guder! ved dm Smule Vind?

„Vi ønske derfor, at de Embeder, han beklæder, først inddrages af Senatet, og han selv sættes ud af al Udøvelse af Embed eller Magt.

Sen. Hvad?

Sangvinius. Med Tilladelse.

Arruntius. Kom, Vind-svin! hvor Er nu Haterius! hans Podagra Hoistjammerlig ham holder nu standhaftig; Jer Dandsen viser Storm!

Sejan. Læs ikke meer.

Regulus. Senatets Herrer! bliv paa Plads! læs fort.

Sejan. De Skrivelser er eftergiorte.

Regulus. Vagt!

(Laco kommer med Vagt).

Arruntius. Der er Forandring.

Regulus (til Herolden). Paabyd Taushed, læs!

Herolden. Taushed! — „og han selv sættes ud af al Udøvelse af Embed eller Magt, kun til vedbørlig og moden Undersøgelse kan skee af hans Uskyldighed, som vi dog neppe kunne formode Nødvendigheden af at kalde i Tvivl. Hvis, udkaarne Fædre, der for Eders mere randsagende Viisdom skulde synes videre Aarsag — eller til videre Fremfærd, enten med at lægge Beslag paa Gods, Eiendomme, eller mere — er det ikke vor Magt, der skal sætte Grænser for Eders Myndighed, eller vor Gunst, der maa forvanske eders Retfærd; begge Dele var vanhædrende for Eder, og begge ukierlige imod os selv. Vi vilde gierne være nærværende med vore Raad i dette Anliggende, men Faren for en saa mægtig Faction — om den saa skulde befindes — forbyder os at forsøge det; med mindre en af Consulerne maatte blive anmodet, for vor Sikkerhed, at paatage sig vor Bevogtning hiem, da vi skulle meget beredvilligen vove det. Imidlertid vil det ikke være passende for os at uleilige saa skionsomt et Senat, der veed, hvormeget de fornærme den uskyldige, som spare den skyldige, og hvor taknemmeligt et Offer i Gudernes Øine, en Utaknemmeligs Liv er. Vi sigte imidlertid ikke herved paa Sejanus — hvor vel, om I have et Øie med ham — og der er Latiaris, en Senator, og Pinarius Natta, to af

hans meestbetroede Haandlangere, og erklærede som saadanne, hvem vi ikke ønske at faae paagrebne, uden for saavidt Sagens Nødvendighed kræver det."

Regulus. En Vagt til Latiaris.

Arruntius. O den Spæider!

Ærværdig Spæider fangen! hvo-ham ynker?
Løn, Herre! for din Tieneste! nu du
Har giort din Dont, du seer, hvad Brug der giøres;
Hæng Redskabet!

Sejan. Tillad.

Laco. Staa! Staa! den gaaer
Imod sin Død, der nærmer sig min Sværdsod
Et Haarsbred!

Sejan. Har vi ingen Venner her?

Arruntius. Forstummede! hvor ere de nu alle:
O Hil! Hil være Dig! de Jubelraab?

Macro, de forrige.

Macro. Hil Consulerne, og det ædle Raad.

Sejan. Er Macro her! Sejan! du er forloren.

Macro. Sid stille, uden Frygt, ærværdige Fædre!
Macro ved Cæsars Naade, ny Præfect,
Hvem nu Prætorianerne staae under,
En Ære, der nys var hiin stolte Mands,
Tilsiger Eder Tryghed; og til Eders

Bestandige Skion om hans Fortieneſter
Tilbyder alle hans Soldater, hans
Tribuner og Centurioner, der
Staae under ham, til Sikkerhed.

Regulus. Sejan!
Sejan! staae frem Sejan!

Sejan. Fremkaldes jeg?

Macro. Ja du ublue Uhyre bydes at
Fremstaae.

Sejan. Nu Macro! anderledes det
Har været mellem mig og dig; Senatet
Der kiender begge os, har seet en Forskiel,
Og kan — hvis det har Lyst at tale — sande,
Hvis Ubluhed er størst.

Macro. Kom ned Trypheus!
Hvis min er størst! see! saa jeg gior den større;
Slaaer dig til Jorden hovedkuldz, afriver
Din Toga, leger med dit Skiæg og Næsebor;
Saa egner det, din Tilstand ingen ynke!
Den utaknemmelige Dgle at
Behandle, trædе Hiernen ned i Stov.

Regulus. Hold inde!

Macro. Kunde jeg nu tabe al
Min Menneskhed, da var det godt, at martre
Saa høifortient Forræder! hvorfor sidde
I Fædre, overraskede og stumme,

Domfælde ei den Usling, der den Time
Han først mod Cæsars Godhed reiste sig,
Sig selv fordømte. Phlegra, denne Mark,
Hvor alle Jordens Sønner drog til Kamp
Mod Guderne, erkiændte aldrig noget
Saa stolt, saa vederstyggeligt Uhyre.

Regulus. Bortfør ham! alle Guder vogte Cæsar.

Trio. Bortfor ham!

Haterius. Vort!

Cotta. Til Fængslet med ham.

Sangvinius. Han
Fortiener det!

Sen. Lad alle vore Døre
Med Laurbær krandses!

Sangvinius. Og lad strax en Oxe
Med gyldne Horn og Krandse bringes op
Til Capitol;

Haterius. Og offres Jupiter
For Cæsars Frelse.

Trio. Alle vore Guder
Med Cæsar stedse være!

Cotta. Phæbus.

Sangvinius. Mars!

Haterius. Diana!

Sangvinius. Pallas,
Sen. Juno, Hermes, Alle
Bevogte ham!
Macro. Bort Uting af en Mand!
Cotta. Udsletter alle den Forræders Titler!
Trio. Hans Billeder og Støtter brydes ned!
Haterius. Hans Vognhiul sønderknuses!
Arruntius. Og
tillige
De stakkels Hestes Been, som Ingenting
Forbrod.
Lepidus. O voldsomme Forandring, Hvirvel
Af Folkets Sindelag!
Arruntius. Just, som de baade
Med Siæl og Legem vare bundne til
Fortunas Hiul, og ikkun maatte handle,
Som det bevæged sig.
Lepidus. Hvo vilde lide
Paa Folkeyndest, Dødeliges Stemme,
Der saae i Dag, hvad, om det alle Guder
End havde forudsagt, ei vilde troes,
Sejani Fald? han der opstod i Morges
Saa stolt som Solen, brydende igiennem
En Taage af Clienters Aande, fremkom
Begabet og beundret Solen lig,
Naar overtroisk Moor paa Lyset hilser.

Der havde vore Trælle Ædlinge
Til sin Opvartning, som gemene Svende,
Hang ved hans Blik, som Menneskenes Liv
Ved Skiæbnen, ham, der Knæfald slik saa hyppig
Som Guderne, og flere Offringer
End Rom har Altre! og den Mand at falde;
At falde! ja og uden noget Blik,
Der torde synes venligt, eller yde
Hans ændrede Forfatning kun saa megen
Tom Lindring, som Medlidenhed.

Arrentius. De, der
Som Myg før spilled i hans Straaler, trængtes,
Ham at omgive, eines ikke nu,
Ei værdiges at dele Sæde med ham;
Og andre, som ham fulgte til Senatet,
Umenneskelig slæbe ham i Fængsel,
Hvem end i Morges de som Herre fulgte,
At Gaden vogte ham, som Flygtning bunden,
For Krandse give Lænker, Slag for Buk,
Blind Skam for Ære, Hadingsord for Titler.
Hvo vilde troe den slibrige Omvexling?

Lepidus. De, der dem vilde giøre til dens Ran
Og daarlig glemme, naar hun smigrer, kommer
Hun for at rane; Du ei havde Guddom,
Fortuna! havde Menneskene Viisdom

Vi have stillet dig saa høit, ved kiærlig
At fæste Lid til din Lykkaligheed.

Sen. Bevarer Cæsar, Guder! alle Guder.

(Jubelraab indenfor).

Macro, Regulus, Senatorer.

Macro. Sejan den store, du, som kued Staten,
Dens Ædle vilde bringe under Svoben,
For Cæsar der Formynder vilde være,
Uddele Embeder, og Værdigheder,
Der havde offentlige Hoved stedse
For dine Planer blottet, Almeenstemmen
Fik til din Stemmes Gienlyd; du der saae
Om Hilsener tolv Favne borte, vilde
Til din opblæste Storhed Pyramider
Ja Templer have reiste; nu du ligger
Saa lavt, som høit din Hovmod hæved' sig.

Regulus. Tak være Guderne.

Sen. Priis være Macro!
Der Rom har reddet, Frihed, Frihed, Frihed!
Og Macro være Priis, der redded Rom.

Arruntius, Lepidus, siden Terentius.

Arruntius. Jeg spaaer af dette Raadets Smigreriе
Den ny Person, den Macro til et større
Bidunder blive vil i Rom, end han,
Der nu er falden.

Terentius. O I, hvis Gemytter
Er gode, og al Menneskhed end ei
Forjog af Eders Bryst; der have end
Saa megen Rest af Dyd igien, at ynke
En Skyldigs Tilstand, naar den er elendig.
Mildt laaner Øren til at høre, Mine
At græde over Daad af Mennesker
Langt over Eumeniders. Gridske Mængde,
Der aldrig end har vidst, hvorfor den elsker,
Og hader, men der lystes blot at vise
Sin Rasen efter Magt! ei hørte før
En Mumlen om, Sejanus stod paa Fald,
For med den Hast og hede Graadighed,
Hvormed de gridske fluge Veien til
Et stort Spectakel eller nyt Theater,
Den fyldte Capitol, Pompeji Circus,
Hvor de, som Hunde bidende i Stene,
Som om hans Støtter havde Følelse
Af deres vilde Rasen, dem nedrive,
Saa fæste Reeb, og slæbe dem ad Gaden,
Og raabe haant: det var det rige Hoved,
Der kronedes med Krandse og med Vellugt,
Der var i Rom saa æret. Nu skal Don
Og Blæsebælg i Arbeid, og Sejan
Den store brage, skal i Gruben Stykke.
For Stykke falde!

Lepidus. Folkeraserie!

Terentius. Imidlertid Senatet iler atter
At samles i Sambrægtighedens Tempel;
I Trængslen raabes, lad os ham fordomme,
Nedtræde ham i Vandet, mens han ligger
Paa Brinken, kom! mens andre, mere sene,
Tilraabe Dragerne: „han vil domfældes,
For vi kan komme, render Trælle!" bruge
Saa grusom Hast, af Frygt, at deres Slaver
Skal dem for deres Lunkenhed angive,
Og bringe der s. Bævrekiod paa Krogen.
Dem Mængden følger med forvirret Stemme,
Og raaber, de er glade, siger, de
Ham aldrig kunde lide, spørge, hvad
Slags Mand han var, hvad Ansigt, hvilket Skiæg
Han havde, hvad Slags Næse, hvad for Læber;
Forsikre, de har altid forudsagt,
Det tog den Ende med ham, de har aldrig
Ham holdt for viis, ei tapper, spørge efter
Hans Klædedragt, og naar han døer, hvad Død?
Og ei et Kree af hele Hiorden sporger:
Hvad var hans Brøde? hvo Anklageren?
Paa hvad Beviis, hvad Vidnesbyrd han fældtes?
Der — siger een — kom et vidtløftigt Brev
Fra Capreæ imod ham. „Giorde der?"
Det er dem nok, ei mere.

Lepidus. Ak, de folge
Fortuna, hade domfældt Mand, han være
Uskyldig eller skyldig.
Arruntius. Men ifald
Sejan hans Plan var lykket, og den gamle
Tiber han hældig havde undertrykt,
De samme Uslinger i Øieblikket
Sejan til Imperator havde udraabt.
Lepidus. Hvad fulgte nu?
Terentius. Senatets Dom,
hans Hoved
At miste; hvilket ikke for var af,
Før det og den ulykkelige Krop
Af vilde Mængde grebes, der ei nøiet
Med, hvad af Statens snare Retfærd var
Tienstagtig skeet, med voldsomt Raseri
Sleed Leed fra Leed. Et tusind Hoveder
Et tusind Hænder og ti tusind Tunger
Og Stemmer var paa eengang sysselsatte
Med mangehaande Ondskabsfærd. Ei Alde
Forhindred' Oldingen, ei Blusel Ungmø,
Ei nyligt Tab af Mage-Enken, Tab
Af Barn ei Moderen; al Sorg forsvandt
I Glæden ved hans sørgelige Fald.
Af Grusomhed henrykte rendte de;
En klavred efter Hovedet, en efter

Hans Ansigt; somme grov hans Dine ud,
Med Hiernen Andre stænkte sig, og Huus
Og Venner, andre mødte man, der havde
En Arm bortrænet, og deraf uddeelte
Smaastykker Kiød, som Vennegaver, andre
Kom med et Laar, en havde hugget Hænder,
En Fødderne af ham, en Tæer, en Fingre
En har hans Lever, en hans Hierte; intet
Der fattes uden Rum til Vrede, Plads
Til Had. Hvad ei kan tit skee, overdrives.
Det hele, Alt, hvad var Sejan den store,
Der nys var efter Cæsar Verdens Herre?
Nu splittet, adspredt, har ei Grav behov.
Hvert lidet Støv en liden Deel bedækker,
Saa, skiondt tipt fordet, ingensteds han ligger.

Et Bud, de forrige.

Atruntius. Meer om Sejanus?

Bud. Ja!

Lepidus. Hvad kan tilsoyes?

Vi veed ham død.

Bud. Begynd da del din Medynk!
Nok er igien at smelte selve Rom,
Og Cæsar selv til Graad, da aldrig Slave
Saa hoit kan synde, ham jo Tyrannie
Ved hani at martre, giøre vil ynkværdig.

En Søn og Datter af Sejan den bode,
Af hvem nu ei saameget er igien,
Som Bøddelkrogen kunde hæftet ved,
De droge frem til ydermere Offer.
Hvis spæde Kundskab, og umodne Aar
Og barnlige Enfoldighed var saadan,
Den neppe lod dem ane deres Fare;
Saa taabelig var Pigen, at hun spurgte,
Hvorhen hun førtes? hvi de slæbte hende?
Skreeg: hun ei meer det vilde gjøre; hun
Ved Rævselse sig vilde lade vare:
Og siden vore Love ei tilstæde,
Umoden Mø aflives, hengav hende
Den sindrig magelos grusomme Macro
Til Priis for frække Bøddels ublu Lyst,
Derpaa at qvæles med sin skyldfri Bröder.
Lepidus. O! Udaad, Helved værd, og evig Nat,
At bolge den for Verden!
Bud. Deres Liig
Der slængtes i Gemoniæ — jeg veed ei
Hvorledes, ved hvad Hændelse — kom op,
Her Moderen, forskudte Apicata,
Dem finder! da hun saae dem ligge slængte
Paa Trinene, hun mod sig selv først raste;
Rev sig i Haaret og forrev sit Ansigt
Slog sig for Bryst og Liv, forvildet knælte,

Og skreeg til Himlen, saa til dem; omsider
Den qvalte Stemme Smerten overvandt,
Og med Forbandelser, saa sorte, bedske,
Som maatte kyse Guder, nøde Solen
At gaae mod Øst tilbage, ja fremmane
Paa ny den gamle grimme Chaos, dem
At overvælde, os og hele Verden,
Hun fylder Luften, forekaster Himlen
Partiske Domme, dens tyranske Magt
Hun byder trods, og spørger, hvad da hun
Og de uskyldige Arme have syndet,
At de maa lide slig en Deel i Hævnen,
Mens Livia, Eudemus, Lygdus leve,
Der, som hun siger, og fast lover det
For Cæsar og Senatet at bevise,
Forgiftet Drusus.

Lepidus. Sammenrottede
Med hendes Mand?

Bud. Ja!

Lepidus. O en følsom Daad!

Arruntius. Og følsom aabenbaret? og hvad siger
Mit Uling, Mængden nu? de vakle! ikke?

Bud. Forbi er deres Galde, de begynde
Det Onde at begræde, de har giørt.

Arruntius. Tak dem for Drog, de er!
Bud. En Deel
saa dumme
Hvad ellers bøielige er, de troe
Ham skyldfri, alle sørge nu; og nogle,
Hvis Hænder af hans varme Blod end ryge,
Og holde Stykket, som de rev af ham;
Gjensamlet ønske ham, og skabt paa ny.
Lepidus. Hvor Lykken vender sine Spil, naar
den
Begynder dem at øve; den forfølger,
Vedbliver, lægger til, forvirrer og
Afvexler sine lidenskabelige Luner.
Arruntius. Fortuna! haaber du saa at gienkiøbe
Forbrydelserne? giøre Bod for ilde
Anvendte Gunst ved disse sære Straffe?
O vogter Eder, Ting paa Statens Tind!
At bramme af saa flibrig Høide! naar
I falde, sønderslaae I eder, saa
I aldrig kan staae op, og den, som da
Vil skiænke Eder Medynk, er ei viis.
Terentius. Exemplet lære overmodig Mand,
Ei at hoymodes, ringeagte Guder!
Forhadt den Viisdom er, dem at bespotte.

End meer foragte, nægte deres Magt!
Hvem Morgenen saa stor ophøiet saae
Saa lav og liden inden Aften laae.

K. R.

Tegnelser.

a) Til Cramer, Pro-Cantsleren i Kiel, efter hans Kones Død. Ved T. R.

Du Cramer! værdelig Du er
Blant Fædrene i Kirken — Du Guds Mand —
Jeg veed, hvor Du Din Siels Begier
Med ædel Kraft henstille kan
Mod det, at Gud blant os maa æres:
Mod det, at hvad han vil, og hvad han giorde,
Af os som Faders Bud maa priset vorde. —
Gud lønne Dig, saa kan det læres
Af Talen Din:
Af Vandel Din:
Hvordan i Støvet her vi Gud kan værdig tiene:
Ham den Alvældige — Ulgode — Ham den Eene.

*) Hvad der har bestemt mig til just nu her at bevare dette kostelige Qvad, der blot særskilt aftrykt lettelig stod Fare for at undergaae, vil hver der har Hierte og Aand for dets Følelser og Tanker, sikkerlig kunne sige sig selv.

K. R.

Saa tænkte jeg Dig, Ven! i dette Blüun:
Jeg saae, hvor Herren Du gavst Ære —
Svar var Din Kampes haarde Stund,
Men Kraftens Gud skal med Dig være.
Der nys Du knælet har med Aand udbredet
I fyrig Bøn til ham, den Livets, Dødens Gud —
Mosaisk troe og sterk har Cramer bedet:
Har biet stille, tavs, paa Herrens Forsyns Bud;
Og da, hvor har det dig om Hierte bævet,
Da nu ved Enden af sit Arbeids Verk,
Hun, der i Tro, i Bøn, i Arbeid var saa sterk,
Nu lønnet alt, og alt mod Thronen hævet,
Har til Dig rakt den matte Haand:
Har signet Dig, og Børnene, og Vennerne,
Og det da saaes, hvor med sin Aand
Hun var der alt — der hisset, høit i Himlene —
Der er Hun — hviler Hun i Gud — der gik
Hun hen.
Held Dig, saa klart, saa fast Du veedst det, Ven!
Og nu det blide Glimt af Glæden, den Hun nyder,
Du sterke Christen! det med Troens Stadighed
Du seer, og høit opløft ved Herrens Himlefred
Du mod Din Hæders Dag, som brød den alt,
Dig fryder —
Styrk Du Dig saa, Du Herrens Mand!
Styrk Dig, som os Du styrke kan,

Naar Trost, liig Himledugg, ved Dine Viisdoms Taler
Nedbøiet Broders Siel husvaler.

Den ædle, den hun var!
Og det, at Verden har
Sig faa saa ædle, o det skiller
Med vide Rum imellem hist, hvor Glæde,
Den, der i Himlen nævnes kun, har Sæde:
Og mellem her, hvor Drøm det er og Gøgleri,
Hvad blidt til Rosenhed paa Livets Sti
Os Vandrere for Diet spiller.

Den Christen, den hun var!
Og nu hvor Dyders Løn om Hende straaler!
Hist engang Diet vort og Glandsen taaler;
Men Du, der eiet har:
Der kiendte, hvad det var,
At eie Ven med saadant Hierte:
Du, græd fortfrem Din hede Graad!
Du vidne med Din hede Graad,
At end de bestes Liv har fuldsom Møie:
Din Sorg, Din Graad, den skal til Viisdom bøie
Ham, hiin bedaarede:
Ham, hiin, der ei vil see,
Hvad Livet er med feiresk-Herlighed.

Mod det, Guds Christen vced for sig bereedt.
Jeg sørger med — jeg græder med —
Nok er om os til Ynksomhed,
Og daglig nok til Sorgens Fode —
Vi dvæle her, og os forud
Gaaer een, gaaer anden til vor Gud:
Og da tilsidst for os de tunge Dage!
Og da om os den alt for tause Nat,
Naar eensom Pillegrim staaer her til-
bage,
Og ham Medvandrerne har hver for-
ladt!
Dog vel os, vi dem møde!
Vel os med Haabet, det vi har!
O dette Liv, det Liv det var
Foruden Haab, at vi dem møde!

Her da ved Tanken den, at jeg Dig eier —
Ja mig Dit Venskab er en Livets Herlighed,
Og at for evig Du er min, jeg veed —
Her jeg ved Tanken den om Dig, som min,
For Ham, der har hvert Held i Magten sin,
Med Tak jeg dybelig og tavs mig bøjer.
Du Cramer! gid Du saae til Grunde
I Hiertet mit — og at jeg kunde
Det siunge, som jeg føler det i Siel,

Hvor det mig er blant Livets beste Held,
At Du blev min —
Han, Forsyns Herren, kan vor Gang, vor Skiebne bøie,
Og kun som Gaven Hans jeg Dig vil eie.

b) I Anledning af, hvad der i offentlige Blade angaaende Tibers Caracteer er ventileret pro og contra, troer jeg det ikke upassende, i Forventning af, at jeg ved Fortsættelsen af mine Forelæsninger selv kan komme til at fremsætte mine Tanker i denne Anledning, her at meddele følgende Testimonia autorum.

a) Tacit. Ann. Lib. VI cap. 51.

Ogsaa hans Forhold havde forskiellige Perioder; herlig af Levnet og Rygte, saalænge han var privat Mand, eller Befalingsmand under Augustus; skiult og underfundig ved forstilte Dyder, saalænge Germanicus og Drusus levede; ligeledes blandet af Godt og Ondt, saalænge hans Moder var i Live, afskyelig grusom, men med Dække-over sine Udsvævelser, saalænge han elskede eller frygtede Sejan; endelig brød han los saavel til Udaad som Uteerlighed, da Frygt og Skam var borte, og han blot fulgte sin egen Caracteer."

Af Svetons lange og udførlige Skildring tillader Rummet blot at anføre følgende om Tibers Eftermæle hos Folket.

„Ved hans Død glædede Folket sig saaledes, at de ved det første Budskab løb omkring, og nogle raabte: i Tiberen med Tiberius! andre bad Moder Terra og de underjordiske Guder ikke at give den Afdøde anden Bolig end hos de Ugudelige; andre truede Liget med Bøddelkrogen, og Retterstedet, da de foruden Erindringen af hans forrige Grusomhed ydermere forbittredes ved en ny Rædselsdaad. Thi da et Senatconsult havde fastsat, at de Domfældtes Henrettelse stedse skulde udsættes til tiende Dag, traf det tilfældig, at nogles Dødsdag var den, da Budskabet kom om Tiberius. Disse raabte nu om Barmhiertighed; men da i Caji Fraværelse der ingen var, man kunde vende sig til og æske Hielp af, qvalte Fangevogteren dem, for ikke at handle imod, hvad afgiort var, og kastede dem ned ad Gemoniæ. Hadet voxte da, som om Grusomheden vedblev endog efter Tyrannens Død. Da man begyndte at føre Liget fra Misenum, raabte de fleste, at han heller skulde bringes til Atella, og brændes paa Amphitheatret; men Soldaterne bragte det

til Rom, hvor det blev brændt ved offentlig Liigfærd.

Dio Cassius omtaler ham saaledes i Begyndelsen af 57 Bog.

Tiberius var af patricisk Byrd, og fik en god Opdragelse, men var af en synderlig Caracteer. Thi baade kom han ikke frem, med hvad han ønskede, og han talte langt anderledes, end han tænkte, da han sagde nei til, hvad han attraaede, og bifaldt, hvad han hadede, lod, som han var vred paa dem, han ikke havde noget imod, og var sagtmodig, naar han var allermeest forbittret; dem han vilde aflive, bød han sin Medlidenhed, men viste sig høit forbittret mod dem, han vilde benaade, var gemeenlig venligst mod sine værste Fiender, og fremmed mod sine bedste Venner. Han meente overalt, at en Fyrstes Sindelag ikke burde være Nogen bekiendt, da han pleiede at sige, at naar man kiendte det, gav det Anledning til mange og store Ulykker, naar han derimod lagde Dølgsmaal derpaa, havde det flere og store Fordele. Og dersom blot det havde været ved Tiberius, kunde rigtignok ingen af dem, der havde med ham at bestille, have vogtet sig for ham, da de modtog Alting tvertimod, hvad han meente, og troede, at han vilde, hvad han ikke vilde

og ikke ønskede, hvadsh han helst vilde have; men nu blev han tillige saa opbragt, naar nogen blev grebet i, at have fattet hans Mening, at han lod mange aflive blot for det samme: saa at det nu var farligt ikke at forstaae, hvad hans Mening var, thi mange, der efterkom hans Ord, men ikke hans Villie, kom i Ulykke derved; men det var endnu farligere, at forstaae den; thi dem havde han Mistanke til, som om de havde udspeidet hans Plan og hadede den. Derfor var — hvad sielden traf — den snart sikkrest, der hverken var uvidende om hans Tænkemaade, eller lod sig mærke dermed. Thi denne blev hverken ført bag Lyset ved at troe ham, eller paadrog sig hans Had, ved at vise, han forstod, hvad han vilde. Det var derfor af største Vanskelighed baade at modsige og samtykke, hvad han sagde, da han vilde eet, og befalte et Andet; og man paa begge Sider var ham ikke tilpas; da han var vred paa Nogle for Sandhedens og andre for Meningens Skyld."

Hertil være det mig tilladt at føye følgende Montesquieus Ord af hans kostelige Værk, sur la grandeur et decadence des Romaines Cap. 14.

.... Tiber var, som de fleste Mennesker; han vilde modsigende Ting; hans almene Politik

harmonerede ikke med hans personlige Lidenskaber. Han havde ønsket et frit Senat, der var istand til at giøre hans Regiering agtet; men han vilde ogsaa et Senat, der hvert Øieblik fyldestgiorde hans Ungester, hans Avindsyger, hans Fiendskaber; kort, Statsmanden veeg bestandig for Menneskket."

Hermed jævnføre man nu endelig Tiberius, baade, som han i Professor Hauchs Drama er fremstilt, og som han i Fortalen med Mesterhaand er skildret *), og den hele tilsyneladende Gaade forekommer mig at være paa det meest fyldestgiørende løst.

Herom maaskee i sin Tid udførligere.

K. R.

*) Et tredie Bidrag, Doctor Ryges Fremstilling deraf, der efter competente Stemmer ikke skal være mindre mesterlig, er jeg ikke saa lykkelig at kiende.

Guldbryllupssang

til Jubelbrudeparret

Hr. Etatsraad og Raadmand R. Lange

og

Fru Fr. Chr. Lange fød Helleſen

paa deres Halvhundredeaars Bryllupsfeſt

den 6 Januar 1829.

Fra deres halvtredſindstyve Aars Ven *)

K. L. Rahbek.

O my harp! lend me once more thy cheering pleasing aid!

Ossians last song.

Ungdoms Vaar
Groe Roſer allevegne!
Vel Sagnet gaaer,
At diſſe hurtig blegne;
Det er kun med de Roſer ſaa,
Der ere Døttre af Jorden;
Hurtig at blomſtre og forgaae
Lov for dens Glæde er vorden.

Af himmelſk Æt
En anden Roſe ſtammer;
Thi den med Ret
Af Himmelfortrin brammer

*) S. mine Erindringers første Deel, S. 227 o. f.

Den kaldes Ægtekierlighed;
Faderlig huld den Algode
Adam og Eva gav den med,
Da de hans Eden forlode.

Tidt i dens Ly,
De glemte Livets Plage;
Her dem paa ny
Oprunde Edens Dage.
Det er et helligt Tvillingtræ,
Sammslynger huldt sine Grene;
O Held det Par, hvem i dets Læ
Himlen mon kierlig forene!

Det venligt staaer
I blide Stund og mørke;
Det trodser Aar;
Og tager til i Styrke.
Dybt det i rene Hierte har
Rodfæstet klippefast Throne,
Og over Aand saa blid og klar
Hvælver sig blomstrende Krone.

Fra aarle Vaar
Det skiønt omblomstred Eder,
Halvhundred Aar
Om Begges Held det freder.

O hvad er Diademers Guld
Mod sligt et Rosenkrandssmykke?
Held trofast Brudgom, Brud saa huld,
Værdige sieldneste Lykke!
Bakkeh. den 5 Januar 1829.

K. M. Rahbek fød Heger. *)

†

Jeg seer et Sørgetog af danske Mænd:
Med fælles Veemod gaae de taus og stille

*) Udg. Anm. Undertegnede har ikke troet at burde berøve sin Tritogenia den af hans Ven den tiltænkte Ære, at prydes med dette skionne og sandru Vidnesbyrd om hans elskede Hedengangne, uagtet den Forudsætning, hvormed Mindeqvadet, begynder, ikke har fundet Sted, da hun, i Overeensstemmelse med hendes utallige Gange yttrede Tænkemaade, uden videre Liigfølge blot ledsagedes til sit Hvilested af hendes dybt sørgende Mand, hendes tvende kiærlige Brødre, og vor oprigtig deeltagende Sognepræst *). Meget mere tillader han sig af Skialdens hom saa kiære Vennebrev, som ledsagede hans Qvad, til dettes ydermere Stadfæstelse at afskrive følgende: „Det er mig, som alle Danmarks yngre Digtere har tabt en Moder. Hun har kiendt, og venlig modtaget os alle. Selv naar Smaalighed og Forfængelighed adskillede de uregierlige Digterhierter, gik de fleste og de bedste af alle Skoler og Partier,

*) S. Oehlenschlägers følgende Sørgequad over hendes hedengangne Veninde.

Fra Digterhuset hist paa Valdbybakken
Mod liden Kirkegaard ved Frevriks Slot.
Og fremmest gaaer vor ældste kiære Barde:
Hans Siæl er saaret svart og dybtbevæget,
Ham følger Ven og Frænde sorrigfuld;
Ham følger Skialdechoret hist fra Staden —
Og see! hver Digtersiæl i Danmarks Land
I Aand og Tanke slutter sig til Toget.
Een Følelse dem kiærlig sammenbinder:
Som vidt adskilte Brødre her de mødes;
Paa fælles Sorg gienkiende de hverandre —
Ach! Kisten, som de følge, giemmer hende,

---

frodelig ind og ud hos hende, som hos dig. Din Dagligstue forekommer mig som en Fredens og Digteraandens Tempel, hvori hun var den elskeligste Præstinde. Hun skiemtede godmodig med vore Daarligheder, og erkiendte det, der buede hos enhver. Gud glæde hendes Siel, for hver Glæde, hun har skiænket mig og alle dem, der kiende hende.'' Er dette saa — og at det er, ville en Pram, Thaarup, Baggesen, Liebenberg, Pabels, Rein, Foersom hisset sande, en Oehlenschläger, C. A. Lund, F. Schmidt, Ingemann, Grundtvig, F. H. Guldberg, C. Boye, J. L. Heiberg, J. Thiele, C. Winther og flere blandt os bevidne, og en P. A. Heiberg, H. Steffens, P. Moller, L. Sagen, L. Kruse, i det fierne med om Erindring bekræfte — vel har hun da fortient det vakre Hædersminde, som en af Fædrelandets elskeligste og ædleste Diatere har sat hende her, og som da her gives Sted med samme Adkomst, hvormed min udødelige Forgienger, Minervas første Udgiver, Pram, helligede Henriette Erichsen Rosenstand deri et uforgiængeligt Minde.

K. R.

Som har dem alle kiendt, og alle elsket,
Som var dem alle Søster eller Moder.

Hist sad hun før i venlig Dagligstue,
Fortrolig med hver herlig Digteraand,
En Tryllerinde, som dem alle samled:
Fra fierne Oldtid, fra hvert Folk, hvert Land.
Med aandig Røst for hendes Sicel de sang
I alle Tungemaal med klare Toner.
Og ingen Skiald gik hendes Dør forbi:
Den aaben stod for alle gode Aander.
Selv naar der udenfor var fredløs Splid,
Naar selvsyg Dunst forblinded Skiald og Tænker —
Her mødtes Ven og Fiende fredeligt —
Did droges underfuldt fra fiernest Vei
De Sicele, som hverandre ei forstode.
Hun grant forstod, hvad i dem Alle rørtes:
For hende var ei Aand og Hierte skiult,
Og mægtig drog hun Aand og Hierte til sig.
De kom og gik de Aander smaae og store;
Med sicelfuldt Blik den Tryllerinde skued
De Størstes Daarskab og de Mindstes Værd,
Og tidt med Vid hun revsed dem, hun elsked.
Men ingen kom, som ei med Fryd beundred
Det lyse muntre Blik i Aandens Verden;

Og ingen gik, som ei med Fryd medtog
En kiær Erindring om det Liv, her blomstred.

Og nu er det forbi. — Nu er det lukket
Hiint Die, som saa klart og livligt skued
Det Store mellem alt det Smaa paa Jord —
Nu er den Læbe bleg og stum, som vakte
Saa rigt et Liv, af Aand og Vid omspillet —
Nu sidder hun ei meer i venlig Stue
Blandt viise Venner fra forgangne Tider,
Og samler Aanderne i Digterhuset —
Nu vandrer hendes gamle Skiald saa ene
Og seer og føler kun, at — hun er borte.

Dog hør! hvor hine Sørgetoner døe,
Som tone nu mod Himlen over Graven,
Hvor alle Sicæles Savn og Længselstoner
Hensmelte i den store Verdenssamklang,
Der toner nu et himmelsk Velkomstqvad.
Hist i den fierne Stad, hvor Morgenrøden
Omstraaler Evighedens dybe Hav,
Jeg seer et Bardechor mod Kysten vandre.
Fra de forklarte Aasyn Lys udstraaler:
Det er det store gamle Digterchor,
Hvis Aander før igiennem Ordets Tegn
Bar Tonerne fra fierne Oldtids Dage

Og fra hvert Folk, hvert Land, til hendes Sjæl
Med Ahnelser om Paradisets Glæde.
Nu skal hun Aasyn imod Aasyn see dem,
De store Venner, til hvis Røst hun lytted;
De vandre nu den Kommende imøde,
Ved Kysten staae de med udbredte Arme:
Velkommen! — sjunge de — vi har Dig ventet. —
Og see! hun kjender Vennerne fra Jorden,
Dem, som hun saae i fjerne Tiders Speil,
Og dem, hun saae liig Nordlys skjønt henfare.
Som født paany, hun staaer i Livets Land:
Hun seer, hvad intet jordisk Øie saae;
Hvad intet Øre her fornam, hun hører.
Dog halvveemodig seer hun end tilbage,
Og strækker Haanden mod forladte Ven.
Men Veemodssmilet i forynget Aasyn
I evigt Haab hensmelter: — frem hun skuer —
Og fjernt er nær for den frigivne Aand:
Hvor brat som Døgn Aartusinder henfare
I saligt Enhedsliv — flye Savnets Timer
Med Lysets Flugt igiennem Himmelrummet —
Et Blik endnu til Jord — den blev en Stjerne;
Men Bardechoret, som fra Graven gik
Hist med den gamle Skjald til Sørgehuset,
Blev Fugleskaren liig, som svandt i Skyen,

— Et Øieblik! — snart suser det paany —
Med Svanesang sig Sangerskaren hæver —
En Slægt henfoer, for Tider Tider vige —
Men evig voxer Glæden i Guds Rige.

Ingemann.

Karen Margarethe Rahbek
født Heger.
den 27 Januar 1829.

†

See Graveren i aarle Stund
I Dødens kolde sneebedækte Have!
Han hugger i den frosne Bund
Et Hul paa ny blandt de nedsunkne Grave.
I klare Luft fra Taarnet Klokken klinger,
Mens man en Kiste ned fra Bakken bringer.

Hvo kommer der, ved sørgelige Gialð,
Hvis Veemodstoner giennem Luften bølge?
En Præst, to Brødre, med en gammel Skialð,
Det er det hele høitidsfulde Følge!
Han ønsked ingen Vidner til sin Klage;
Beskedent traadde Vennerne tilbage.

Thi Venner havde hun, som Faa,
Og Faa, som Camma, Vennerne fortiente;
De skal ei meer til dig paa Bakken gaae,
Hvor Giæstfrihed og Munterhed dem vente;
Hvor yndig Vittighed, som Livet fryder,
Dem strax paa Tærskelen velkommen byder.

Hvi døde du i Vintrens Kuld,
Du alle Blomsters kiærlige Veninde!
Hvi maatte de fremspirt af Foraarsmuld
I store Krands sig ei omkring din Kiste vinde?
Naar næste Vaar den unge Rose kommer,
Den bøier sorgfuldt Knuppen i sin Sommer.

Forladt man visne Grønning seer,
Thi ei du vander meer de spæde Buske;
Og maler ei med stærke Farver meer
Paa hvide Bræt de fagre Blomsterbuske.
Hvergang din Hauge, Camma, du besøgte,
Da smilte Flora selv, og Vestenvinden spøgte.

Men ei kun Blomsterbladet blev
Dit Hierte kiært, du sindrige Veninde!
Det Blad, som Tænker og som Skiald beskrev,
Det yndte du, som Roser og Kiærminde.
Og Sproget kiendte du i hver en Farve,
Der smykte Følelsen, som Blomsterlarve.

Det er forbi! — Nu staaer du ikke meer,
Og dannet smukke Skrin til Vennegave.
I sidste, sorte Skrin jeg seer
Dig langsom bæres til de Dødes Have.
I treti Aar du bar alt paa din Smerte,
Ei nænte Dødens Haand at knuse store Hierte.

Det stakkels Legem tærtes hen,
Lidt efter lidt forsvandt de sidste Kræfter;
Men Sielen var dog karsk igien,
Og ei dit Mod gav slap for Angsten efter:
Og hvad til sidste Stund, selv Qval ei kunde bøie,
Det var dit herlige, dit tankefulde Die.

Det nedsank aldrig svagt og mat,
Det mægted ingen Pinsler at fordunkle,
Som Stiernen i sin sorte Nat,
Vi saae det giennem Lidelserne funkle.
Da brast det endelig ved Dødens Stemme;
Dets Engleblik kan ingen Ven forglemme.

Hvormeget sig forandred ei,
Mens Bakkehusets Vraa stod uforandret!
Jeg vandred paa min Ungdoms Vei,
Hvergang jeg ud til Digterhytten vandred.
Nu Teppet faldt. — Dog nei, du kiære Stue!
End vinker venligt mig din Arnelue.

Der finder jeg min Ungdoms Ven,
Paa Bakken tæt omringt af Floras Dale;
Der skal vi endnu tit igien
Med Kiærlighed om Dig, vor Camma, tale.
Naar ved dit Minde da vort Øie flammer,
Som Stierne blinker du fra Himlen til dit Kammer.

Ja Margarita! reen og klar
Med alle Aandens Evner, Hiertets Dyder,
Du var en Perle dyrebar,
Du var, hvad os dit elskte Navn betyder.
Vi sees igien! Den fromme Tanke trøster
Din Mand, din Slægt, din Ven, din Broder og
din Søster.

Adam Oehlenschläger.

Historisk Udsigt
over de nyeste Tildragelser.

„Naar vi have afsluttet vor Aarsregning med os selv, vender Menneskevennens, den værdige Stats- og Verdens-borgers Øie sig til Folkenes, til hele Menneskehedens Vel i begge Hemisphærer, og søger, støttet paa Basis af sin Tro til Forsynet, Lægedom for de Saar, der blev slagne hele Nationer, Lyspunkter i Mørket, Haab

og Seir for den gode Sag, for hvilken ædle Hierter forbløde sig; og det — men det kan desværre ikke være anderledes — er noget vanskeligere at finde i den ydre Verden, end i vort eget stille Bryst. Og ikke kunne vi nægte, at det henrundne Aar frembyder os langt flere Gaader, end dets Forgiængere, og synes at drage et tættere Slør, end hidtil, om Fremtiden."

Disse Ord, der vare, som skrevne ud af Undertegnedes Inderste, var det ham saare velkomment at finde i en høist interessant og indholdsriig Afhandling med Overskrift Det gamle og det nye Aar, meddeelt i Literarische Blätter der Börsenhalle, og hvori han troer at gienkiende en fra Redactionen af Bremer Zeitung i første Tid kiær og høiagtet Haand, Raad Ludewigs. I at meddele Stykket in extenso, har en af hans meget hædrede Concurrenter paa Tidsskrifts-Banen, Udgiveren af vestsiællandske Avis forekommet ham; men ikke vilde han derfor nægte sig, herfra at tage Opmuntrende til sin Indledning, vel og i det følgende, at nytte det her antændte Lys.

I det han altsaa ubetinget vedgaaer, hvad han og i dette Tidsskrifts sidste Hæfte yttrede, at, hvad der har aabenbaret sig vore Dine, langtfra at være Lys, snarere kunde kaldes synligt Mørke, tager han ikke i Betænkning at tilføye, at, dersom Mulmet i den mellemløbne Tid skulde have, om ikke opklaret, dog i nogen Henseende lettet sig, er, hvad vi derigiennem kunde troe at skimte, neppe Haab og Seir for den gode Sag, eller Lægedom for den lidende Menneskehed. Imidlertid — just disse selvsamme Dage have leftertrykkelig mere end eengang kaldet Jordboeren i Hu:

At Gud er Herren, Støv er du!

viist os, hvor tilsyneladende ubetydeligt ubereg-

neligt et Tilfælde, et Par Ugler, der løbe løbsk, en Phasan, der flyver op der, og ikke der, o. s. fr., er alt, hvad der behøves til at forandre Tingenes hele Udseende, hvis saa skal være; at vi vel maatte mindes, ikke at mistrøstes, eller forsage, om endog Tingene virkelig vare, hvad de maaskee kunde synes vore omtaagede Øine, eller hvad vi troe at see, fordi andre, der synes at staae Begivenhederne nærmere, sige os, at det er saa. Dobbelt maa dette være Tilfældet, naar Alt, hvad der siges os, deels bliver saa uasladelig og ufortøvet modsagt, deels saa sienspynlig modsiger sig selv, at hvert Forsøg paa at løse Gaaden egenlig kun bekræfter os dens Uløselighed.

Vi omtalte i forrige Hæfte Portugals høist gaadefulde Stilling, i det man end ikke vidste, om Regenten de facto — for at rette os efter Døgnets Phraseologie — Don Miguel, alt var virkelig død, eller om han i Følge sit Beenbrud blot var levende død, og ikke istand til at tage nogen Deel i Regierings Anliggenderne. Saameget meer havde man nogen Føie at troe hiint, da det hedte, at man i Lissabon, uagtet alle Proclamationer, der bebudede hans Bedring, var saa forvisset om hans Hedenfart, at man ikke vilde troe ham levende, før man med egne Øine saae ham gaae paa Gaden, og at det, endog da man læste i Hofbladene, at adskillige vare stædede til Haandtyv, var det almindelige Sagn, at et ungt Menneske, der lignede ham meget, havde spillet hans Rolle i denne Comedie, og ladet sig tysse paa Haanden i hans Sted.

Under disse Omstændigheder reiste det constitutionelle Parti Hovedet, og vilde proclamere Donna Maria som Dronning, og Exregentinden som Regentinde i hendes Fraværelse. Alle Forholdsregler berettes at have været tagne; den 19

Dec. skulde — fortæller Journal des Debats, Proclamationen være gaaet for sig, Timen var bestemt, de constitutionelle Borgere rede, næsten hele Besætningen skulde hielpe dem. Det trettende og sextende Regiment skulde først rykke ud af Casernerne, det første til Praça do Commercio, det andet til Raadhuset; men pludselig, da man mindst ventede det, fik alle Anførere Befaling at forholde dem rolige, og oppebie nye Instructioner, hvorfor, veed man ikke. — Man siger Regieringen har vidst, hvad der skulde foregaae, og enten den nu ikke har villet hæmme denne Opstand, eller følt sig for svag dertil, nok, der var ingen Anstalt føyet til at modsætte sig en tilsyneladende uundgaaelig Revolution."

Hvad endnu mere faldt paa, var, at denne Opstand, som man meget rigtig i Tidenderne kaldte den offentlige Hemmelighed, ligegaa offentligen sagdes at have fransk Beskyttelse, i det der var aabnet et Fristed for de Forfulgte paa den franske Fregat Thetis, der ligger paa Tajo, og der var Hovedforeningspunktet for Hovederne af den i Gang værende Opstand; ja der sagdes endog, at Planen skulde være, at bringe Infantinden der ombord, hvor hun vilde forefinde de til den nye Regiering udseete Medlemmer, der skulde formaae hende til at overtage Regentskabet paa ny. En fransk Journal fortæller videre, at det hedde, Don Miguel var død; Enkedronningen og de øvrige Regieringshoveder uenige; det miguellitiske Parti bestod blot af nogle ære- og haab-løse Mennesker, samt af Blodhommerne, understøttede af Chaves og hans Tilhængere, der vilde bringe Infantinden af Beira, og hendes Søn paa Thronen, med Enkedronningen til Regentinde; men Regieringens hidtil værende store Styrere, Cadaval og Lafoens, Marqv. Tan-

cos o. fl. anſaae disſes Sag for forloren, og modſatte ſig Chaviſternes Planer, for at bringe deres eget hidtilværende Forhold i Forglemmelſe.

Ogſaa fra London mældtes, at Regieringen havde faaet Depecher fra Lisſabon af 26 December, og at man der var i ſtor Angſt for Udbrud af blodige Uroligheder; ligeſom der og fra Madrid blev ſkrevet, at man i Lisſabon ventede hvert Øieblik en frygtelig Criſis, der vilde koſte meget Blod. Snart hedde det imidlertid, at Partierne holdt Die med hinanden, og at der rimeligviis vilde bryde ud i Provindſerne før i Lisſabon. Men ikke længe derpaa hedte det atter, at Don Miguels Læger under 1. Januar havde erklæret, at han ganſke igien kunde befatte ſig med Regieringsanliggender, ligeſom det og berettedes, at han havde været i Queluz Slotshauge, baaret i en Palankin, og endeligen, at der ikke mere taltes om nogen conſtitutionel Opſtand; at Miniſteriet havde klaget over den Biſtand, de Conſtitutionelle fandt paa Fregatten, men faaet til Svar, at den Commanderende havde Ordre at beſkiærme alle forfulgte; ſamt at den miguelliſtiſke Geſandt Viſconde de Seca — hvis Conferencer med det engelſke Miniſterium der ikke længer ſynes at lægges Dølgsmaal paa — af Grev Aberdeen var irettesat, fordi man ikke havde holdt, hvad der lovet det brittiſke Cabinet — med Hensyn til de i Portugal ulovlig behandlede Engelſkmænd — men havde ſogt at undſkylde ſig med Don Miguels Sygdom, og Enkedronningens Indflydelſe.

Efterhaanden komme imidlertid Bladene mere ud med Sproget. Saaledes ſiger Courier Français: „Vi have alt adſkillige Gange talt om de hemmelige Underhandlinger imellem det ſpanſke Cabinet og Britanniens Premierminiſter til For-

deel for Don Miguels Usurpation. Efter en nyere Skrivelse fra London, havde Grev Offalia faaet en for disse Underhandlingers Held ivrig Efterman i Hr. Zea Bermudes. Man har nu Aarsag at troe, at England ved hans Mellemkomst har forpligtet sig til, at udvirke, at Don Pedro, og de europæiske Hoffer, erkiænde Don Miguels Thronbestigelse, med Betingelse, at Kong Ferdinand anvender alle sine Bestræbelser, for at nøde denne Prinds, at han bruger sin Magt med Maadehold, og bringe bedre Orden i sine Finanser." En anden Betingelse, som her ikke nævnes, er, om han skal ægte Dronning Maria. Qvotidienne og andre miguellitiske Blade give tilkiænde, at han muligt kunde forstaae sig til denne Selvopoffrelse, dog saa, at det var en Prindsesse af Brasilien, og ikke en Dronning af Portugal, han formælede sig med.

Hvad imidlertid disse Tidender ikke fortælle, er, hvorvidt Don Pedro og hans Datter torde være villige at indlade dem derpaa, hvilket i det mindste torde synes tvivlsomt, saavel efter den Omstændighed, at Don Pedro skal have ladet Miguels Billede borttage blandt Familieportraiterne, som især efter, hvad de nyeste Tidender berette om et Brev, han skal have tilskrevet sin Datter, hvorefter det skal være hansfaste Beslutning at anvende Alt for at sætte hende paa den hende ved Usurpation fraravne Throne. Om iøvrigt al den giæstmilde Opmærksomhed, der af den kongelige Familie vises Portugals unge Dronning, af Miguelitterne & Comp blot fremstilles, som en Hofsag, hvori Cabinettet ingen Deel tager, synes dog hverken Vizconde de Seca, der har mældt den til sit Hof, eller dette som i denne Anledning lod en tilsagt Beneficeforestilling forbyde, at den of-

fentlige Stemme ikke der skulde komme tilorde, eller de alt forsamlede Tilskuere, der, da de paa Politieintendantens Befaling maatte romme Huset, forlod det under Raabet: leve Donna Maria! ned med Tyrannen! — at betragte det med samme Øine.

Skulde det end ydermere have sin Rigtighed, at samme Da Seca har mældt sit Hof, at han forgiæves har strøbt, at faae de udvandrede Portugisere forbudet eller formeent at gaae til Terceira, hvilket vistnok synes bekræftet derved, at et i Havre indløbet Skib havde Passer fra Itabayana til de Azoriske Øer, synes i den heele Sag adskilligt endnu heel problematisk, og kunde det saare let være Tilfældet, at adskillige andre Gaader endnu var at løse, inden man kommer til denne.

Blandt disse torde en af de vigtigste være, hvorvidt det engelske Ministerium vil bestaae under de Kampe, der ved Parlamentets nærforestaaende Aabning ere det bebudede. Vist nok kunde denne Gaade paa et Haarsbred nær blevet løst paa en aldeles uventet Maade, i det Hertugen af Wellington skal have været nær ved at blive skudt paa Jagt hos Grev Verulam, med hvem han stod i Underhandling om, at gaae som Vicekonge til Irland i Marquis Anglesees Sted. Marquis Abercorn skal have skudt paa en Phasan i samme Øieblik, som Hertugen og hans Skiotte, der ikke saae Marqvien, som stod bag en Busk, gik forbi, og skal Skuddet vel have truffet Phasanen, men tillige streifet dem, dog ikke betydelig. Hvad der gior den hele Historie dobbelt gaadefuld, er først, at man over hele London troede, Hertugen var virkelig skudt, saa omstændelig blev denne Begivenhed fortalt; og dernæst, at H. H. Marqvien

af Abercorn aldeles ikke den Dag skal have løsnet noget eneste Skud.

Blandt de mange Anledninger, hvorfor man med spændt Forventning seer Parlamentets nær forestaaende Aabning imøde, har Marqv. Anglesea ovenbørste Afskedigelse som Irlands Vicekonge ustridig det øverste Sted. I forrige Hæfte berettedes, hvorledes Hertugen af Wellington i et Brev til Irlands catholske Primas, hans gamle Ven Dr. Curtis, havde erklæret, at uagtet hans oprigtige Ønske for den catholske Sags Fremme, havde han, under den nuværende lidenskabelige Gjæring af Partiaanden, intet Haab derom. Dette Brev, erklærede Primaten i sit Svar til Hertugen, at gjøre H. E. Hjerte største Ære, hvis han var blot Privatmand, men ved de høie Functioner, han beklædte, at være utilstrækkeligt, da det var at haane den engelske Forfatning, hvis man paastod, at den, godt forvaltet, ikke frembød Midler, egnede at uprette noget væsenligt for Rigets Fred, Velfærd og Rolighed, tilstrækkelige til at hæmme og tilintetgjøre Partiaandens Rænker, der vilde modsætte sig Iværksættelsen af saa stor en Velgjerning. Dette Svar sendte Primaten Vicekongen tilligemed Hertugens Brev, og fik derpaa et Gjensvar, hvori Vicekongen erklærede, ikke hidtil at have nøye kiendt Ministrens Anskuelse af den catholske Sags nærværende Stand, og meddeelte Catholikerne sin Meening om den Gang, de nu havde at følge: „Fuldkommen overtydet, skriver denne Ædling, at kun denne store Sags endelige og oprigtige Afgjørelse kan bringe alle Classer af Kongens Undersaatter i dette Rige, Fred, Samdrægtighed og Velfærd, maa jeg erkiende, at jeg smertelig er skuffet, i det jeg fornemmer, at der ingen Udsigt er til, at see den

udvirket i indeværende Parlamentssession. Jeg samler dog nogen Trøst af at blive vaer, at H. H. ikke er denne Forholdsregel aldeles imod, thi hvis Hertugen kan bevæges til at fremme den, er han den af alle Mennesker, der med største Lethed kan bringe den i Stand. „Han raader nu Catholikerne intet Øieblik at tabe denne Sag af Sigte, men gribe alle constitutionelle — ikke blot lovlige — Midler for at fremme Sagen; men tillige indskiærper den taalmodigste Maadeholdenhed og den underdanigste Lydighed mod Løvene, saa at intet personligt krænkende Sprog føres mod dem, der modsætte dem Fordringerne." „Personlighed — føyer Wdlingen til — bringer ingen Fordeel, virker intet Godt; tvertimod saarer den, og styrker den allerede forudfattede Utilbøielighed. Lad Catholikerne lide paa deres Sags Retfærdighed, Menneskehedens tiltagende Liberalitet (?) Lovgivningen er det, der maa afgiøre det store Spørgsmaal, og det, hvorom det er mig indstændig at giøre, er, at Parlamentet havde under de gunstigste Omstændigheder at træde det imøde, og at den catholske Emancipations Opponenter maatte afvæbnes saavel ved Modstandernes taalmodige Maadeholdenhed, som deres utrættelige Vedholdenhed!"

Uagtet det nu vel er øiensynligt, at — som det i Slutningen af Brevet hedder — kun hans varme Attraa, at fremme Landets Almeenvel, havde bevæget denne liberale Patriot, til at yttre Mening og give Raad, og hvorvel dette blot var et Privatbrev, medens Hertugens til Primaten havde baaret Ministerialstemplet, var det neppe blevet bekjendt, før man alt vidste, at Marqvien skulde hiemkaldes. Med ægte brittisk Frialenhed udlod det uafhængige Blad the Times sig om dette Skridt, som gav Føye til det Ønske: at dette

Slag ikke maatte være saa dødeligt for det brittiske Riges Rolighed, som det for Øieblikket er for den irske Nations retmæssige Forhaabninger. Det opkastede fremdeles det Spørgsmaal, naar Marqvis Anglesea skulde have Afskeed for dette Brev, hvorfor man da ikke og havde afskediget Hr. Dawson, for hans bekiendte — saakaldte Renegattale ved Maaltidet i Derry (s. Aug. H. S. 157) og paastod, at Angleseas Hiemkaldelse var længe — tildeels af heel egne Grunde — besluttet, hvorhos det berørte den Behændighed, hvormed man vidste at skille sig ved de Anderledesindede — Huskisson, Dudley, Landsdown, Anglesea o. s. v. een efter den anden. — Ogsaa forudsagde dette Blad, at det vilde have Vanskelighed at finde Nogen, der var at formaae til at bekiæde hans Plads, som og af adskillige, og deriblandt af den ovennævnte Lord Verulam, skal være afslaaet, saa at der skal have været tænkt paa, at lade Posten indgaae, hvilket da naturligviis Ministerialbladene fandt netop at være det rette, og Noget, der burde være skeet forlænge siden, indtil det nu hedder, at Hertugen af Northumberland skal have taget derimod, hvilket da igien er det allerrigtigste og ønskeligste.

I Irland skal man derimod ikke være nær saa let trøstet over den ædle og elskede Vicekonges Afgang, saameget meer, som Sagnet gaaer, at en aandfuld irlandsk Dame skal have forudsagt ham det for en Tid siden, og bedet ham, for Guds Skyld ikke være for populair, men giøre et eller andet, der var det irlandske Folk mindre behageligt, at de kunde beholde ham desiængere. Ogsaa var man over hele Irland sysselsat med at holde Forsamlinger til at bringe ham Takadresser; derimod har Kiøbmandsgildet i Dublin vote-

ret Lordmajoren der en Taksigelse, fordi han ikke efter Adelens og de Fornemmes Opfordring havde villet lade tilsige en Forsamling i dette Diemed; det var imidlertid ikke uden hæftige Debatter, denne Takadresse blev giennemdreven, hvorhos dog de fornærmende Henpeeg paa den afgaaende Vicekonge, som deri skulde været anbragte, forkastedes. Han skal paa sin Hiemreise umiddelbar være taget til sit Landgods Beau Desert.

Den videre Opløsning af denne Gaade savnes endnu, da den strænge Isvinter hindrer og hæmmer Postgangen. Derimod mælde Telegraphefterretninger, der indløbe, medens dette skrives, at den anden vel ikke mindre vigtige Gaade, da en Rørelse satte den ædle Laferronnaye ud af Stand til at forestaae sit Embede, for saa vidt er ikke ufyldestgiørende løst, at Polignac og Ultraerne ikke have seiret, men Portalis indtil videre, og som det synes, med Haab om Laferronnayes Helbredelse, beholder Udenrigsportefeuillen, og Pasloret er udnævnt til Vicekanzler. Tillige meddeles et Udtog af Throntalen, hvormed de franske Kamre aabnedes, og der af de Liberale skal være optaget med levende Bifald, vel især for den fordeelagtige Skildring af Frankrigs indvortes Tilstand, og de vigtige Lovudkast, den bebudede. Fremdeles forsikrede den, at Freden, trods de i Østen forefaldne blodige Optrin, vilde i det øvrige Europa blive uforstyrret, samt tilkiendegav, at en Porten formelig tilstillet Erklæring, havde stillet Morea og de nærliggende Øer under de tre forbundne Magters Indflydelse.

Andre Efterretninger tilføye, at Reis Effendi skulde have erklæret at ville efterkomme de tree Magters Declaration desangaaende i Protokollen af 16de November. Forudsat imidlertid, at dette

ikke blot virkelig forholdt sig saa, men at det endog var Portens ærlige Mening at opfylde dette Løfte, og ikke blot vinde Tid derved; borde vi dog ligefuldt have Føie at gientage efter en med megen Tænksomhed og Sagkundskab skrevet Undersøgelse om den europæiske Politik med Hensyn paa Tyrkiet og Grækenlands Uafhængighed, i det nyeudkomne Hefte af nordiske Tidsskrift: at vi staae ved Indgangen til en ny Act af det store Drama, hvis Knude ved hvert Forsøg paa dens Opløsning synes at stramme sig fastere, og formaaer sig da vel intet dødeligt Øie at kunne under nærværende Mellemagt forudsee, hvad denne endnu ikke engang begyndte nye Act, vil kunne medføre.

D. 10 Febr.

E. S. K. r. Uagtet, medens ovenstaaende trykkes, de to manglende Poster ere indløbne, have de dog medbragt saalidet paalideligt, end sige betydeligt, og saa meget modsigende, at det synes rigtigt at oppebie næste Hæftes Slutning, til hvilken Tid Dækket vel maa være gaaet op, og den nye Act i det mindste begyndt.

D. 11 Febr.

K. R.

Tritogenia.

Februar 1829.

Hans Finsen,

om

Folkemængdens Formindskelse ved Uaar i Island.

Fordansket og med Anmærkninger forsøget

af

Hr. Candidat Einarsen.

(S. femte H.)

§ 5.

Mod Slutningen af det 13de og ligeindtil det 15de Aarhundrede voxer de haarde Aaringers Antal betydeligt. Thi utvivlsomt anser jeg det, at intet Aarhundrede fra Landets første Bebyggelse har saa meget knækket Landets Velmagt, som det

14de (1). Dette Tidsrum tager sin Begyndelse ved Aaret 1275. Da var Island næsten overalt omgivet af Drivis, og mange Steder var der Faaredød. Ogsaa fortæller Østfiorde-Annal, at 1279 (2) var Vinteren saa haard og ledsaget med en saa stræng Frost, at samme foraarsagede, at Havet saaledes blev tilfrosset, at Man med Heste kunde reise flere Mile paa Is, hvilken Is laa flere Steder uoptøet langt ud paa Sommeren, saa at ingen erindrede noget lignende. Man frygtede for Landets Ødelæggelse formedelst hine Ise; thi Man kunde kuns fra faa Fiskepladse ro ud paa Søen for at drive Fiskeriet. — Aaret 1284 (3)

Anm. (1) Da indfaldt og de fleste og største Jordbrande. Jeg overlader det til Læseren at betænke, hvormeget den Fattiges Omsorg, som Kong Magnus's Lov, Jonsbogen inoførte, har bidraget til disse Uaar. Se § 34 Anm. 4.

Anm. (2) At Uaaret har foraarsaget Folkedød ikke længe før Aaret 1280, skjønnes af Jonsbogens Forsørgelses-Balk 13 Kap., hvor det siges: „at formedelst stadselig Klædedragt maa de Fattige undvære Hjælpen og mangen ligger derfor ude ihjelfrossen."

Anm. (3) Aaret 1282 døde mange Hunde og Ræve, ligesom ogsaa de til Husholdningen henhørende Kreaturer faldt om og døde i visse Bygder. I Norge fandt ogsaa i dette Aar haardt Uaar Sted, hvilket Biskop

grasserede der en heftig Sygdom og Kvægdød. Mange Mennesker døde og af Hunger, og mange Gaarde bleve lagte øde. Det følgende Aar raſede den ſamme Sygdom paa Veſtfjordene (4). En af de paafølgende Vintre 1790 og 1791, da der faldt heftig Sne og der indfaldt en almindelig Kvægdød, forſaavidt Man ikke havde Hus eller Foder til Kreaturerne, blev kaldet Eymuni en Mikli (den ſtore umindelige Vinter), hvorpaa der fulgte en heftig og ødelæggende Sygdom blandt Menneſkene (5).

Arnes Saga Kap. 47 beſkriver med ſaadanne Udtryk: „Der indfaldt Sygdom og Folkedød, Hunger og Peſt blandt Kvæget, hvilket Aaar dog hverken omtales i Torfæi Hiſtoria Norvagica, eller Schønnings Afhandl. om Aaar. Trondh. Selſk. Skr. 1 B. S. 140.

Anm. (4) Annales Flateyenses. Biſkop Laurentius's Saga Hdſkr. Kap. 4. Biſkop Arnes Saga Hdſkr. Kap. 48. Annales vetust. in Langeb. Script. Rer. Dan. 2 D. S. 195. Dette Aaar, ſom indfaldt Aaret 1284, ſynes at have fremkaldt Kong Erik Magnuſens Rettebod, ſom forbød at føre tør Fiſk ud af Landet medens Aaret ſtod paa.

Anm. (5) Annal. vetust. anf. St. S. 196; Flateyenses; Reseniani; Skalholtenses; Veſtfjorde Annal; Annales medii føje

Aaret 1293 indfaldt en stor Misvæxt paa Græs. Aar 1294 revnede Jorden paa Rangarvalle ved et Jordskjælv. Da forandrede Rangaa sin Flodsæng, og mange Gaardes Bygninger bleve omstyrtede. I hele 8 Dage vare Brønde hvide som Melk at se til. Atter 1300 indtraf Ildsudbrud af Hekla, hvorpaa som sædvanligt fulgte haardt Uaar, Kvægdød (6) og endelig Folkedød, der dog var heftigst paa Nordlandet (7). Da indtraf Jordskjælv paa Sønderlandet, Sandfald og Uaar, og mange Gaarde styrtede sammen. Aaret 1306 omtales megen

til, at ved Sommerens Komme har man ingensteds kunnet øine bar Jord, og om det forrige Aar hedder det: I disse Tider indfaldt der mange strænge Vintre, den ene efter den anden, som endelig formedelst paafølgende Hungersnød medbragde Ødelæggelse blandt Menneskene. Andre Aarbøger fortælle, at 15 Alens tyk Drivis har ligget hele Sommeren norden for Landet. Annales regii anf. St. S. 119.

Anm. (6) Annales Flateyenses; Annales regii anf. St. S. 123.

Anm. (7) Ann. vetust. anf. St. 2 D. S. 197. Ann. reg. anf. St. og andre Annaler anføre, at Antallet paa de paa Nordlandet omkomne Mennesker er 500. Annales medii og Flateyenses henføre dette til det følgende Aar, og bemærke, at Folkepesten især har været i Skagefjorden og Fljote.

Is (8), og en heftig Sygdom som rasede over hele Landet (9). Aaret 1308 vare der Jordskjælv paa Sønderlandet, som foraarsagede 18 Gaardes Omstyrtning, hvorved der omkom baade Mennesker og Kreaturer. Aaret 1309 rasede en dræbende Sygdom paa Nordlandet, og 1310 bortrykkedes mange Mennesker i Skalholts Bispedømme ved Kopper, Halssyge og Kolik (10).

§ 6.

Aaret 1311 indfaldt saadant Jordskjæv, at 51 Gaarde bleve omkastede, og i Østfjordene blev det

Anm. (8) Ann. vetust. anf. St.; Annales medii; dog tilføje disse sidste, at Drivis har ligget for Landets nordlige Kyster næsten hele Sommeren. Ann. Skalholt.; Ann. reg. anf. St. S. 127.

Anm. (9) Ann. Flat.; Ann. vetust. anf. St. S. 198. Østfjorde-Annalen siger, at da har Kopperne grasseret og bortrykket mange Mennesker, især under 40 Aars Alder, saaledes at mange Gaarde bleve øde og nogle Steder var kun et Menneske tilbage i Live.

Anm. (10) Skalh. Ann.; Flats Ann. fortæller: „Aaret 1309 indfaldt paa Nordlandet den store Pest, og Aaret 1310 saa usædvanlig hæftig Koppesyge, at mange Mennesker omkom elendigen. Biskop Laurentius's Saga Kap. 26, 28. Ann. vetust. anf. St. S. 199.

saa mørkt, at man hverken kunde se Vejen for sig paa Sø eller Land. Til samme Tid var der Askefald hist og her paa Landet (1). Om Sommeren 1312 var der stor Misvæxt paa Græs, foraarsaget af idelig Regn, hvilket altsammen forberedte de følgende Aaringers Dyrtid og den store Folkedød, som snart indfandt sig (2). Aaret 1313 faldt overmaade megen Sne. Det Aar var ogsaa Dyrtid og Faarepest over hele Landet; Frosten var om Vinteren overmaade streng, saa at Fødderne paa ellers friske og fede Faar og Heste fros bort. Den Gang var saa stor en Kvægdød, at mange, som før ejede god Besætning, bleve fattige især paa Heste, hvisaarsag denne Vinter kaldtes Hestedøds-

Anm. (1) Ann. med.; Flat., reg. anf. St. S. 129; Biskoppeannalen af Præsten Jon Egilsen i Hdskr. siger: „Sommeren var ledsaget af saa megen Regn og bestandig Mangel paa Torrevejr, at Høavlen overalt næsten blev ingen før Mariæ Himmelfartsdag (15de August), men ringe før Mariæ Fødselsdag (8de September); og Ingen erindrede sig at have oplevet en saadan Regn-Sommer, eller haft saa usel Høavl.

Anm. (2) Ann. Med.; Østfiorde-Annalen siger, at Nogle nødtes til at skille sig af med deres hele Besætning af Hornkvæg og Malkefaar.

vinter (Hrossafellir-Vetur). Der indtraf saa voldsomme Jordskjælv, at 18 Gaarde bleve omkastede (3). Sygdomme af forskjellig Natur grasserede over Landet (4). Aaret 1314 tog Uaaret endnu stærkere Overhaand, og paa Sønderlandet blev saa stor Folkedød, især blandt Fattige, at 300 Lig kom til Strandekirke (5). Nordlandet ramtes ogsaa af Uaaret og hæftige Stormvinde, indtil Vejrliget henved Paaskketider blev mildere, da Driviisen gik bort, og om Foraaret saa det godt ud til at man vilde faa en rig Høavl (6); men Udfaldet svarede ikke hertil, thi hen paa Sommeren 1315 indfaldt og vedblev en langvarig Tørke, som standsede Græsvæxten (7). Hertil kom nu

Anm. (3) Biskop Laurent. Saga Kap. 30; Ann. Flat.; Skalholt.; vetustiores. Men tydeligst findes det i Ann. Medii, Østfjorde-Annalen og Biskoppe-Annalen.

Anm. (4) Ann. medii fortælle: „Da grasserede forskjelligartede Sygdomme mange Steder i Landet, hvoriblandt en var af den Beskaffenhed, at den ikke gik længere ned end til Brystet. Denne Sygdom benævnte Grim den Unge Hettusot (Vatersot i Hovedet, maaske Halssyge). Paa Andre blev Brystet opsvulmet, ligesom til en fast Stenklump." Se foran § 4 Anm 12.

Anm. (5) Annales vetustiores; Skalholts Annal.

Anm. (6) Biskop Laurentius's Saga Kap. 33.

Anm. (7) Annales medii; Flateyenses; Skalholtenses; Alb. Stadienses continuator

ogsaa Dyrtid, og en samtidig Forfatter fortæller, at i samfulde 7 Aar har denne haarde Tid vedvaret (8).

§ 7.

Ikke længe efter indfandt Hungersdød blandt Mennesker og Dyrtid sig igjen; thi Aaret 1319 laa Driviſen uden for Landet i Østfjordene og paa Siden (1), og Foraaret 1320 blev kaldt Isvaar. Det følgende Aar 1321 fandt stort Uaar Sted, hvilket altsammen bidrog til at der i begge disse Aar døde mange Mennesker af Hunger (2).

S. 68, 78 beretter, at da har Uaaret været over hele Verden, og nogle Steder vedvaret i 15 Aar, se. Trondh. Selsk. Skr. 1 B. S. 142 fg. Andre fortælle, at Dyrtiden kun har grasseret over Europa og bortrykket en utallig Mængde Mennesker. Bossuet Geschichte der Welt fortgesetzt von J. A. Cramer 4 B. S. 47. Igjennem hele det 14de Aarhundrede fulgde, i den største Del af Europa, det ene Uaar paa det andet. Schonning anf. St. S. 144.

Anm. (8) Annales medii sætte det ved Aaret 1315, men det skal staa ved 1316.

Anm. (1) Annales vetustiores; Skalholts Annal, som føier til, at der var Dyrtid paa Korn i Island.

Anm. (2) Annales medii henføre det til 1320, som Annales Flateyenses, Skalholtini og Biskop Laurentius's Saga rettelig sætte ved Aaret 1321.

Aar 1323 var en haard Vinter og Foraar, som først begyndte at blive bedre ved St. Hansdag (24de Juni). Aar 1330 var derimod særdeles god Vinter, men i Fardage indfaldt det saakaldte Pindsedags Snefog (Hvitadagshvid) i Slutningen af Maj. Derpaa fulgde en stor Kvægdød, samt Misvæxt paa Græs, og Aaret efter var der Uaar over hele Landet, (3). Det Aar blev kaldt den store Ødelæggelsesvinter (Fellivetur en mikli) (4). Derpaa fulgte i Aaret 1332 en heftig Sygdom og Ildsudbrud af Østerjøklerne (5). Mindre Skade gjorde den stærke Regn, som indfaldt om Sommeren 1336; dog dræbte den daglig Heste, Hornkvæg og Faar i Hundredevis paa Rangarvalle og Skalholtsfogn. Næstfølgende Vinter indfaldt ved Juletider saa voldsomt Snefog, at man ikke kunde komme til Fæhusene. Mange Gaarde i Op-

Anm. (3) Ann. Flat, regii anf. St. S. 133; Annales medii, Biskop Laurentius's Saga Kap. 58, tager saa til Orde: Der faldt Kreaturer dyngevis, d. e. i Hobetal, ligesom hvor der findes af Soen opkastede Vanker langs med Strandbredden.

Anm. (4) Ann. vetust., Skalh. Ann.: Da dode der Mennesker paa Grimsø; og Aaret efter druknede 48 Mennesker paa Westmanns.

Anm. (5) Fragmenta annalium; Biskoppe-Ann. Ann. Flat.

landet bleve tilsneede og Huse omkastedes paa Sønderlandet, hvorved Mange lede betydelig Skade (6).

§ 8.

1339 indfaldt det store Jordskjælv i Fardage, som i Sønderfjerdingen foraarsagede mange Gaardes Omkastelse (1), ja endog Fjældes Nedstyrt-

Anm. (6) Ann. Flat.; Skalh. Ann.; Ann. regii anf. St. S. 134. Det er værdt at lægge Mærke til det Tillæg, som indeholdes i Ann. regii anf. St. Under Sneens Masse nedtrykkedes en Gaard beliggende ved Stadarfjeld, og det samme hændte sig paa Skard. Det samme indtraf Aaret 1791, da Kirken paa Skard i Bøjgden Land, en stærk og fejlfri Bygning, blev tildækket med Sne af 9 Alens Dybde (Tykkelse) oven over Toppen af Bygningen; hvilken Sne saaledes nedtrykte den, at 3 Sparrer brækkedes over, og den vilde uden Tvivl ganske have nedbrudt Kirken, dersom ikke en Mængde Mennesker i en ilsom Fart var løben til og havde skovlet Sneen bort. — Gaarden Stadarfell, som beboedes af dens virksomme Ejer og var desuden meget suffisant bygget, blev, et Hus undtagen, ved samme Lejlighed sammenknust af Sneens forfærdelige Tyngde.

Anm. (1) Østfjorde-Annalen, Annales Medii, og fragmentum annalium fortælle, at de have været 50, og at der, hvor der for

ning. Endnu et Jordskjælv indtraf der saa stærkt at baade Folk og Kreaturer faldt til Jorden, Husene ruineredes mange Steder, og adskillige Gaarde lagdes ved den Lejlighed øde, baade paa Skejden i Floen og Holtemannerep, Jorden revnede mange Steder, og der blev siden dybe Sumpe med opvældende Vande. 1340 var Vinteren saa mild, at man ikke kunde erindre sig en saadan, man fandt i Floen Fugleæg lagte midt i Soe (sidst i Februar Maaned), og efter den Tid hyppigt i Marts Maaned (2). 1343 faldt om Vinteren paa Sønderlandet saa megen Sne, at Ingen troede at vide Mage dertil, og det endog for Vinte-

var fladt Land er opkommen en kaagende Kilde i Hænglefjeldene, 10 Favne paa hver Side. (Jacobsen om ildsprudende Bjerge, S. 26 siger, at 60 Gaarde den Gang ere omstyrtede. Flatø-Annalen fortæller, at baade Folk og Kvæg bleve kastede til Jorden, Husene faldt fornemmelig i Bøjgderne, Skejd, Floe og Holtemannerep. En Mængde Gaarde omkastedes ganske, eller Bygningerne flyttedes fra Stedet; Nogle Børn og gamle Folk døde, Jorden rævnede mange Steder dybt ned i Afgrunden, hvorfra der opvældede dels hedt dels koldt Vand. Fjælde styrtede ned og Klipper bristede sønder.

Anm. (2) Annales vetustiores, Flateyenses.

rens Begyndelse og som vedblev til Sommermaale (midt i April). Dermed fulgte stor Ødelæggelse blandt alle Slags Kvæg (3). Dette strænge Vejrlig var saameget des farligere, som der samme Aar var Ildsudbrud i Hekla (4). 1347 druknede ved Son-

Anm. (3) I Ann. Medii og Østfjorde-Annalen staar 1339, fordi disse Aarbøger som oftest sætte Begivenhederne et eller to Aar forend de virkelig indtraf. Skalh. Ann. Ann. Reg. anf. St. S. 135. Annales vetust. sige, at der den Gang har været Hornkvægdød over hele Landet, men det ovennævnte fragmentum annalium tilføjer, at den Gang ere i Tidsrummet mellem Fardage og Petersmesse (i Juni Maaned) omkomne 80 Stykker Hornkvæg alene Skalholt tilhørende. Østfjorde-Annalen fortæller, at de, som om Efteraaret ejede 200 Faar, beholdt om Foraaret i Live kun 2 Stk. (Se § 10 Anm. 5.

Anm. (4) Ann. medii fortælle: „Om Foraaret var der Ildsudbrud af Hekla, ledsaget af saa stort Sandsprud, at baade Hornkvæg og Faar døde deraf paa Rangarvalle, og 5 Reppe bleve næsten lagte øde. Mange andre Steder var ogsaa forskrækkelig stor Kvægdød. Annales vetustissimi in scr. Rer. Dan. anf. St. S. 134 og Skalholts Annalen fortælle, at et Ildsudbrud den Gang har været i Hekla, et andet i Knappevalle Jøkelen og det tredie i Herdebred, og disse have indtruffet alle paa en Gang. Skalholts Annal og Ann. Fla-

derlandet 56 Mennesker Da grasserede Kopperne saa hæftig, at ingen erindrede sig sligt, og bortrykte næsten ethvert Menneske af 40 Aars Alder og derunder, og mange over den Alder (5). Aaret 1348 var et haardt Aar i Forening med grasserende Koppesyge. Man kunde heller ikke mindes at have haft saamegen Sne og Is som denne Vinter, der afløste en Sommer, der var ledsaget af magelos Misvæxt paa Græs (6). Aaret 1349

teyenses handle herom udførligst. De berette, at Ildsudbruddet er begyndt med saa forskrækkelig Askesprudning, at mange Kyppe derved bleve ødelagte, og at Asken faldt i Borgerfjord, paa Skagen og derimellem i saadan en Mængde, at Kvæget omkom derved. Ann. Reg. anf. St. S. 134. „Opkom Ild i Hekla, hvormed fulgde Askefald og Vaar, saa at mange Bøigder ødelagdes, og det var saa mørkt om Dagen som om Vinternætter." Biskoppe-Annalen tilføjer, at paa Sønderlandet er Hornkvæget omkommet i saadan Mængde, at mange Bøsiddende bleve saa arme, at de maatte forlade deres Gods og Jorde.

Anm. (5) Ann. vetustiores fortælle, at paa det Strog mellem Hvidskægshammer og Botnsaa (i Kjalarnæs Tingsogn) ere 400 Mennesker fortødte og ligedan i Alves og Floe Sogne.

Anm. (6) Ann. vetustiores; Skalholts Annal; Fragmentum annalium siger, at i

var Ildsudbrud og saadant Mørke, at Rejsende midt om Dagen ikke kunde finde Vej for sig. Aaret 1350 faldt megen Sne om Vinteren, men midt i den høje Sommertid var der stærk Frost. Da siger Flatø-Annalen, at der var Ildsudbrud af Hnappefjælds Jøkelen, hvormed fulgte saameget Mørke, at man om Middagen ikke kunde se Vej for sig. Aaret 1352 var haardt Aar, baade til Sø og Lands (7). 1354 indfaldt Ildsudbrud af Trolledynge og mange Gaarde i Mydalen bleve bedærvede og endog lagde øde ved Askeopkastningen, og man kunde fra Snefjældsnæs se Ilden (8). Aaret 1355

denne Vinter var Frosten saa streng, at Søen allevegne blev saaledes tillagt, at Man fra de yderste Næspynte kunde gaa over Fjorde og Bugter. Det samme fortælles i Ann. Flat. og Ann. medii stemme dermed, undtagen forsaavidt de som sædvanligt henføre det til næstforegaaende Aar. Østfjorde-Annalen tilføjer, at Man da har redet fra Sejlen og fra Næs paa Seltjarnarnæs lige til Kialarnæs, og fra Akranæs til Vidø, samt at Man har kunnet gaa fra Alptnasnæs til Hvalsøre, og rejse til Hest over Staksfjorden.

Anm. (7) Ann. vetustiores; Skalholts Annal; men i Ann. Flateyenses staar, „baade paa Sø og Land," og de henføre det til Aaret 1353. Da graserede ogsaa heftig Sygdom. See Fragmentum annalium.

Anm. (8) Annales vetustiores.

var igjen haard Vinter, som tog sin Begyndelse ved Nyaar, og Sne og Frost vedbleve indtil Altinget (den 29de Juni); hvilket havde til Følge en forfærdelig Ødelæggelse blandt Kvæget tilligemed Uaar (9). 1360 var strænge Vinter, vedholdende kolde Vinde hindrede saaledes Jordens Grøde, at der ved St. Hansdagstider ikke var Græs til Faarene; Dette troede Man foraarsagedes af den Drivis, som laa omkring Landet, og ikke gik bort forend henved 24de August (10). Det Aar faldt og megen

Anm. (9) Ann. vetustiores anføre det at være skeet i Aaret 1354; Annales Flateyenses fortælle, at ved Dyredag (festum corporis Christi), som altid indtræffer den næste Torsdag efter Trefoldigheds Søndag, blev Vejrliget bedre. Østfjorde-Annalen forklarer tydeligere hvorledes dette skal forstaaes, og tager saaledes til Orde: „En streng Vinter faldt paa ved Nyaar, med afvexlende Sne, Tøvejr og nordlige Vinde. Dette ubehagelige haarde Vejrlig vedvarede til Sommermaale, (Midten af April); da paafulgde saadan Ødelæggelse blandt Kvæget, at de, som ikke bare forsynede med Foder, mistede alle sine Kreaturer, der vare bestemte til at gaa ude paa Græsgange. Vejrliget blev ikke betydelig bedre forend henimod Altinget 29 Junii, da først mærkede man, at Jorden skiftede Farve, og at det begyndte at grønnes.

Anm. (10) Østfjords Annal; Flatø-Annalen.

Sne ved Paaskketider. Mange Uveirsdage indfaldt der i Tidsrummet fra Larsdag (10de August) til Vinterens Begyndelse (henimod Midten af Oktober). 170 Mennesker døde ved Mydvand af Hungersnød (11). Der var igjen Aaret 1362 megen Folkedød og Uaar. 1363 var en streng og lang Vinter (12).

§ 9.

Aaret 1370 var saa stort Jordskjælv i Skveset, at 12 Gaarde bleve omkastede, og en ny Række af Uaar begyndte med Aaret 1371, da var Uaaret saa forskrækkeligt, at der neppe var kommet Græs til Kreaturerne ved St. Hansdagstid, ligesom der ogsaa dette Aar var en meget haard Vinter. Aaret 1373 vår ikke bedre, og Aaret 1375 var Vinteren og det følgende Foraar saa strænge, at Man ikke erindrede deres Lige. Græsvæxten mislykkedes ganske, men Drivisen blev liggende ved Landet indtil Bartholomæi Dag, den 24de August (1). Aaret 1376 var Vinteren streng, ledsaget

Anm. (11) Flate Annal derimod siger 85 i tvende Kirsogne, hvilket er rigtigere.

Anm. (12) Biskoppe-Annalen.

Anm. (1) Annales Flateyenses; Annales medii fortælle det samme, undtagen at de have Botolvsdag, som indtræffer den 17de Juni og dette er nok det rigtigste. Desuden er der i Annales medii den Forskjel i Tids-

af saa heftige Snefog og skarp Frost, at man ikke erindrede at have haft en saadan Vinter. Fattige Folk døde hundredevis paa Landet. 1377 var Vinteren saa haard, at Foder til Kreaturerne var sluppet i Fasten. Aaret 1380 rasede Kopperne over hele Landet. Snefogene begyndte da ogsaa 5 Uger før Vinterens Begyndelse, eller tidlig i September. Adskillige Faar bleve indsneede og omkom under Snedriverne; derpaa fulgte en haard Vinter. Aaret 1381 var stor Misvæxt paa Græs; (2) da indfaldt der hyppige Fjældskred, og om Efter-

regningen, at de sætte Begivenheden 2 Aar forend den virkelig er skeet. I Biskop Jon Skalles Løftebrev, som blev skrevet formedelst dette slette Vejr i Aaret 1375, hedder det: „Formedelst den store Besværlighed, som Sne og Kulde nu i lang Tid mere end nogensinde før har foraarsaget Indbygerne.“ Se F. Johann. Hist. Eccl. 2 D. S. 205, 211. Dette Aar 1375 kalder Flatø-Annalen Hvalevinter.

Anm. (2) Annales Flateyenses; medii (med den samme Forskjel i Aarstallet, som ovenfor er omtalt) tage saaledes til Orde: „1379 var Græsvæxten saa ussel, at man ikke erindrede dens Lige, samt Regnen saa stærk hen ad Sommeren, at Fjældskred fandt Sted der, hvor de aldrig før havde ind-

aaret var der vedholdende Plaskregn, og en heftig Sygdom rasede. Dette Efteraar blev kaldt Slagtningshøst (Slåtursháust). Aaret 1390 var Vinteren meget haard og den paafølgende Sommer meget fugtig, saa at Markarbejdet mislykkedes. Foraaret var saa slet og koldt, at Engene ved Petersdag, (den 29de Juni), ikke vare tjenlige til Græsning for Faar. Om Sommeren var der megen Regn og om Efteraaret indfaldt der usædvanlig høppige og store Fjeldskred (3). Floder og Aaer gik saa højt at Ingen erindrede sligt, og mange Faar omkom i Vandet, hvortil kom, at adskillige Gaarde omkastedes ved Jordskjælv. Hekla sprudede og ødelagde mange Gaarde. Der grasserede ogsaa baade en feberagtig Omgangssyge blandt Mennesker og Pest blandt Kvæget. Da druknede mange Mennesker ved Snefjeldsnæs og flere Steder. 1391 mislykkedes Høbjergningen. Et saa stærkt Jordskjælv indfaldt paa Sønderlandet, i Bygdelavene Grimsnæs, Floe og Olves

truffet, og Folkes Markarbejder bleve tilintetgjorte. Den Gang grasserede ogsaa en hæftig Sygdom paa Island."

Anm. (3) Annales medii fortælle, at dette Efteraar har 30 Mennesker tilsat Livet ved Fjældskred.

at 14 Gaarde bleve tildels kastede omkuld, hvorved ogsaa Mennesker tilsatte Livet; Jorden revnede mange Steder, og der opkom Damme, hvor der for var tørt Land. Jordskjælvet bemærkedes lige til Holtavørduhede. Aaret 1393 var en god Græsvæxt, men Hjemmemarkernes Hø (Tødur) blev formedelst Mangel paa Tørke bedærvet. 1394 var stort Uaar, da saavel Fisk som andre Levnetsmidler fattedes næsten over det hele Land. Foraaret var koldt og Græsvæxten slet, og en Del Kreaturer omkom af Hunger (4).

Anm. (4) Annales medii. Det følgende Aar maa der dog have været godt Aar; thi ved Hole Bispestols Syns- og Udtægts-Forretning 1396 finder man i en i Stiftarchivets Kopibog indført Inventarieliste blandt andet anført, at dette Aar vare paa bemeldte Gaard Hole i Behold 50 Favne af Tødu (o: det beste Hø, som faas af den nærmest ved Gaarden liggende, og egentlig dyrkede Græsmark eller saakaldte Hjemmemark (Tún); hvorimod bemeldte Liste anfører, at der af Utheji (o: det mindre gode Hø, som afslaas paa de udyrkede i længere Frastand fra Gaarden liggende Græsmarker, var kun lidet i Behold, dog bevidne Aarbøgerne, at 2 Aar før nemlig 1394 var der et stort Uaar og stor Misvæxt paa Græs. Se det Islandske Litteratur-Selskabs Skrifters 13 B. S. 129 Noten.

§ 10.

Vore Forfædre have kun givet os faa Efterretninger om det 15de Aarhundrede, især savner man Flatø-Annalen, som blev sluttet noget før, samt Annales Medii, skjønt de gaa lidt længere; thi endskjønt Jon Aresen, Præst i Vatnsfjord og Provst i Isefjords Syssel (1), og hans Famulus Sivert Jonsen, siden Præst til Ogurs Menighed (2), af de Dokumenter, som gik i Arv fra Mand til Mand, blandt den saakaldte Ogurs Familie, have stræbt at fortsætte Beretningerne lige fra den Tid, hvor Flatø-Annalen ophører; og fornemmelig den fortjente Bjørn paa Skardsaa har samlet Adskilligt; saa er kun lidet optegnet om Aaar, der muligen ere indtrufne (3), eller andet Mærkvær-

Anm. (1) Dette Skrift kalder jeg Provst Jon Aresens Annal.

Anm. (2) Derfor kaldet jeg denne Beretning — af Pastor Sigurd — Vatnsfjords Annal. Samme Præst, Sigurd Jonsen, har efterladt sig en god Slægtregisters-Bog. Begge Dele vidne om, at han har været en flittig Mand, og har interesseret sig meget for Fædrenelandets Oldkyndighed.

Anm. (3) Til Bevis paa at Mangel paa Efterretninger, men ikke paa Uaar i det 15de Aarhundrede er Skyld i, at man nu ikke noje nok kiender de i bemeldte Aarhundrede indtrufne slette Aaringer, tjener:

idigt i dette Aarhundrede. Desuden indtraf der i lbemeldte 15de Aarhundrede, nemlig i Aarene 1402 og 1495, to af de største og farligste Syger, som nogensinde havde rammet Island, hvortil kom nogle Gange Udbrud af Kopperne. Aaret 1409 var den store Snevinter. „Da ødelagdes Heste og Faar paa Sønderlandet i saa stor en Mængde, at man neppe kunde erindre sligt. Om Efteraaret ejede Gaarden Skalholt 300 vorne Heste, men af 3 Aar gamle og yngre en utallig Mængde; om Foraaret derimod vare paa Hovedgaarden og alle underliggende Gaarde østen for Hellishede (4) kun 35 arbejdsføre Lastdyr tilbage foruden 24 He-

at Gaarden Knappastader i Flyote Herred laa en lang Tid øde, og i Biskop Stephens Tid fulgde det intet Kvilde med nogen af de Kirken paa Hof i Vapnefiord tilhørende Jorde, og alle disse vare bortbygslede mod en ringe Leje-Afgift, formedelst det slette Aar og den usle Græsvært.

Anm. (4) Den Gang havde Biskopperne i Skalholt sædvanligen 12 Hovedgaarden underliggende Avlsgaarde (Utbú), af hvilke kun en laa paa Utskale i Garde Distrikt, men de andre laa rundt omkring i Arnæs og Rangarvalle Sysler, som det kaldtes — fyrir ofan heidi — d. e. østen for den Fjældstrækning, hvoraf en Del benævnes Hellishede.

ste, som Biskop Vilkin selv ejede, og som havde gaaet for sig selv Sommeren over, men i bemeldte Vinter havde gaaet paa Græsning paa det saakaldte Hestefield (5). Aaret 1421 opkom Ild af Havet foran Reikenæs; Vejrliget var meget haardt (6). 1423 var en haard og lang Vinter formedelst det slette Vejrlig; da omkom mange Mennesker ved Skibes (Baades) Forlis. Fiskeriet var ogsaa den Gang ubetydeligt (7). Aaret 1425 var igjen

Anm. (5) Annales medii, hvilke dog sige Aaret 1404; Vatnsfjords Annal i Hdskr. anfører, at Aaret 1405 var Vinteren saa mild, at Studene gik ude hele Tiden, og at igjen Aaret 1406 har Vinterens første Halvdel været meget mild; derefter begyndte det strænge Vejrlig, hvorom baade Annales medii og Vatnsfjords Annalen stemme overens. Vatnsfjords-Annalen fortæller, at almindelig Kvægdød blandt Heste og Faar har grasseret over hele Landet; og man siger, at Kvægets Antal i Island efter dette Aaar næppe var $\frac{1}{10}$ Del af det før tilværende. F. Joh. Hist. Eccl. Isl. 2 D. S. 136, se § 8 Anm. 4 og § 11 Anm. 4.

Anm. (6) Annales medii henføre dette til Aaret 1419; se ogsaa Stiftamtmand O. Stephensens Afhandling om Fiskerier, i det islandske Litteratur-Selskabs Skr. 7 B. S. 5.

Anm. (7) Annales medii sætte dette ved Aaret 1421 og Vatnsfjords Annal ved Aaret

en haard og lang Vinter, saa at mange Heste og Faar paa Nordlandet og mange flere Steder bleve ødelagde (8). Aaret 1470 blev den grønlandske Drivis liggende ved Landet langt ud paa Sommeren. Vinteren begyndte nær ved Juletider at blive streng. 1477 holdtes der den første Tirsdag i Enmaaned (omtrent April) en Sammenkomst af saavel Lærde som Lægmænd paa Gaarden Grund i Øfjord. Da Enmaaneds Sammenkomsten var besluttet (9), siges i Løftebrevet, at de paa Mødet

1424. De første anføre som Exempel paa Aaaret, at den Gang blev der til Tingore Kloster laant 6 Vætter (480 Pd.) Smør, hos Konen Kvæde Anna. Begge de ommeldte Aar 1406 og 1423 vare i andre Lande mindeværdig haarde Aar, Trondh. Selsk. Skr. anf. St. S. 145, hvor det hedder: I Begyndelsen af det 15de Aarhundrede nemlig 1405 indfaldt der en meget lind og ustadig Vinter. Aar 1423 derimod var den desto haardere, da Kulden var saa streng, at man reiste med Heste over Isen fra Preussen til Lübeck og fra Meklenborg til Danmark. Ligeledes skal man Aaret 1426 have reist fra Danzig til Lübeck over Isen.

Anm. (8) Aun. med. sætte det ved Aaret 1423, som der kaldes (Kynjavetur) den forfærdelige Vinter; de fortælle, at denne Vinter grasserede Udslæt hos Børn tilligemed andre store Sygdomme.

Anm. (9) Se § 9 Anm. 1 og § 12 Anm. 5.

forsamlede talte om de Under og Mædsler, som den Gang herskede; saasom Ildsudbrud, Sand og Askefald, Mørke og forfærdelige Bulder, som foraarsagede, at Kreaturerne ikke kunde trives skjønt Jorden var uden Sne o. s. v. Aaret 1479 var igien megen Drivis, som blev liggende omkring Landet indtil St. Hansdag. Aaret 1494 var ligesom de to næstforegaaende et stort Aar, Fiske-Lax og Forellefangst standsede. I de fleste Bygder fandt der en stor Misvæxt paa Græs Sted. Det næstfølgende Aar indfaldt den store Pest (10).

§ 11.

I Begyndelsen af det 16de Aarhundrede vare vel nogle Aar i Landet, men ikke saa hyppige som i det 14 Aarhundrede; thi skjønt Annalerne sige, at i Aarene 1500 og 1523 ere en Mængde fattige Mennesker døde (1), og at 1508 har Foraa-

Anm. (10) Østfjorde-Annalen. At der ogsaa paa denne Tid har været haardt Vejrlig i Nordlandene i Norge, kan man slutte deraf, at Pave Innocents den 8de bevilgede Præsterne der, at de maatte bruge Mjød til Nadverens Sakramente, da Vin ikke kunde bevares for Kulde. Pontopp. Ann. Eccl. Dan. Diplom. 2 D. S. 604. I Island har man aldrig trængt til, eller benyttet sig af saadan Tilladelse.

Anm. (1) Vestfjorde-Annalen og Bjørn paa Skards-

ret været meget haardt, og at det har været vanskeligt for Almuefolk at skaffe sig Udkomme (2); samt 1520 et besværligt Aar (3), og skjønt Præsten Jon Egilsen afmaler Vinterkulden i Aarene 1518 (4)

aas Annaler 1 D. S. 72, 94. Østfjorde-Annalen.

Anm. (2) Biskoppe-Annalen af Præsten Jon Egilsen.

Anm. (3) Bjørn paa Skardsaas Annaler 1 D. S. 90 og 88. Aaret 1519 fortæller han, at endnu i den 8de Sommeruge ere Faar bleyne indsneede og omkomne.

Anm. (4) Da Biskop Stephensen døde, var der stor Kvægdød i Landet. 5 Aar før denne Tid gaves ikke nogen omflakkende Tigger i Biskopstungerne undtagen 2 gamle Koner, men de som ejede 12 Hundreders Værdi *) bleve dog understøttede ved Tiende. I denne Vinter Aaret 1518 tiltog de Fattiges Antal noget, dog ikke meget mærke-

*) Hundrede var Benævnelse paa en Størrelse af saavel faste som løse Eiendomme, der udgjorde 120 Alens Værdi. En Alen med Hensyn til rørligt Gods var saa meget som 2 Fiske, der igjen vare lige med et Pd. Smør eller Tælle og 4 Pd. haard Fisk. En Fisk regnedes overalt i ældre Tider og blandt adskillige endnu mod Penge for $2\frac{1}{4}$ ß. 1 Alen følgelig for $4\frac{1}{2}$ ß. og et Hundrede for 5 Rbdlr. 60 ß. Men den nu lovbefalede Pris paa islandske Varesorter, anslaaede paa denne Maade, som det hedder paa Landsvis, til Hundrede, Alen og Fisk, bestemmes for nærværende Tid efter aarlig Kapitulstaxt, der i de sidste Aaringer har været omtrent 7 ß. pr. Fisk.

og 1825 (5) forskrækkelig, hvilket Østfjorde-Annalen ogsaa gjør (6), saa synes det som Præsten Jon med Smerte har savnet den Velmagt,

ligt; thi alle beholdt sine Husholdninger og ¾ Dele af sine Kreaturer. Jon Præst Egilsens Biskoppe-Annal.

Anm. (5) Aaret 1525 indtraf saa stor en Kvægdød om Vinteren, at Bøjgden Grimsnæs aldrig er kommen sig igjen. Det foregaaende Efteraar nød endog de Bønder en Del af Tienden, der selv havde angivet sit Gods til 14 Hundrede. Der var ingen saa ringe Gaard, som jo ejede 300 Faar, eller flere, men om Foraaret efter talte man 29 højst 30 Stykker i Live; Frosten var saa bidende, at Hestene stode frosne ihjel fuldkommen fede. Snedriverne vare saa store, at man ikke erindrede sig slige. Denne Vinter blev kaldt Aattedags Vinter, fordi den paakom 8de Dag i Jul, eller 1ste Januar, og vedblev til Sommerens Begyndelse, eller midt i April. Sst.

Anm. (6) Vinteren var saa haard og Ødelæggelsen blandt Kreaturerne saa stor, at de som om Efteraaret ejede 300 Faar eller flere, beholdt om Foraaret i det højeste 20 à 30 Stykker. Frosten var saa skarp, at fuldkommen fede Heste fandtes frosne ihjel; Snedynger vare saa store, at man ikke erindrede sig slige. Denne Vinter kaldtes Aattedagsvinter, fordi Uaaret begyndte ved Nyaarstider og vedblev til Sommerens Begyndelse.

som tilforn havde fundet Sted i Arnæs Syssel, (7) og at derfor Sammenligningen hos ham er bleven noget overdreven.

Anm. (7) Det er troligt, at noget af det som Præsten Jon Egilsen saaledes har opskrevet og der er anført i § 11 Anm. 4 og 5, kan være overdrevet, men naar man overvejer, at den Gang var alting dodt og levende, Hverdagsklæder undtagne, ansat til Tiende efter fuldkommen Værdi, men i vore Tider kun den saakaldte fridi Pening (levende Kreaturer) samt Fiskegarn og Skibe, (hvilken sidste ikke gives i Oplandet); da vil man se, at den, som i ældre Tider angav sit Gods for 12 eller 14 Hundrede til Tiende, ikke har været rigere end den, som i de nyere Tider tiender 2 eller 3 Hundrede. Gamle Folk kan dog erindre sig, at ogsaa i de nyere Tider, henved Aaret 1747 have i Grimsnæsset og Biskopstungerne de, som selv tiendede 4 eller 5 Hundrede, dog nydt en Del af Fattigtienden, da der ingen fattigere fandtes, som kunde faa den. Den Tid var ingensteds paa Island Fattigkasse, disse ere først i senere Aar komne i Brug efter at Svejte Protokoller ved min Medvirkning Aaret 1787 vare indførte. Det, som Pastor Jon Egilsen skriver om Grimsnæs Beboernes Velmagt, viser ligesaa lidet Landets almindelige Velstand, som Beretningen om, at efter den Folkedød, som indtraf Aarene 1404, 1495 og 1707 ere nogle blevne meget rige. Det kom nemlig deraf, at da Folkemængden

§. 12.

Aaret 1552 var en ødelæggende Vinter, som kaldtes den haarde Vinter. Det flette Vejrlig begyndte kort for Jul (den 13de December) med kortvarige Tøvejr, (Blotum, d. e. saadanne som ikke til Gavns aarkede at smelte Sneen, og som derfor tilfrøs igien i en halvtøet Tilstand), og siden hæftige Sn.fog. Vejret blev milbere 1ste Paaskedag den 4de April. Den Gang var der en stor Kvægdød, især døde mange Kreaturer, der tilhørte Skalholts Bispestol, og ved den Leilighed blev Gaarden Votmule i Bøigden Floe (som da laa øde) og som tilhørte Domkirken, afhændet for Kreaturer. Da indtraf ogsaa et stort Jordskjelv. Aaret 1554 rasede igien en stor Kvægdød tillige med Askefald (1). Den Gang udbrød Ild af

var saa meget nedsiunken, saa fik enhver af de faa Tilbageblevne, betydeligt i sin Lod, endskjønt der ikke var stor Formue i Landet.

Anm. (1) Præsten Jon Egilsens Biskoppe-Annal; Provsten Jon Haldorsens Levnetsbeskrivelse over Skalholts Bisper; F. Joh. Hist. Eccl. Isl. 1 D. S. 296. Folkets Tilstand i de Tider ses af en af Henrik Krag, siden Lensmand, afsagt Dom paa Garde i Stadarsveit den 7de Juni 1555 (rigtigere 1556) „om den slemme Ustik

Fjeldene ved Hekla. Jordskjælvene vedbleve i en halv Maaned saa frygteligen at rase, at man ikke turde opholde sig inde i Husene, men maatte blive ude i Telte. Strax herefter indtraf den store Koppesyge Aaret 1555 (2). At ligeledes Kvægdød

som meget tager til i Landet, Almuen i Dale- Snefjældsnæs og Myre Sysseler til stort Besvær. Om det Udenfjerdingsfolk, som ved sit Overløb enten som ledige Personer, eller i Flok med sin Familie, tvinge og fortredige Folk, saa at man derfor, dels ogsaa formedelst de trykkende Aaar, ikke kan hjælpe sig selv eller sit Bøigdefolk. Om den Mænge Torrebudefolk (Tomthusmænd), som omkring Snefjeldnæs Jokelen have været indtagne fra alle Landets Kanter, og som ved sin Omflakken synes os at foraarsage disse Bøigder den største Skade og Besvær, saa at den fattige Mand ikke kan udholde det.

Anm. (2) Det som Bjørn paa Skardsaa i D. S. 206, 212 siger, nemlig at Kopperne ikke have grasseret i 60 Aar efter den store Pest, strider imod det, som han selv skriver om den store Koppesyge Aaret 1511. At denne Syge ikke har været ubetydelig, det bevidner Præsten Jon Egilsen i Biskoppe-Annalen, i det han siger, at mange Mennesker ere omkomne ved Kopperne, dog flere Mandfolk end Fruentimmer. Den begyndte ved Altingstider (sidst i Juni Maaned). Af Mangel paa Fruentimmer kunde man ikke faa Kvæget malket,

er indtruffen paa Nordlandet tilligemed Folkedød formedelst Hungersnød, det ser man af en Begjæring fra Præsterne i Holestift til Kong Kristian den 3die Aaret 1557, om at Biskoppetiendeerne ikke bleve tagne fra Hole Bispestol (3) 1552 indtraf paa Skjærtorsdag et heftigt Snefog, hvorpaa fulgte en stor Kvægdød. Aaret 1564 var Island meget omgivet af Is, Aaret 1565 var et langt Foraar og meget haardt indtil efter Fardage. Bjørn paa Skardsaa omtaler Folkedød og Uaar ved Aaret 1566. Da var en stor Ødelæggelsesvinter og megen Sne paa Jorden; derefter kom Driviisen og medbragde megen Kulde. Fiskeriet var særdeles godt (4); alligevel omkom mange

som derfor brøstende løb omkring, og Faaretne løb til Fjælde.

Anm. (3) „Her er paa Nordlandet (skrive Præsterne) saadan stor Nød och haard Tid baade til Søes och Lands att Almuge Folck er nogett het dødt aff Hunger och Bjæringslesse, saa att Kvægett døer aff Frost och Snee, och fattige Mænd værendes klædesløs døe af Kulde och Frost."

Anm. (4) Endskjønt Fiskeriet har været godt, har der dog tidt været Uaar, ja endog Folkedød. Jeg har forsætlig undladt mange Steder ved de omtalte Uaar, at hidsætte noget om Fiskeriet, men beder Læseren i saa Henseende at efterse Stiftamtmand

fattige Folk. Da faldt saamegen Sne sidst i Juli, at den naaede Hestene op paa Bugen (5). 1578 var hist og her nogen Kvægdød (6), og 1579 saa heftigt Snefog paa St. Hansdag, at det havde til Følge en stor Kvægdød (7). Ved samme Tid

Stephensens fortræffelige Afhandling om Fiskerierne i Island, som findes indrykket i det Islandske Litteraturselskabs Skrifter 7 B.

Anm. (5) I Del Side 230. Aaret 1566 den første Dag i Enmaaned (12te Marts) blev udstædt Antagelsesbrevet om den Løftesdag, som indtil vore Dage har været højtideligholdt paa Nordlandet som en Angers-, Almisse- og Bededag. I dette Løftebrev omtaler Biskop Olav Hjaltesen, at Elendighed og Uaar have i nogen Tid ligget tungt paa Almuen. Den fornævnte Løftesdag er ellers almindelig benævnt Enmaaneds Sammenkomst; den blev først vedtagen Aaret 1477, siden gientagen 1562, 1633 og 1726; men blev ophævet ved Forordningen af 29de Mai 1744 § 23, se foran § 10 Anm. 10.

Anm. (6) Da var Rystelsen saa frygtelig, at Husene vare bestandig i Bevægelse en halv Time. Ogsaa 1595 var der Ildsudbrud af Hekla tillige med Jordskjælv, saa at mange Gaarde styrtede om, Bjørn paa Skardsaas Annaler i D. S. 262, 266.

Anm. (7) Bjørn paa Skardsaas Annaler i D. S. 262, 264. I dette Aar fremsendte Islænderne med Olaf Bagge deres Bønne-

indfaldt ogsaa nogle Aar ledsagede af Misvæxt paa Græs (8). Aaret 1594 var Kvægdøden saa ra-

brev for Kong Frederik den 2den. Deri omtale de den store Nød, som Vinteren medbringer, ved slet Vejrlig, Snefog og Frost samt nogle Steder Ildsudbrud, for hvilke Landet er meget udsat og derfor bestandig forværres, hvorved deres Næringskilder indsvinde, ligesom ogsaa Afgrøden af Kreaturerne, der med Rette anses for det vigtigste Hjælpemiddel til Almuens Klæde og Føde; ligeledes berettede, at Fiskeriet ved Island forsvinder, samt at saavel kongelige som private Jorde flere Steder ere satte øde, af hvilke derfor svares enten ingen eller høist ringe Kvildeleje eller anden Afgift, formedelst Landets Fattigdom og det grasserende Aaar. Vor Armod og Elendighed driver os til at bønfalde Deres Kongelige Naade om at sørge for vor Redning og Livs Ophold, saa at dette deres Naades Skatland ikke ganske skal gaa til Grunde eller fordærves — efterdi Hunger og Mangel paa Klæder plager og trykker især dette Lands Almue, o. s. v.

Anm. (8) Omtrent 1580 var der en stor Misvæxt paa Græs; man sagde, at der, naar man regnede alting nøje i hver af Nøperne (saaledes kaldes 2 Sogne i Arnæs Syssel) kun indsamledes 1000 Hestelæs af Hjemmemarkshø (Tada); men den næste Vinter blev ikke haard. Ligesaa usfel|var Høavlingen i Biskopstungerne, men paa Landet (et Sogns Be-

ende paa Nordlandet, at der ved Juletider døde baade Heste og andet Kvæg af Magerhed. Vejrliget forandrede sig først den 4de Dag efter Paaske, og Græsgange bleve snart tilgængelige for Sneen. Ogsaa 1595 vedvarede den Ødelæggelse blandt Hornkvæget at rase, som havde taget sin Begyndelse i Aaret 1591. (9) 1595 faldt der me-

nævnelse i Rangaavalle Syssel) var Hjemmemarkenes Høavling 120 Hestelæs. Det andet Aar derefter var Græsvæxten endnu daarligere, thi i hele den fornævnte Bygd Biskopstungerne tillige med den saakaldte Vestre Rep fik man om Sommeren kun 100 Hestelæs af Hjemmarkershø; saa slet en Høavling syntes man ikke at kunne erindre sig; den næste Vinter døde 40 Kjøer i Bygden Østre Rep men 50 i Vestre Rep. Presten Jon Egilsens Biskoppe Annal; og desuden indtraf der adskillige flere Aaringer Hornkvægsdød paa nogle Gaarde.

Anm. (9) Bjørns paa Skardsaa Annaler 2 D. S. 6. Vandfjords Annal. John Egilsens Biskoppe Annal. Det sidste Aar 1595 mildnedes Vejrliget saameget, at Vinteren den Gang blev særdeles god. Forellefangsten med Garn kunde i Indsøerne paa Landet drives lige indtil Jul, og Stude kunde Vinteren over gaae paa Græsgange, anf. St. S. 10. At det foregaaende Aar meget har svækket Folkets Velmagt, sees af følgende 12 Artikler, som Lavmand John

gen Sne, saa at man seer, at sidst i dette Aarhundrede vare de besværlige Aaringer meget hyppige.

Johnsen 1795 fremlagde paa Akreting i Skagefjord, og anholdt om at samme der maatte eftersees og bedommes.

1) Om det Lejekvæg som omkommer hos Lejetagerne tilligemed deres eget, saaledes, at de ikke kan svare til disse in natura, hvorledes der da skal forholdes med Erstatningen for samme, og hvilken Leje der af dem skal svares; Fremdeles om dem, som imedens de vare nogenlunde bemidlede, have tilbyrlet sig Jorde af — eller staaet i nøget Afhængigheds Forhold til Andre, men nu ere blevne saa forarmede, at de paa ingen Maade kan efterkomme deres paadragne Forpligtelser; ligesom og den Uskik gaar i Svang, at de imidlertid har indladt sig i Handel med tredje Mand.

2) Om de Ulykkestilfælde, at de Fattige dø af Hunger og Mangel paa Klæder.

3) Om Fattigdom og derved opkommen Omflakken og at Ingen agter sig pligtig til at underholde saadanne Fattige, naar de ikke eje den lovbestemte Formue.

4) En Rep anser sig ei pligtig til, og kan heller ikke formedelst Uformuenhed antage sig til Forsørgelse saadanne Umager *) der tilstrømme fra andre Bygder.

*) Umager: en almindelig Benævnelse paa alle dem, som formedelst Ungdom, Alderdom, Uformuenhed eller en eller anden Svaghed ere i den Tilstand, at de ikke kan selv ernære sig, men maa underholdes af andre.

hvilket ydermere stadfæstes ved Haagen Arnesens Kiændelse, affagt den 25de Mai 1598 paa Gaarden

5) Om de Fattige, som ere saaledes vanføre, at de ikke kan flyttes; om de talrige Familier, der ikke eje nogen Hest, ved Hjelp af hvilken de kunde flyttes, og hvor der i Bøigden gives mange boesatte, som hverken kan flytte saadanne eller føde.

6) Om fremmede Neppers Folk, som somme Steder saaledes trykke Bøigdefolket, at det kommer til at lide Mangel endog paa det Nødvendigste, da begge Parter ikke kan blive hjulpne.

7) Om de Jorder, som ikke kan bortbygsles mod antagelig Afgift, hvoraf der desaarsag hverken ydes Kvildeleje eller Landskyld, og de, som have antaget dem til Bygsel, dræbe Inventariikvæget, og underrette Landsdrotten først derom, naar det er omkommet.

8) Om Aager, og Leiegods, som forkommer hos fattige Folk, der ikke have stillet Borgen.

9) At Vadmel ikke kan udredes, fordi der maaske af den ubetydelige Uld, som fattige Folk eje, forfærdiges Strikketoi, som overlades til Tydske for overflødige Ting saasom Strudsfjedre, Bræmmer, fine Fildthatte, og flere andre Unødvendigheder. Paa lignende Maade sælges i denne Dyrtid Vadmel, Ører, Beder, Lam, Smør, Fisk, Tran og flere Næringsmidler. I slig en Fattigdom anseer jeg det derfor høiligen

Dyrhole i Myrdal i Anledning af Høsalg, som viser den daværende Mangel paa dette.

nødvendigt at have Tilsyn med saavel Islændere sam Fremmede.

10) Om de Mænd og Koner, som løbe bort af Sysselet fra deres Børn og gifte dem paa fremmede Steder, og dernæst om Arbeidskarles, saasom Løsemænds og deres Løn, som dagvis afslaa Græsset af et vist udmaalt Jordstykke. Endskjønt alt dette i Forvejen er bestemt, agtes ikke derpaa, da man hverken bryder sig om Love eller Vedtægter, men Enhver egenraadig vil følge de Regler, han finder for godt, hvorved da deres Bistand, som bør at have Tilsyn med og revse andres Handlinger, gandske bliver uvirksom.

11) Ligeledes om Mangel paa Tømmer, saa at Gaardenes Bygninger ikke kunde holdes vedlige.

12) Og endelig saavel Fattiges som Tjenestetyendes Kost og Føde, ligeledes om, at Folk med talrig Børnehob ikke tilstedes Adgang til eller Ophold i fremmede Reppe, samt hvorledes der skal forholdes med Hensyn til de Jorder, som ikke kunne borthygsles, og af hvilke Tiende ikke kan ydes.

Sang for de danske Kunstnere i Rom Juleaften 1825.

1.

Nu flyver i Norden den Snee saa hvid
I Dands,
Og Flammen opstiger ved Vinterstid
Med Glands.
Hist samle sig alle med Kierlighed,
Men vi er kastet mod Syden ned,
Hvor Lauren man fletter i Krands.

2.

Guitar, der vakte saamangen Gang
I vort Bryst
Længsel og Veemod og Hiertets Hang
Og Lyst.
Du, der leger med Smertens Ild,
Og dæmper den Fryd, der er alt for vild,
Lad stige Din elskede Røst!

3.

I Syden vi samles, dog Hierterne slaaer
For Nord;

---

*) De to Sange blebe affungne i Rom den ene til Juleaftenen, den anden til Nytaarsaftenen 1826, paa hvilke Aftener der hos Thorvaldsen var en Forening af tyve Danske Kunstnere.

Lad Tonerne strømme som Regn i Vaar
Paa Jord!
Som Regnen, der vasker det høie Tag,
Og pladsker mod Ruderne Slag i Slag,
De hilse vor Fædrenejord!

4.

Nu Aaret synker i Glemsels Søe,
Farvel!
Saa hilser Enhver, der paa Sletter og Be
Og Field,
Har virket, og levet, og handlet, og skabt,
Og vunden i Kraft, hvad i Tid er tabt,
Ja, byder ham Haandtryk og Held!

5.

Een jeg kiender, ham Laurens Krands
Omsnoer,
Ham skienkede Phoebus sin bedste Glands
Paa Jord,
Hvad vi knap kan ahne, det virker han,
Og han er udsprungen af Danmarks Land,
Vi kalde med Stolthed ham vor.

Sang for de danske Kunstnere i Rom Nytaarsaften 1826.

Snart Aarets sidste Glimt forgaaer,
Det er fuldbragt;
Men trofast Venskab evigt staaer,
Og Villien styrkes Aar for Aar,
Og høi Begeistring ei forgaaer
Trods Tidens Magt;
Thi kæmpe vi for, hvad er godt,
Og skienker Nid og Verdens Spot
Foragt.

Til Seier vorder Dødens Kald
Ved Musens Bryst.
Ja hver skal flygte fra vor Hal,
Der stræber til sit eget Fald,
Og agter ei sit høie Kald
Med nedrigt Bryst.
Fly hver, som ei med freidigt Mod
For Musen gierne gav sit Blod
Med Lyst.

En Skaal da for den høie Kunst!
Næk mig Din Haand!
For hver, som lever ei omsonst,
Og blændes ei af Taagedunst,
Og høit begeistres af sin Kunst

Med kraftfuld Aand!
For Troskab og for Fædreland!
For Kierlighed, og Danmarks Strand
Og Aand!

Ja tænker paa vort elskte Nord,
Bag sølvblaa Hav!
Naar Blikket brister her paa Jord,
Skal end vor Aand staae fast og stor,
Og vi vil tænke paa vort Nord,
Der Liv os gav.
Vi vil det huske trofast, øm,
Selv naar bortdrømt er Livets Drøm
I Grav.

E. Hauch.

Venneminde.

Kieldbye d. 4de Febr. 1829.

Mørke Syner for mit Blik sig male;
Mat og sorgfuld lyder nu min Sang;
Glemt er Lyren, som i Monas Dale
Rahbek! fordum om Din Kamma klang,
Men, du Ædle! ei kan du forglemme,
I hin dybe Kummer, Venskabs Røst,

End du villig agter paa den Stemme,
Som saa gierne bød dig Haab og Trøst.
Længe svandt os Vaarens korte Glæde,
Livets Sommer gik for os forbi,
Mand! og nu det blev dit Lod at græde
Ved den Grav, din Elskte hviler i.
O! men salig Lindring skal du finde,
Naar Du tænker al din svundne Lyst,
Smilende skal da den Frommes Minde
Kalde Ro tilbage til dit Bryst.
Føl da, Mahbek! see da hvad du tabte!
Græd veemodig ved din Kammas Død!
O! thi han som denne Veemod skabte,
Selv i Smertens Kalk os Lindring bød.
Skiøn og herlig vandred hun herneden;
Fuld af Kraft var hendes lyse Aand;
Vid og Ynde blomstred i det Eden,
Som fremspired under hendes Haand.
O! hvor funkled hendes klare Øie,
Naar hun stræbte frem til Kundskabs Væld,
Naar hun stred at naae det evig Høie;
Naar hun fryded sig ved Brøders Held!
Glad Naturens Herlighed hun skued!
Kunstens Ynde hende var saa kiær,
Og de høie Barders Sang oplued
Hendes Aand til store Følelser.

Tro og kiærlig gik hun ved din Side,
Lysende ved hver en Qvindedyd;
Og ved dig var hendes Dage blide;
Du var hendes Stolthed, hendes Fryd.
Derfor, naar de heede Taarer rinde,
Naar du seer hver Glæde visne hen,
O! da lad det elskelige Minde
Trøstende opreise dig igien.
Endt er nu for hende Livets Møie,
Ingen Qval til hendes Hjerte naaer;
Og hos Landers Fader i det Høie
Op til Maalet hun forklaret gaaer.
O! saa svinde da de mørke Dage!
Og for os skal Hvile vorde sød;
Men med takfuld Hu vi see tilbage
Til hver ædel Fryd, os Livet bød.
Og det store Haab skal Hjertet hæve:
Ogsaa vi til Lyset ile frem,
Til det Land, hvor alle Gode leve:
Til din ædle Kammas rette Hiem.

Din gamle Ven
Chr. A. Lund.

Om Liberalismen.

Afhen i den wallmarkske Journal 1829 No. 14—15 indførte Recension over en i Upsala hos Palmblad 1828 udkommen Piece, Tidningsväsendet kaldet.

„Man ophører ikke med — heder det i Leopolds „Saml. Skrift. III. 129 — at afmale os „Fornuften som en forfærdelig Afgrundsengel, „flyvende med store sorte Stormvinger hen over „Verden. Kloge Folk har, som man forsikkrer, „seet, at Dyret med sine rædsomme Klør paa „Fødderne søndersled Borgersamfundet, og med „Fakler og Sværd i Hænderne rasede frem med „Mord og Brand. Fra dets Mund udgaaer det „skrækkelige Ord: „tænk!" lig en ødelæggende „Pest eller omstyrtende Orkan. See, det er Bil„ledet, saaledes som det i vore Dage sædvanlig „skildres. Deraf kommer det da, at dette Ord „Tænk! neppe rører ved nogle omsindtlige Øre„hinder, før man strax kaster sig hovedkuld paa „Jorden og raaber: Gud være os naadig, „nu er Fornuften over os! Deraf kommer „det, at man ved den mindste, den allerlemfæl„digste Fordring af Eftertanke, enten det er i „religieuse, i borgerlige eller endog blot i philo„sophiske Æmner, altid synes at see en Spids

„af bemeldte Kloer, en Ød af Syærdet, et Glimt „af Brandfaklen." I denne saa lignende Skildring af det attende Aarhundredes Fornufthadere skulde man vel neppe troe at gienkiende det 19des, og intet er dog visere. Hele Forskiellen imellem dem bestaaer blot deri, at de sidste, til at udtrykke samme Idee, har fundet paa et andet Ord, der ved sin Ubestemthed fortreffelig passer for deres Hensigter, nemlig Liberalisme *).

Ordet Liberalisme, saavelsom Skraalet derimod, dateret sig fra den franske Restauration, 1814. Med den gamle Dynastie vendte alle disse

*) Saavidt vi forstaae Liberalismen, er den ikke andet end Fornuften — den sunde Oplysning, — anvendt paa almene Forhold i Statsforfatningen og Statsstyrelsesmaaden, og Bestræbelse for i dem at gjøre den mere og mere gieldende. Vi mene altsaa vedrette at kunne kalde Liberalismen et andet Navn paa den samme Sag. Et Bevis for Rigtigheden af vor Definition er, at Liberalismen er i alle Lande lige saa gammel som Tankesvelsen; at den ikke udelukkende tilhører nogen vis Tid eller noget vist Land, men mere eller mindre, alle; at Fortidens store Forfattere, at Plato, Xenophon, Aristoteles, Isocrates, Cicero, Tacitus hørte ligesaameget til Liberalismen som vor Tids Benjamin Constant, Royer Collaud o. Fl. Liberalismen — siger ogsaa derfor en berømt Forfatter — er ikke en Sect, den er den Luft, vi aande, „den, i hvilken vi nu allene kan leve, vores, og trives, for saa vidt vi ville leve blandt Mennesker. „Ulykkelig Verden det Øieblik, da den blot var en „Sect! det kunde blot indtræffe, om Mørket engang „besejrede Lyset.

Venner af „l'ancien regime" tilbage, om hvilke Napoleon saa treffende sagde, at de havde Ingenting glemt og Ingenting lært. Naturligvis kunde for dem Intet være fortræffeligere end en Regjering, som lod sin „røde Bog" være aaben for enhver Roué ..... med et stort Navn eller som stod i Gunst hos Kongens Maitresse. Naturligvis sluttede de, ligervis som gamle Hofmænd i andre Lande, fra Hoffets Glands og Flor til Nationens. Hvad Under da, at Tilbagegangen til Tingenes Orden, som den var for 1789, af dem ansaaes for Højden af Statsklogskab; at de, for at skynde paa denne Tilbagegang, virkelig syntes at grunde deres Bestræbelser paa de Raad, som en berømt svensk Forfatter (Jvrta) 16 Aar iforveien havde givet dem i den lille vittige Irronie: Tanker om Maaden at opretholde og befæste det ældgamle franske Monarkie, et Skrift, som man skulde sværge paa, de har giort til deres Bibel. Fra det Øieblik var det ei mere de skjændige Misbrug, det uforsvarlige Forødelse af Statens Midler, Bestikkelse i alle Administrationens Grene, de utaalelige Skatter, Despotiet, der gav Anledning til Revolutionen; det var Forfatterne, især Philosopherne; det var — for at sige det med to Ord — Voltaire og

Rousseau. Den franske Nation, som endnu i vor Tid tæller 15 Millioner Indbyggere, som ej kunne læse i Bog, og 5 Millioner Børn, der ikke gaae i nogen Skole; den franske Nation, som ved Sammenkaldelsen af Notabler ei kunde sende det bestemte Antal, fordi det var gjort til Vilkaar, at de skulde kunne læse og skrive, blev i en Hast forvandlet til en Nation af Læsere. Den franske Bonde kunde saaledes, blot ved flittig at læse i Voltaire og Rousseau, komme under Vejr med det Uretmæssige i, at han, uagtet sine trykkende Afgifter, skulde, for at frede og føde Agerhønsungerne, lade sit Korn falde paa Ageren, og siden, for at de desto lettere kan fanges, lade det Lidet, der bliver tilbage, trædes under Fødderne o. s. v. Uden at have læst Contrat social eller les droits de l'homme et du citoyen, hvorledes kunde han have fordret Afskaffelsen af en saa naturlig Herremandsrettighed? Men — il-n-y a que le premier pas, qui coute. Lykkedes det blot at indbilde dem, man havde Interesse af at føre vild — først sin egen Regering, og siden alle andre, at Revolutionen alene havde en saadan Aarsag, saa havde man Spillet vundet, saa var Krigen forklaret imod Skribenterne og Oplys-

ningen, hvis Hindringer for de ny Planers Udførelse man altfor vel indsaae.

Beklageligvis gives der i alle Lande Personer, som tilbøde Partiet deres Penne, og

Fra Land til Land
En Myriade Skrifter sendte,
Hvori de hvert Begreb forvendte,
Der Frihed hed Jacobinisme
Og Klogskab hed Moderantisme,
Og Mørket der med Lys forblandes;
Der Engelbret som en Rebel
Med Gustav Vasa og med Tell
Af alle Folkeslags forbandes;
Der Richelieu og Machiavel
Som ægte Statsmænd approberes;
Der Gracchus, som Republican,
Og, som regierende, Trajan
Som slette Styrere casseres;
Der Rousseau, Franklin og Voltaire,
Som rene Cannibaler skjældes,
Og som en afgjort Revolutionair
Hver Philosoph af dem ommeldes *).

De indskrænkede sig ikke blot til disse almindelige Anklagelser, de indstævnede i Smug Ti-

*) Af Silfwerstolpes Epistel til de Misolumenier.

dens Oplysning, som en Forbryder, for Congressens Domstole, og for at den saa meget des sikkrere skulde tabe sin Sag, optraadte de paa engang baade som Klagere og Dommere. Behøver jeg at nævne v. Stourdzas bekjendte Skrivelse til Keiser Alexander, v. Halles Skrift til Congressen i Aachen, og et andet, af en fransk Fuldmægtig indleveret til Congressen i Verona? Det lykkedes; Monarkerne bleve skræmmede, og selv de iblandt dem, som tilforn havde vist sig Oplysningen meest hengivne, faldt fra og stillede sig i Rækkerne af deres Forfølgere.

Men Scenen var ei endnu fuldstændig. Man kunde af gode Grunde ei nægte, at ved den franske Revolutions Udbrud Immoralitet og Irreligiositet havde udbredt sig hos de høiere Stænder til en forfærdelig Højde. Man havde saaledes god Anledning til at gjøre hele Folket til en Liga af Atheister, ligesom man forud havde gjort det til en Liga af Revolutionairer. Pariserne havde iø desuden under Revolutionen baaret Fornuftens Gudinde i Processión omkring i Gaderne, istedenfor deres Skytshelgen, og ophøjet Kjærlighed til Gud og Mennesker til Religion *)! Behø-

*) Theophilantroperne.

vedes der vel mere for at beviſe, at hele Nationen ingen havde? Hvad var nu naturligere, end at man af alle Kræfter arbeidede paa at tilbagegive den, hvad den havde miſtet, og det saa meget desmere, da dette Forlis anførtes som første Aarsag til Revolutionen, og det saaledes blev en hellig Pligt at forekomme en saadan Aarsag for Fremtiden. Jeſuiterne, der aldrig forsømme sig, naar Spørgsmaalet er om at gjøre Religionen til Politikens Haandlanger, fremſtode nu som Reactionens ivrige Bundforvante, og for des mere at kunne være sikkre paa sammes Fremgang og Varighed, satte man dem, klogeligen, i udelukkende Beſiddelse af den opvorende Generations Undervisning. Den kongelige Familie, som under de haarde Prøvelser, den gjennemgik, havde fundet sin Trøst i Religionen, var selv af et oprigtigt Hjerte religieus, og denne vakkre Gemytsſtemning benyttede man sig snildelig af for at opnaae sit Øiemed. Det lykkedes. Ligesom man under Hertug Regentens og Ludvig XVdes sidste Dage saae de Fornemme sætte en Ære i at gjøre Løier med Religionen og religiøs Tænkemaade, saae man dem nu flittig at gaae i Kirke og deltage i alle, selv de allermindſte, religiøse Ceremonier.

Hvorledes skulde ogsaa Marskalker og Ministre, eller de, som attraaede at blive det, kunne savnes i Munkeprocessioner, naar den kongelige Familie tog Del deri? Det var jo desuden nødvendigt, at, for et saa stort Hiemed som Gjenopvækkelse af den formentlig slukte Agtelse for Religionen, maatte de høiere Klasser foregaae de lavere med sit Exempel. De gjorde det ogsaa med en Iver, der blot er mulig i et Land, hvor Hoffets Exempel virker saa almægtig som i Frankrig. Religiositet blev Dagens Løsen, eller, desværre! rettere Dagens Mode, og det var, som saae man hele Nationen forvandlet til Poenitenter. Fra Frankrig udspredte sig snart denne religiøse Nidkjærhed til det øvrige Europa, og først til de Hoffer, som solidarisk havde forbundet sig imod Revolutionen, det vil sige, forenet sig om samme Middel til at tilintetgjøre, hvad man kaldte, dens Virkninger; og første Gang saae Europa en imellem de store Magter indgaaet Alliance, hvorved selve Religionen antoges som Garant, en Garantie, hvis Vanmagt imod de Stores Passioner og Ærgierrighed Historien beklageligen bevidner, men som alligevel, saaledes som Sagerne nu staae, er for de svagere dog bedre end ingen.

Reactionen, og de i dens Spor mere og mere aabent optrædende, Absolutismen og Hierarkiet savnede endnu et ingenlunde unødvendigt eller uvirksomt Hjelpemiddel, nemlig Videnskabens. Vel burde man ikke formode, at den vilde fornedre sig saa dybt. Men man bedrog sig, og ligesom ved Christendommens Opkomst nogle hedenske Philosopher søgde at assimilere dens Lærdomme med deres Philosophemer, fremstode nu ogsaa Forfattere, som troede med theoretiske Grunde at burde forsvare Reactionens Udsvævelser, og med deres Sophismers grove Artilleri understøtte dens lette Tropper, de ovennævnte Skraalere og Allarmblæsere. Tykke Afhandlinger sammenskrevés, for at underminere de Grundvolde, paa hvilke, Nationerne troede, at de med Sikkerhed kunde opføre Værn for deres Frihed; de Grundsætninger, der hidtil vare ansete for Axiomer, erklæredes rentud for Vildfarelser, og man beviste, paa egen Maneer, at Folkene aldeles ikke ejede nogen Rettigheder *). Saa dybt troede Philosophien at burde fornedre sig, for at ophjelpe sin Ansees hos Magten. Snart høstede den ogsaa

*) S. von Haller, de Bonald, de Maistre de la Mennais, med fl.

Frugten deraf. Magthaverne saae med Fornøielse den læsende tankeløse Hob antage de klingrende Phraser og de i mystisk Ordbram udtrykte Paradoxer som virkelige Troesartikler, og om de end ei, som i Frankrig, oprettede for disse Herrer særskilte Academier eller Societés des bonnes lettres, saa samlede de dem omkring sig som pensionærte Hof- og Stats-philosopher, ligesom de i Middelalderen omgave sig med Narre af et om ei i Tænkerens Øine fornøieligere, dog idetmindste for Folkene uskadeligere Slags. Selv de andre Videnskaber bøjede sig mere eller mindre under Reactionens Aag; især deleshed maatte den alvorlige Historie føje sig efter dens Øiemed og Interesser, tale i dens Aand, og skaffe Beviser for dens Paastande. Men ikke nok dermed: ogsaa Astronomien henfaldt til Middelalderens astrologiske Drømmerier. At de skjønne Videnskaber, som altid efter Shakespears Udtryk er sin Tids brief chronicles i end mere gjenkjendelige Træk skulde røbe Reactionens Indflydelse, var naturligt. Lig Kildens Aarer maatte de jo faae Farve og Smag efter det Jordsmon, hvorigjennem Romanskrivere opsøgde, for at smigre Aristocratiet og forsone Nationerne med sammes ny Fordringer, især sine Æmner i dets Annaler. Middelalderens poetiske Litteratur i al-

mindelighed fremstilledes, under Navn af romantisk, som den fuldkomneste, dens Folkesagn og Legender efterspordes og bearbeidedes med den største Flid og i alle mulige Former. Den ny religiøse Jargon blev et Slags staaende Decoration i Poesien; ved Hjelp af den og en vis sygelig Sentimentalitet troede man at kunne give den Karakter af romantisk, den højeste Udmærkelse, der i vore Dage kunde blive den til Del. Selv de skiønne Konster hyldede Reaktionen. Malerkonsten var i visse Lande ifærd med paany at indføre de ældste Mesteres Stivhed. Bygningskonsten fandt ingen Ære uden i at efterabe den gothiske, og selve Modens Gudinde troede, kun ved Middelalderens Former i Pynt, i Dragt, i Meubler, at kunne forsone Fienderne af sin Omskifteligbed.

At Strid vilde opstaae imod denne Reaction, var let at forudsee. Lad os ei fortænke Oplysningen i, at den strax ahnede sin Fare, og at den ei saa let kunde formaaes til at opgive de Erobringer, som har kostet Menneskeheden saamegen Lidelse, og hvis velgjørende Magt denne nu havde begyndt at nyde. Lad os tilgive Oplysningen, om den for at sikkre sig den retmæssige Besiddelse af, hvad man saa uventet vilde gjøre den stridigt, stundom

udstrakte sine Fordringer til, hvad der ej endnu kunde bevilges dem. Hvad der i den Kamp paa Liv og Død, hvori den snart indlod sig, gav den Haab om et lykkeligt Udfald, var, at i det Land, hvor dens Prærogativer hæftigst angrebes, og følgelig og Forsvar allermest behøvedes, en repræsentativ Regieringsmaade, og, som Følge deraf, Trykkefrihed og Publicitet nylig forud vare indførte, og at Sprogets Universalitet, hvorved dette Land alle vegne gav Tonen an for Reactionen, ogsaa blev det Vaaben, hvormed denne overalt virkomst angrebes. Blev den franske Nationaltribune og Bogtrykkerpresse europæisk, ved som Tolk for Absolutisternes Aristokraternes og Hierarkernes Grundsætninger at udbrede dem Landene rundt, saa var det at formode, at den skulde ikke blive mindre europæisk, som Tolk for Modpartiets. Denne Sandhed, som begge Partierne indsaae, kunde ikke andet end opmuntre dem til den største Anstrængelse, og at give deres Strid Vægten af den store Interesse, som var sammes Gjenstand. Saaledes syntes Skiebnen at have udseet Frankrig til at være det Colyseum, hvor de vældige Athleter skulde udføre deres Kamp, og det deeltagende Europa oppebie Udfaldet. Det er under denne, at Benævnelsen af Liberale er bleven tillagt Forsvarerne af Oplys-

ningens Interesser imod Reactionens. At hiin Benævnelse, som fra Frankrige er udgaaet til disse Interessers Forsvarere i de Lande, hvor samme Strid imellem samme Elementer finder Sted, i Modpartiets Mund betyder det samme, som Revolutionair, seer man ei allene deraf, at eet Slags Beskyldninger gjøres mod dem begge, men ogsaa deraf, at det uden Forskjel for dem begge betjener sig af samme Benævnelser, og af al Magt bestræber sig for at gjøre den sidste ligesaa forhadt som den første. Især har det været Tilfældet fra den Tid, da Striden begyndte at blive til de Liberales Fordel. Thi tilforn kaldtes man ei Revolutionair, fordi man forsvarede Næringsfrihed imod Laugsindretningernes, eller Handelsfrihed imod Prohibitivsystemets Forfægtere; man slap da med den lemfældige Benævnelse af Liberal. Nu, siden, ved det sidste Valg af Deputerte, Frankrig og Europa overtydedes om, at, hvad man saalænge udgav for en ubetydelig Fraction af det franske Folk og som et blot Parti, tvertimod udgjør den oplyste Deel af Nationen, siden, som en Følge deraf, det Villeleske Ministerium faldt, Jesuiterne kom bort, Undervisningsvæsenet igjen kom under Universitetsdirectionen — og Reactionen saaledes syntes gandske at have tabt sin Sag,

— fra den Tid potentsertes indtil Galskab Anfaldene mod de Liberale. Frankrig truer man med intet mindre end en ny Revolution; Bisperne modsætte sig aabenlyst Kongens Myndighed, paabyde Faste samt Bod- og Bededage for at afvende de truende Ulykker; Hyrdebreve udspredes, hvori disse Ulykker afmales med de sorteste Farver; Prædikestolene gienlyde af Forbandelser imod de Liberale; Læserne af liberale Tidninger fordømmes til Helvedes Pøl og Pine; ja Reactionens Blade gaae endog, saavidt i Frækhed, at de minde Vendées Indvaanere om, hvorledes de engang tilforn reiste sig til Tronens Forsvar imod Revolutionens Hydra.

Recensenten beder sine Læsere om Forladelse for denne lange Digression. Men da hos os Svenske, saa vel i daglig Tale som i Skrifter, idelig forekomme Ordene Liberal og Liberalisme, uden at Nogen hidtil har forsøgt paa at bestemme de med dem forbundne Begreb, har Rec. troet, at et Oversyn over de Tidsphænomener, hvorfra de have deres Herkomst, bedre end alle dybsindige Undersøgelser, kunde tjene til at fastsætte deres sande Betydning. Pladsen har ej tilladt, i dette Oversyn at tilføie faktiske Bevis for hvert enkelt Tilfælde; men for den, der med nogen Opmærk-

somhed har fulgt de sidst forløbne 14 Aars Optrin saavel i Politik som i Litteratur, behøves de vel heller neppe. Allerede 1816 anmærkede dette Blads Udgiver*) i en særskilt Artikel, „de Spor af uden„landske Reactionairers retrogressive Bestræbelser, „som man blev vaer i Sverrigs Litteratur." Naar man undtager enkelte, ligesom i Forbigaaende fremkastede, Sætninger, indskrænkede sig disse sig alligevel blot til rene litteraire Gjenstande. Siden efter har Imitationen strakt sig til de for Borgersamfundet højeste og vigtigste, og Sverrig har ei savnet Skribentere, som, efter Bonalds og v. Hallers Exempel, har lagt an paa at anfalde og forsmæde Constitutionel Frihed. Forfatteren af nærværende Skrift, Tidningsvæsendet, er en af dem, og det er blot denne Omstændighed, der kan gjøre hans Skrift mærkeligt for den fremtidige Skildrer af vor Culturs Phænomener.

*) Den svenske Literaturs høiærlige Veteran, P. A. Walmark, i hvis sande Æresgield vi Danske stedse vil blive for hans skionne Poem over vor anden April, maaskee et af denne vor Høidagsdags ypperste Minder.

K. R.

Historisk Udsigt

over de nyeste Tildragelser.

Den saalænge med Utaalmodighed forventede nye Act af det store politiske Drama har da taget sin Begyndelse; men hvorvel den allerede i de tvende Throntaler med Sequents har skiænket os et Par kostelige Expositionsscener, vilde man dog uden tvivl særdeles bedrage sig, hvis man i og ved dem vilde troe, at have faaet fuld Oplysning om de Ting, der skulde komme, saameget mere, som — næsten i samme Øieblik, kan man vel med Foye sige — Begivenheder indtraf, paa hvilke der i Throntalerne neppe kan formodes at være tænkt; hvortil naturligviis endnu kommer, at forskiellige Hovedpersoner i det store Sørgespil med Grund kunne antages, i deres Deel af Anliggenderne at have Synsmaader og Synspunkter, hvorover endnu Sløret ligger aldeles ulettet.

Den første af de her berørte Throntaler var den, hvormed Kongen af Frankrig under levende Bifald aabnede Kamrene. Han begyndte med at glæde sig til, at han havde behagelige Meddelelser at giøre, og vigtige Arbeider at betroe dem: Hans Forhold til Magterne vedblev at være venskabelige. Hans Allieredes Forsikringer var ham Borgen, at, uagtet de Begivenheder, der havde besudlet Orienten med Blod, Freden i det øvrige Europa ikke skulde forstyrres.

For at fremskynde Grækenlands Pacification, havde han i Overeensstemmelse med England og Rusland sendt en Division Tropper til Morea. Disses Nærværelse havde gienreist Fred og Sikkerhed i hiint kun for længe hærjede

Land. Han berørte tillige, hvor troelig den engelske Marine ved denne Leilighed havde staaet bi.

„En Porten bekiendtgiort formelig Erklæring havde sat Morea og Naboerne under de tree Magters Beskyttelse. Denne høitidelige Akt vilde være tilstrækkelig til at giøre en længere Besætning overflødig... Han havde Grund til at troe, at Porten, bedre oplyst, ikke vilde modsætte sig Fuldbyrdelsen af Traktaten af 6 Julii, og man turde haabe, at denne første Nærmelse til at gienbringe Freden i Orienten ikke vilde være spildt."

Han omtalte nu Troppernes Hiemkaldelse fra Spanien, og den afsluttede Convention om Betalingen af dets Gield til Frankrig, berørte, at han i Haab, at Deyen i Algier vilde give skyldig Fyldestgiørelse, endnu ikke havde taget Forholdsregler for at straffe ham, men tilføyede, at han intet vilde forsømme, for at beskierme den franske Handel mod Fornærmelse og Sørøveri, og gav en flygtig Skildring af Forholdene til Haiti, Brasilien, og de ny sydamerikanske Stater.

„Dette, m. H.! — sagde han — er den lykkelige Stilling af vore Forhold til de fremmede Magter. Lad i øvrigt de Begivenheder, hvormed end Fremtiden er svanger, være, som de vil, aldrig skal jeg glemme, at Frankrigs Roes er et helligt Pant, og at den Ære at vogte det, er min Krones helligste Forretning."

Efter disse herlige Kongeord gik han over til den indenrigs Tilstand, nævnte den herskende Ro og Fred, roste den franske Industries daglig nye Fremskridt, berørte sit Haab at kunne lindre det Onde, hvorunder nogle Dele af Handelen og Agerbruget leed, og gav beroligende Forsikringer

mod den Frygt for Dyrtid, som det ugunstige Veirligt og den forsinkede Høst havde foranlediget. „Den frigivne Presse — sagde han nu — nyder en fuldkommen Frihed. Naar dens fordærvelige Fiende, Frækheden, under en høimodig og tillidsfuld Lovs Skiærm endnu viser sig, dømmer allerede den almene Fornuft over disse Uordener, i det denne stedse henstiller sig klarere og klarere, og den de ædle Traditioner tro Retspleie kiænder sin Pligt, og vil vide at opfylde den."

(O! at disse kongelige Ord, som en Engels Røst, maatte lyde over hele Europa! at lovhjemlet Meningsfrihed allevegne maatte grundfæste Almeenfornuftens Throne, og Voltaires ubetalelige Ord til Dannerkongen Christian den syvende være enhver faderlig sindet Monark i stedsevarende Minde:

Monarker herske først, fra man at læse lærte).

Ogsaa om Anordningerne, Geistligheden angaaende, udlod Talen sig paa en meget fyldestgiørende Maade.

Intet Under, at denne Tale blev optaget med særdeles Bifald, saameget mere, som der just de foregaaende Dage havde løbet mange foruroligende Rygter om Ministerskifter, og som man overhovedet var misfornøiet med en vis Ubestemthed, man i Ministeriets Fremfærd troede at spore. Med Føie jublede de liberale Blade over den høimodige Erkiendelse af Almeenfornuften, som den gode Herskers paalideligste Veninde, Subalterndespotiets og den anarchiske Frækheds lige virksomme Modstanderinde. Vel ønskedes, at de portugisiske Anliggender i Talen vare blevne berørte, o. m. d. I Midlertid, den Aand, der havde udtalt sig i det Hele, var tilstrækkelig Bor-

gen for, at ogsaa disse til almeen Fyldestgiørelse vilde blive betragtede og behandlede. Var det end ikke saa aldeles efter det almene Ønske, at Portalis interimistisk tillige med Justitsministeriet overdroges det udenlandske Departement, og havde til Understatssecretair i sit Departement faaet den i øvrigt med fortient Agtelse omtalte Hr. Bourdeau, og havde end selv den til Vicecanzler udnævnte Pastoret forspildt en betydelig Deel af sin fordums Popularitet, ved den Hengivenhed, han havde viist det deplorable System, var man dog paa den anden Side glad ved, at Polignac, der var hurtig hiemkommet fra sin Ambassade i London, ikke havde faaet Sæde i Ministeriet, hvorover man — om aldrig andet — i London, endog offenlig, hoverede alt formeget til, at det i Paris kunde være en velkommen Forholdsregel; hvorhos det dog, til et nyt Beviis, hvor trygt der er at lide paa Almeenfornuften, naar den lades vedbørlig Frihed, ikke bør forbigaaes, at da man, i de constitutionelle Deputeredes Foreening i Richelieugaden, lykønskede sig med, at være undgaaet Fyrst Polignacs Ansættelse, og et Medlem vilde andrage paa en formelig Resolution til at udtrykke denne Følelse, dette mod Manden fornærmelige, og i hver Henseende usømmelige og utilbørlige, Skridt blev fra alle Sider eenstemmig forhindret.

Kamrene samledes nu til den nøiere Organisation, for derpaa at tage Throntalen i Overveielse. I begge Kamre sporede man kiendelig, det liberale Systems Overvægt, dog saa, at det venstre Centrum, tildeels i Foreening med det høire, synes, mere end den egenlig venstre Side, at gjøre Udslaget. Strax i Valget af Candidater til Præsidentpladsen viiste dette sig, og

var det især ved en Foreening af begge Centrer, at Royer Collard fik de fleeste Stemmer, og blev han da og af Kongen — dog, som Tidenderne vilde vide, ikke uden ivrig Modstand i Conseilet — udnævnt til Præsident; hvorpaa Kammeret til at udkaste sin Takadresse udnævnte de Deputerede Etienne, Salverte, Segui, St. Aulaire, Chabrol, Dupin d. æ., Bignon, Agier, og Daunou, blandt hvilke findes adskillige Hædersnavne, især det sidste (der, hvad vel faa turde rose sig af, er uden Plet eller Skygge gaaet den hele Revolution tion med Ære igiennem) som er Ultrabladene til stor Forargelse. Det snævrere Valg af Commissionen selv til at affatte Adressen havde vel ikke denne Anstødssteen, men var dog neppe stort mere tilpas, da det faldt paa Etienne, Bignon, St. Aulaire og Dupin.

Ved Forelæggelsen af Udkastet til Pairskammerets Takadresse ved Pasqvier tog Fyrst Polignac, i det han erklærede sin fuldkomne Enighed med Commissionens Forestilling, Leilighed at aflægge sin politiske Troesbekiendelse med det Ønske, at hans Ord ikke maatte blive indsluttede inden denne Kreds. Han forsikrede sin Vedhængenhed ved de af Ludvig den 18de bevilgede Friheder. Den forfængelige Skræk, der oprørte nogle Gemytter — som paastaae, at see Frankrig paa lige Tilbagevei til Revolutionsvælget — bevægede ikke ham, og han nærede ikke den unyttige Sorg over det forbigangne, som nogle bebudede, og han beklagede sig med Føye over, at Bladene ikke havde villet modtage hans Retfærdiggiørelse, men fremstillede ham og hans Sindelag i aldeles falsk Lys.

Takadressen fik i øvrigt i Pairskammeret saare faa Forandringer; et Sted angaaende Grækenlands Grændser var allerede i Commissionen gaaet ud. I Adressen hedder det nu saaledes derom:

Maatte Grækenland, reddet ved Frankrigs ædle og mægtige Mellemkomst og uegennyttige Offre, blive stærkt og enigt nok, til at sørge selv for sin Opholdelse, og være friet fra enhver Afhængighed; der vilde forstyrre Europas Ligevægt. Hvad Skiæbnen i øvrigt Fremtiden end forbeholder dette Videnskabers og Konsters ældgamle Fædreland, D. M. unddrager det ikke Deres Understøttelse, om De end nu hiemkalde Deres Soldater, men vedblive at yde dets Indvaanere Bistand ved Deres Velgierninger. Alt har Deres fromme Ædelmodighed, i det den gav Christenslaver deres Frihed, deres Fædreland, deres Gudsdyrkelse tilbage, sat Grændse for den smerteligste Følge af en Krig, hvori de mellem Mennesker og Nationer helligste Rettigheder ofte miskiendtes."

Ikke bør det udelades her, hint kostelige Svar paa Kongens nysanførte gyldne Ord: Pressen har D. M. at takke for fuldkommen Frihed, og dette er maaskee den største Epoke i hiin constitutionelle Regieringsform, hvis Grundlag D. M. høie Viisdom mere og mere befæster. Hvo der vil Friheden, forkaster alt derved Tøileløsheden, som er dens farligste Fiende; men som D. M. har sagt: den almene Fornuft, og en af sine Pligter giennemtrængt Retspleie vil aldrig taale, at Tøileløsheden hersker."

Vi anføre endvidere følgende med Hensyn til den geistlige Lovgivning: — D. M. Gudsfrygt, og faste Vedhængenhed ved vore Fædres Religion tillade intet Øieblik at forudsætte, at de efter deres indre Overbevisning med overlagt forstandig Indsigt besluttede og definitiv anordnede Forholdsregler, for at hævde Lovenes Fuldbyrdelse i Deres Kongerige, og tillige betrygge Præsteskabets bestandige Vedligeholdelse, ikke skulde være Dem indgivne

ved Visheden om disses Fornødenhed. Kunde da vel de i saadant Sindelag befalte Forholdregler, anderledes bringes i Udførelse, end med den forsigtige Fastihed, der saameget mere byder Lydighed da den fordrer Agtelse, og og ikke lukker sig for noget af de Hensyn, der billig kunne forlanges?"

Og maa nu hertil føyes følgende af Ultrabladet Gazetten: „I Pairskammeret begave Cardinalerne, Erkebiskperne, og Biskopperne dem bort, i det Øieblik, der skulde stemmes over Adressen. Denne eenstemmige Protest siger mere end alle Ord, og lader forudsee, hvad en under slige Auspicier begyndt Session vil blive." At det, vore Læsere ville bebude sig draf, skulde svare til hvad Gazettisternejaf disse Foranstaltninger spaae, torde imidlertid medrette drages i Tvivl.

I de Deputeredes Kammer holdt først General Lamarque en lang Tale over Europas Politik, og beklagede, at den tilkommende græske Stat skulde indskrænkes af saa snævre Grændser, lod Throntalen vederfares fuld Ret, men sluttede med det Forslag, at Kammeret vilde udtale det Ønske: at Frankerig vilde forkaste hver fremmed Indflydelse.

Hr. Lafitte yttrede det Ønske, at Frankrig vilde tage den første Rolle i den europæiske Politik og gribe den i det Øieblik, da England lod den slippe sig af Hænderne, talte om de Hindringer, der trykkede Handel og Vindskibelighed, beklagede, at de franske Tropper vare, een Magt til Behag, dragne til Morea, og dragne derfra igien, for ikke at være en anden til Mishag, og det uden at have befriet Athen, og det egentlige Grækenland, samt ønskede, man vilde erklære, hverken at ville have østerrigsk eller engelsk Alliance. Herimod tog Ministeren

Portalis til Gienmæle, og forsikrede: at man havde anslaaet Omkostningerne ved Moreatoget meget for høit til 60 Millioner Franker, da de neppe beløb dem til den tredie Deel. Regieringen indsaae, at den, i Følge Tractaten af 6 Julii, maatte nedlægge Vaabnene, da Morea var befriet, men ikke for at føye de krigførende Magter, eller ikke mishage dem, og med den Vished, at Grækenlands Befrielse intet skulde lide derunder. I øvrigt vare Grækenlands Grændser endnu ikke fastsatte, og intet gav definitiv Bestemmelse desangaaende. Kongen af Frankrig havde endnu ikke samtykket i, at Athen skulde ligge uden for Grækenlands Grændser. Og sluttede Ministeren med disse en La Ferronnayes Collega og Vicar værdige Ord: Værer sikre paa, m. H., at de Raadslag, der fra denne Talerstoel ere givne for Thronens Værdighed og Nationalselvstændigheden af Talere, hvis gode Hensigter jeg veed at sætte Priis paa, vilde blevet antagne af os, naar de ikke desuden vare indgravne i H. M. Ministres Hierter."

En Hr. Conny jamrede over den revolutionaire Aands Fremskridt, og sammenlignede Frankrigs Tilstand med Englands under Carl den første, og Villelisten Hr. Montbel klagede over Toget til Morea, og Ordonnancerne om den offentlige Underviisning, besværede sig bitterlig over den Scandal, at man havde kaldt Beranger Nationens Digter, og aabnet en Subskription til at bringe hans Mulct tilveie, og spurgte, om man kunde kalde det almeen Fornuft? hvorved han formodentlig ikke erindrede, at ingen af Delene vilde fundet Sted, hvis man ikke havde undtraget de berangerske Raadheder Almeenfornuftens

Domstoel, hvor de sikkerlig vilde skeet deres Ret, ved at drage dem for et fremmed Værneting. General Sebastiani ønskede, at Throntalen, der var ædel, ophøiet og tillidsfuld, maatte blive besvaret i en ærbødig, og tillidsfuld Adresse. Men en Hr. Lepine spurgte, om da de guddommelige Institutioner ganske fortrængtes af de menneskelige, og vilde, at Kammeret skulde andrage paa en Modification af de ovennævnte Ordonnancer.

Dette besvarede Ministeren for de geistlige Anliggender, og Hr. Lepines Forslag blev med iminense Majori. — siger Messager — forkastet; hvorpaa den yderste Høire forlangte Forhandlingerne udsat en Dag; da dette ligeledes faldt igiennem, begav hele denne Side sig bort; og Udkastet blev antaget med 213 Stemmer mod 8, blandt hvilke formodentligen La Bourdonnaye, der hverken talte i Forhandlingen, eller gik bort med sine Sidemænd. Naar imidlertid Gazetten fortæller, at hele høire Side af de Deputeredes Kammer under Forelæsningen af Takadressen blev ubevægelig paa sine Pladser, lige til det Øieblik, da man voterede over det Hele, og alle den Sides Bænke blev tomme, maa den have glemt den Deel, DHH. Conny, Montbel, og Lepine toge i Forhandlingerne.

En Tale, B. Constant i Loncommitteen ikke kom til at holde, men som han har ladet trykke, omhandlede især det nye untoward accident ved Terceira, som samme Dage havde vakt den almene Opmærksomhed i en overordentlig Grad. Da Forhandlingerne i det engelske Parlament i sin Tid ville udbrede Lys over denne Mørkhedens Gierning, ville vi udsætte Alt didhørende, indtil Gangen af visse Sætter os istand til at benytte dette Lys.

Den nye Acts anden store Expositionsscene var den engelske Throntale, hvormed Parlamentet aabnedes den femte Februar. Vel var denne nep-pe i adskillige Henseender saa almeensyldestgiø-rende, som den franske, imidlertid opvakte een Punkt deri ikke blot særdeles Overraskelse, men og Menneskehedens varmeste Deeltagelse, da det mod eller i det mindste over Forventning bebude-des, som Regieringens alvorlige Villie, at de ir-landske Catholikers Emancipation skal foretages til endelig Afgiørelse. „Irlands Tilstand — saaledes lød Talens Ord — har været Gienstand for H. M. fortsatte Omsorg. H. M. beklager, at i hin Deel af de forenede Kongeriger endnu bestaaer en Fore-ning, der er farefuld for den offenlige Roligheds og i Modsigelse med Forfatningens Aand, der holder Tvedragten, og Hadskheden mellem H. M. Undersaatter i Live, og der, naar det tillades den at blive ved, aldeles maa hindre hver Bestræ-belse, varig at forbedre Irlands Tilstand. H. M. forlader sig tillidsfuld paa Parlamentets Viis-dom og Understøttelse, og anseer sig forsikret, at De vil overdrage ham saadan Fuldmagt, der sær-ter ham istand til at hævde den H. M. tilkommen-de Anseelse. H. M. anbefaler Dem, naar dette væsenlige Formaal vil være opfyldt, at tage hele Irlands Forfatning i modneste Overveielse, og eftersee de Love, der paalægge H. M. romerske-catholske Undersaatter borgerlige Udygtigheder (Incapacities). De ville overveie, om disse Udyg-tighgders Ophævelse saaledes kan bevirkes, at det kan bestaae med fuld og varig Sikkerhed for vore Indretninger i Kirke og Srat, med Opretholdelse af den lovlig indførte reformerte Religion, og af Rigs-Biskoppernes, og Geistlighedens, og de de-

res Omsorg overdragne Kirkers Rettigheder og Forrettigheder. Dette er Institutioner, som dette protestantiske Kongerige stedse maa holde hellige, og som det er H. M. Pligt og Beslutning at bevare. H. M. anbefaler Dem paa det alvorligste Overveielsen af en Gienstand af saa overvægtig Betydenhed, der inderligst berører hans Folks bedste Følelser, og hvori det forenede Kongeriges Ro og Sambrægtighed ere indbefattede; De anvende derved den Fatning og den Sindighed, der bedst formaae at betrygge det heldige Udfald af Deres Raadslag!"

Ustridig kom dette Sprog, saa forsigtig det end er afveiet, efter Wellingtons Brevveksling med Curtis, efter Angleseas Afsættelse, og adskillige deslige Tidernes Tegn temmelig uventet. Den erklærede Antiemancipationist Hertugen af Newcastle spurgte Wellington, om han vilde henvise denne Gienstand til en Committee, eller bringe den ind i anden Skikkelse, og fik det vel ikke saa ganske formrigtige Svar, at han derom vilde indbringe en Bill, som havde kongeligt Samtykke. I et senere Møde, tog Grev Longford i Anledning af de mange herom indkommende Petitioner Ordet for at erklære, at han, der havde levet 30 Aar i Irland, maatte som Vidne næsten udelukkende give den catholske Association Skyld for Urolighederne der. Man haabede, Emancipationen vilde skaffe Fred. Dette vilde vel i Begyndelsen være Tilfældet; men hvad vilde derpaa følge? Protestantismens uværdige Undertrykkelse, eller deraf flydende fortvivlede Hævn." Han angreb derpaa den Maade, hvorpaa denne Forholdsregel var bragt frem for Huset — en Maade, som for sit Løndomsfulde, og sin forfatningsstridende Caracteer, var Ministrene

uværdig, og ikke mindre den Sag, hvis Talsmand de paa saa uværdig en Maade bebudede dem. Om det ikke var Regieringens Caracter uværdigt, at overraske Landet ved pludselig at antage fordærvelige Forholdsregler, i det man giorde disses første Bebudelse til en Deel af Throntalen?

For at fralægge sig disse Bebreidelser af sin Nærpaarørende saae Hertugen af Wellington sig nu foranlediget at erklære, at han aldrig havde lagt Dølgsmaal paa sin Tænkemaade, men bestandig gientaget, at han ønskede at see det catholske Spørgsmaal afgiort. Siden 1816 havde ingen Administration været saaledes sammensat, at en Forholdsregel desangaaende kunde blevet indbragt, som Cabinetsforslag. Det første altsaa, der havde været at at giøre, var at danne et saaledes constitueret Cabinet, og dette havde ikke kunnet skee uden Samtykke af en høi Person, der ved denne Forholdsregel var interesseret fremfor enhver anden. Om det da havde været passeligt, at lade sig forlyde med nogen eneste Stavelse desangaaende, inden han havde faaet samme høie Persons Samtykke? Men denne Sanction havde han først faaet et Par Dage før Parlamentets Samtræde; det havde altsaa været ham umuligt at anmælde sit Forehavende tidligere, og havde han handlet anderledes, vilde hans Forhold været at dadle."

Erkebispen af Canterbury tog Ordet for at fralægge sig det Paasagn, at han havde forandret sine Tanker angaaende det catholske Spørgsmaal; fuldkommen at indrømme Catholikerne den borgerlige Magt vilde være den protestantiske Kirkes Fornærmelse, maaskee dens Undergang. Ligeledes erklærede Biskoppen af London sig, og kunde ikke indsee, at der kunde gives tilstrækkelig Betryggelse,

naar Catholikerne gaves Adgang til den lovgivende Magt.

I Underhuset var Stemningen øiensynligen til Fordeel for Catholikernes Sag. Lord Corry, der understøttede Lord Clives Forslag til Takadressen, sagde, at, der vilde blive indbragt en Bill, som i det den fuldkommen betryggede den protestantiske Kirkes Uforkrænkelighed, vilde tilfredsstille alle (?) Parter; han havde hidtil ikke indseet, hvorledes der i dette Tilfælde kunde gives tilstrækkelige Sikkerheder ved Emancipationen, men efter det, han i disse Dage, da han i Regieringsbureauerne søgte fornøden Underretning, erfarede, og efter hans Tillid til Wellingtons Caracter, var han sikker, der ingen mere saadan Vanskelighed vilde findes. Blandt Emancipationens Modstandere fremstod Hr. Bankes, der er udtraadt af Cabinettet, Inglis o. fl. Hr Peel erklærede, at han beundrede sine tvende nysnævnte Venners Bestandighed, dog haabede han, de vilde troe ham paa hans Ord, at blot Hensyn paa det almene Vel ledede ham i hans Forhold. For at undgaae et større Onde, havde han bestemt sig til at lade det komme an paa den Fare, at synes inconsequent. Hans Synsmaade angaaende det catholske Spørgsmaal beholdt han bestandig, men den Tid var kommet, da Regieringen opgav sin Neutralitet, da det blev umuligt at danne en Administration, der var Emancipationen varigsiendst, og saavel efter hans som Wellingtons Tanker var der Omstændigheder, der væsenlig vilde have forøget Vanskeligheden ved denne Forholdsregel. Det havde kostet ham et meget smerteligt Offer, men han havde bragt Landets Beste det. Han gientog, hvad i Overhuset var sagt, om Uleiligheden og Farligheden af at have et usamdrægtigt Cabinet om det vigtigste af alle Spørgs-

maal; men det blev ikke blot et usambrægtigt Cabinet, men en usambrægtig Lovgivning, da fire Underhuse efter hinanden alt havde erklæret sig for Concessioner, som Lorderne endnu bestandig havde modsat dem. Næsten umiddelbar efter sidste Prorogation havde han og hans ædle Collega (Wellington) indseet Nødvendigheden af at betragte denne Gienstand fra det Synspunkt at forlige den; imidlertid havde han, skiøndt bleven enig herom med Hertugen, dog følt sig saaledes i Forlegenhed ved sit tidligere Fremfærd, at han havde ønsket at resignere, og blot besluttet sig til at blive i Embedet, fordi han havde forvisset sig om, han ved at takke af vilde skade den Politik, man havde for Øie. Skiøndt Throntalen efter brugelig Maade blot havde anbefalet Parlamentet at tage Sagen i Overveielse, tog han ikke i Betænkning, uden at ville indlade sig i det Enkelte, at sige, at Regieringen paa eget Ansvar vilde i Biller indbringe de Forholdsregler, den agtede at anbefale."

En Brougham, Burdett, Hobhouse, og den gode Sags øvrige utrættede Talsmænd have med Glæde budet den lykkelige Vending, et ikke blot for Storbritanien men for Menneskeheden saa vigtigt Anliggende tager, et hierteligt Velkomme, kun kunde Hr. Huskisson ikke tilbageholde sin Forundring over de pludselige Omvendelser, der paa en 8 Dage mellem de hidtilværende ivrige Anticatholiker havde fundet Sted, og som han maatte tilskrive en eller anden Naturbegivenhed, en eller anden ikke endnu ret fattet Forandring i Athmosphæren." En anden Forklaring, der hos Dagens Skeptikere udentvivl tør finde gunstigere Optagelse, har et engelsk Ugeblad givet, ved at berette, at et velbekiendt Medlem af Cabinettet havde til Lord Wellington erklæret, at han vilde blive

neutral i denne Sag, hvorpaa Wellington havde svaret: Det vil staae D. H. fuldkommen frit, men Generalfeldtøimesteren maa stemme med Cabinettet, eller gaae af, og maa jeg paa Stedet udbede mig Deres Svar; og paastaaer man, at H. H. fandt Premierministerens Grund til at forsage Neutraliteten aldeles fyldestgiørende.

Herr Peel har opgivet sin Plads som Repræsentant for Oxfords Universitet, og er man meget spændt efter at see, om han bliver gienvalgt eller ikke.

Den stærke Ultrabrunsviger, Grev Winchelsea havde udstædet en Opfordring i Guds og Fædrelandets Navn til Storbrittanniens Protestanter ufortøvet at træde frem til Forsvar for den protestantiske Forfatning og Religion. Lad Parlamentshusenes Borde — sagde han deri — sukke under Vægten af Eders Petitioner, og Eders Bønner komme til Thronens Fod, og hvorvel den store Masse af Eders vanartede Senatorer bereder sig, paa Forræderiets Alter at opofre den Forfatning, som Eders Ahner kiæmpedede saa tit og saa ædelt for, stoler jeg dog paa, at vor huldrige Monark er den Eed tro, han paa Fædrelandets Alter har aflagt o. s. v. Saa haardt dette imidlertid klang, har han siden, et Par Gange, da man i Overhuset er gaaet ham paa Klingen i Anledning af denne Yttring, ikke ret havt Lyst til at vedstaae den, skiondt han saare maadelig har redet sig derfra. Hertugen af Cumberland derimod, der alt for en Tid siden, ved at modtage Stormesterskabet *) over Orangelo-

*) Et af vore Blade siger: Over Frimurerlogerne i begge Riger; men ikke at tale om, at ikke Cumberland, men Sussex beklæder denne Værdighed, maa

gelogerne i Irland ligesom i Engelland, havde erklæret at al Kraft maatte opbydes for at forsvare Protestantismens hellige Sag, er over Hals og Hoved kommen tilbage til England, har havt en meget lang Samtale med Kongen, og har i Overhuset — med alle vedbørlige Complimenter for hans ædle Ven, Hertugen af Wellington — erklæret: at han aldrig vil give sin Stemme til, at en romerskkatholsk Pair sidder i Overhuset, eller et romerskkatholsk Medlem i Underhuset, eller at en romerskkatholsk bliver Kronens Minister, eller Lordlieutenant i Irland, eller at en romerskkatholsk faaer nogetsomhelst Embede, som giver ham Magt til at skade den herskende Kirke."

Hidindtil har man imidlertid egentlig kun sysselsat sig med den af Kongen i Throntalen ædskede Bill mod den catholske Association, der af Hr. Peel indbragtes i Underhuset, hvor den er gaaet igiennem, dog især, deels som en sikker Forlober for Emancipationen, deels som et tvægget Sværd, der i fornødent Tilfælde ogsaa mod Orange- og Brunsvig-foreningerne lod sig anvende, hvortil endnu kom, at den catholske Association paa Forslag af Hr. Shield frivillig har hævet sig selv. Oconnel, der er taget til London, siges ikke at ville mælde sig til sin Repræsentant-

---

blot anmærkes, at intet vilde være mere væsenlig stridigt imod Frimurerordenens Natur og Væsen, end at være Vaabendrager for politisk Tvedragt, og i Sectanliggender; er den, eller rettere dens Navn, nogensinde bleven saaledes misbrugt, kan vel enhver, der kiender noget til dens indre Væsen, med fuld Overbeviisning forsikre, at denne Fredens, Samdrægtighedens og Broderkierlighedens Forkynderinde aldrig skiændigere kunde tages forfængelig.

K. R.

plads, medens denne Sag endnu er under Forhandling, for ikke ved ny mulige Incidentser at forvikle og forhindre det Hele. Saaledes har og den ædle Lord Anglesea-udsat, hvad han i Henseende til sin Afskedelse agter at foredrage, indtil denne Sag er til Ende, hvor han i øvrigt ærlig og kraftig understøtter sin personlige Antagonist Wellington, uden imidlertid derfor at skiænke ham, hvad i øvrigt er dem imellem.

Ligeledes har Oppositionen i begge Huse ladet sin eftertrykkelige og — som det synes — høist befoyede Anke, mod de portugisiske Loyalisters Mishandling af de brittiske Krigsskibe uden for Terceira henhvile efter de nærmere officielle Oplysninger, som Lord Aberdeen bebudede at vente, og lovede at blive tilfredsstillende, og synes man overalt priseligen eenig i, ikke at lade noget Uvedkommende komme i Veien for den nu, som det synes, nærforestaaende Afgiørelse af hin saa vigtige Sag. At det imidlertid, naar den seirer, ubetinget skulde være Almeenfornuftens og Humanitetens tiltagende Styrke og Anseelse, den havde sin Seier at takke, lader sig vel af det, man i denne Henseende erfarer, ikke saa ligefrem antage; og ligesom det kun torde være alt for vist, at Protestantismen ikke er det, der begeistrer de mange høibaarne og høiærværdige Ultratorier til denne høist uprotestantiske Kamp for Meningstvang, og Sectnid, saaledes har man og fuld Foie at troe, at det er ikke fra en J. J. Rousseau, end mindre fra Evangeliet, H. H. Hertugen af Wellington henter de vægtige Minister Grunde, der vinde Tolerancen saa mange ivrige Proselyter.

Meget torde imidlertid være at befrygte, at Pave Leo den tolvtes just i denne critiske Tidspunkt saa høist ubetimelig indtrufne Dødsfald, ikke torde være den gode Sags Fremme til For-

deel, da det synes kun alt for rimeligt, at det saakaldte apostoliske Parti, med sine gamle Beskyttere, vil bevæge Himmel og Jord for at bringe en af sine Troesforvandte paa den pavelige Stoel, der da neppe vil vise den Forligelighed og Eftergivenhed, der saa elskeligen udmærkede Kirkens hensovede Fader, og der da i det mindste vil give dem, der ved hver Eftergivelse, som tiltænkes eller tilstaaes de irlandske Catholiker, ere tilrede med deres Hannibal ante postas! en alt for velkommen Anledning, til at vinge Storm og raabe Brand.

Inden vi imidlertid forlade dette Æmne, kunne vi ikke med Taushed forbigaae et Argument af den alt for bekiendte Hunt, der lettelig, de wellingtonske umodsigelige Grunde naturligviis undtagne, i denne Sag torde blive af særdeles Kraft. Der holdtes nemlig i Crown and Anchor Tavern en anticatholsk Forsamling for at vedtage adskillige Resolutioner, hvoraf den første lød saaledes; at Forsamlingen under nærværende Omstændigheder var af den Mening, at den protestantiske Religion var i stor Fare. Hunt forlangte nu Ordet, tiltvang sig det trods alle Trudsler ved sin Kulde, og foreslog som Amendement, at man i Resolutionen skulde udelade de Ord: den protestantiske Religion, og i det Sted sætte: at Geistlighedens Tiender var i stor Fare." Trods det heftige Uveir, der nu brød løs imod ham, fandtes der dog en Majoritet af ti mod een for hans Amendement, og Anticatholikerne tabte saa ganske Modet, at Præsidenten strax hævede Forsamlingen.

Allerede i forrige Hæfte berørtes det problematiske i Henseende til det Forhold, den engelske Regiering havde bestemt sig til, i Tilfælde, der

fra Plymouth bortviiste Loyalister skulde anløbe Terceira, der endnu er Dronning Maria tro, hvilket endnu mere kom i Omtale, da et saadant Skib med Pas fra Itabayana til de azoriske Øer indløb i Havre. Medens man endnu saavel i engelske som i franske Blade omtvistede dette Æmne frem og tilbage, berettede pludselig Pariserbladet Messager, at der efter en Skrivelse fra Brest, did var ankommet fire Skibe, som fra Plymouth vare afgaaede til Rio Janeiro med 630 portugisiske Flygninger under Grev Saldanha; de havde villet landet paa Terceira, men var anholdte af to engelske Fregater, der endog havde givet Ild paa dem og dræbt een Mand og qvæstet to. De to Fregatter havde nu geleidet de fire Skibe som fangne til Cap Finisterre, hvorfra disse seilede til Brest, og løb ind der formedelst Mangel paa Levnetsmidler. Journal des Debats ytrede det Haab: „at Moniteuren vilde underrette om de nærmere Omstændigheder, og de engelske Blade sige dem, hvad de skulde troe om en Begivenhed, der endnu mere end Navarinoslaget syntes at fortiene Benævnelsen untoward."

Saldanhas Protest mod denne Behandling, og hans Beretning om det Forefaldne til Marquis Palmella, ledsager Journal des Debats med følgende Anmærkning: „Een Omstændighed er endnu ubekiendt, og saalidet angivet af nogen fransk som engelsk Tidende: at man, da det i England blev besluttet, de skulde afgaae til Rio Janeiro, ikke vidste, at Terceira var sin Dronning troe. Saasnart denne Omstændighed blev bekiendt, anmældte Palmella formelig Wellington, at Expeditionen vilde gaae til Terceira, hvilket foranledigede, at Transportskibene nøiagtig bleve undersøgte i Plymouth, at de ikke skulde medbringe Vaaben eller Krigsfornødenheder — som det da

og var aldeles værgeløse Mennesker, de engelske Fregatter beskiød. — Men hvad Aflendingen af Fregatterne for at hindre Udskibningen af Flygningene angaaer, da, skiøndt Palmella fra sine Venners Advarsler bar nogen Mistanke derom, var han aldrig af den engelske Regiering bleven officiel underrettet, og kunde ikke — tilføier Bladet — tænke sig Muligheden af en Handling, hvortil intet berettigede og der desuden aabenbar stred mod den antagne Stats og Folkeretts Grundsætninger."

I et tidligere Nummer siger J. d. D.: „Ved de første Skridt af Don Miguel til at usurpere sin Broders Trone erklærede England, det vilde blive neutralt, indtil det i Europa blev erklæret, hvad Keiser Don Pedro, der repræsenterte Huset Braganzas legitime Overhoved havde besluttet. Det synes imidlertid, som det engelske Cabinet siden har besluttet at hævde sin Neutralitet ved Kanonskud. Vi troe paa bestemt Maade at kunne mælde, at dette Cabinet har fattet den Beslutning: at modsætte sig hvert fiendtligt Skridt af Dronning Donna Maria da Glorias tro Undersaatter mod Portugal, indtil denne Souveraines høie Fader har sendt en Magt til Europa, at gienerobre hans Datters Throne. Indtil altsaa denne Magt er ankommen, kunne følgelig de portugisiske Flygtninge være sikre paa, at de overalt ville finde de engelske Krigsskibes Kanoner rettede mod ethvert Foretagende til deres unge Dronnings Bedste."

„Denne Artikel — siger det Blad, hvoraf vi tage dette — bliver saameget desvigtigere, naar man betænker, at J. d. D. tit er Søministeren Hyde de Neufvilles Organ."

Det berørtes ovenfor, at B. Constant havde la-

det trykke en i Kammerets Lønmøde ikke holdt Tale om dette Æmne: Sandelig! sagde han heri, jeg anklager ikke den engelske Nation, der sukker over det, vi gyse ved; men det er vor Regjering værdigt, at komme ædle Ulykkelige til Hjælp, optage og trøste dem. Jeg forlanger ikke af vore Ministere virksomt at staae hine Legitimetetens Forsvarere mod en blodig Usurpation bi; jeg agter hin Kiærlighed til Fred, hvem selv de lovligste Krige ere imod, da Fred nu er Alles Ønske og Trang. Men jeg troer, at ingen vil modsige mig, i det jeg udtaler min Afsky for en stor Udaad, og det Ønske, at Frankrig efter sin prøvede Høimodighed vil forfriske og qvæge hine ædle Offere; og at hiin Udaad maa tiene vor Regjering til en gavnlig Varsel, at mistroe dem, der have forsaget Portugals Frihed, og blot kunde være Fiender af Frankrigs."

Med fuld Tryghed var det i alle Tilfælde at regne paa, at dette hans Ønske i Henseende til de portugisiske Loyalisters ædle og humane Behandling under Frankrigs nærværende Ministerium kunde være sikkert paa Opfyldelse, og tilføyer man, at en Hoveddeel heri er at tilskrive Søministeren, den vakre Hyde de Neufville, der overalt havde som Minister i Lissabon under Don Miguels Opstand mod hans Fader, Leilighed at gjøre hans Kiendskab, og kom — sige Tidenderne — i personlige Berørelser med ham, som fra begge Sider ikke kunne have efterladt behagelige Erindringer. At Frankrig og Engelland — føyes dertil — have meget forskiellige Anskuelser af denne Sag, er upaatvivleligt; men det anmærkes tillige, at en stor nordisk Magt nylig paa en aldeles utvethydig Maade skal have yttret sig angaaende Don Miguels Usurpation.

Have imidlertid end det engelske Parlaments

Liberale erkiendt det upassende at bringe den portugisiske Sag i Bevægelse paa en Tid, da alle Gemytter vare opfyldte og indtagne af en anden høist vigtig Gienstand, og der fortrængte Alt, og af denne Grund ladet dem nøye med Lord Aberdeens ovennævnte Erklæring paa Landsdowns og Hollands Erindringer i denne Anledning, bør det dog ikke forbigaaes, at Ministeriets Dreiører i Underhuset, Hr Peel, i det han i øvrigt henholdt sig til Lord Aberdeens Erklæring om denne Sag, tilføiede, at om han endog maatte indrømme, Usurpationen deri Landet var aldeles ikke at retfærdiggiøre, og den indvortes Tvedragt var høist ulykkalig og bedrøvende, maatte dog Regieringen vælge denne Vei."

Gaadens Oplysning vil formodenlig kunne ventes, naar Sir J. Mackintosh i næste Maaned fremkommer med sin Motion om de portugisiske Anliggender, som han har udsat for ikke at afbryde de vigtige Forhandlinger, Irland angaaende, Huset var sysselsat med.

Medens dette trykkes, indløbe Efterretninger, at Hr. Peel ikke er gienvalgt i Oxford, hvor hans Medbeiler Antiemancipationisten Inglis har seiret med 755 Stemmer mod 609. Skiøndt Peel nu ligefuldt beholder Sæde i Underhuset, i det en tienstagtig Ministerven Hr. Warrender har opgivet sin Plads som Repræsentant for Flekken Westbury, at han kunde blive valgt i Steden; har det dog giort en uforbeelagtig Sensation, som der overalt har løbet betænkelige Rygter om Splid i Cabinettet m. m. m.

De saakaldte østlige Anliggender synes snart at ville opklare sig selv, uden at giøre diplomatiske Oplysninger fornødne, i det saavel Porten som Rusland lade aldeles bestemte til at fortsætte Krigen med fordoblet Kraft. Sultanen har

afsat og forviist den hidtilværende Storvezir, efter Forlydende, fordi han ansaaes for at heloe til Fredspartiet.

Den bekiendte Reschid Pascha er udnævnt til hans Eftermand, og siges at ventes ved Armeen, med et Corps albanesiske Tropper. Paschaen af Egypten er opfordret snarest muligt at lade 40000 Mand stöde til Storarmeen, ogsaa ere alle Paschaer i Syrien o. s. v. beordrede ufortøvet at levere deres Contingenter fuldtallige. Paschaen af Scutari skal være erklæret Rebell, fordi han ikke efter Befaling er rykket frem til Donau.

Med ikke mindre Iver synes man fra russisk Side ikke blot at ruste sig til hint forestaaende Feldtog, men endog at fortsætte dette; istedenfor General Wittgenstein, der for Alder og Svaghed har begiært sin Afsked, er nu Befalingen over den anden Armee tildeelt General Dibitsch. General Langeron har bemestret sig Turico, og siges at true Giurgewo. Grev Matuscewicks Sendning til London, der en Tid saa meget beskiæftigede Opmærksomheden, er paa senere Tid udgivet for snarere at have Cabinets- end Stats-anliggender til Grund.

Om de grædske Anliggender er det sikkrest at sige, at Intet vides, fordi maaskee Intet kan vides; Grækerne ere i Vaaben for at skaffe dem en bedre Grændse; de Allierede Magters Gesandte siges ikke at ville gaae til Constantinopel, og Sultanen ikke at svare Underhandleren Jaubert til Fornøielse.

Om alt dette, og især om Uroligheberne i de nye americanske Fristater, i næste Hæfte.

Den 14 Martii.

K. N.

Tritogenia.

Marts 1829.

Hvad er Menneske- og Borger-cultur?

En Forelæsning af C. H. Pram i Selskabet Concordia Nov. 1818.

I Følge Selskabets Loves 1 § er dets Hyemed: „gjensidig Meddelelse af Kundskaber og Meninger, hørende til Menneskets og Borgerens almene Cultur;" og efter deres § 2, skal Selskabet til den Ende komme sammen een Aften om Ugen, da et eller flere af dets Medlemmer oplæse eller foredrage noget, hvis Emne har ovenmeldte Tendents, være sig eget eller fremmed Arbeid, paa dansk eller tysk.

Ogsaa passende Stykkers Declamation er ikke udelukt. — Endelig staaer det

Medlemmerne frit i denne ugentlige Sammenkomst, at foredrage en eller anden Sætning af foranførte Slags, som Gienstand for Drøftelse og Forsvar i næste Ugemøde.

Det er ved mine høistærede Selskabsbrødres Valg giort mig til Pligt at være den, som i Selskabets i Aften holdte første Ugemøde af dette Slags har at føre Ordet — altsaa at oplæse eller foredrage noget hørende til Menneskets og Borgerens almene Cultur — ja — noget, som, om jeg dertil var i Stand — skulde fortiene at erkiendes ei uværdigt at være det første, der foredroges i et Samfund af Mænd, der have foreenet sig i et saa skiønt, saa stort, i Sandhed saa helligt — Hiemed — det første i en Cyclus af Foredrag, hvilken enhver af os, det holder jeg mig forvisset om, med mig haaber med glad og tryg Forventning vil blive stor, som Skion, vil vedvare, prydet med Foredrag af vort Fædrelands ædelste, ypperste, lyseste i Vidskabets dybe Allerhelligste indskuende Aander, i vor og kommende Tidsaldre — thi m. Br. skulde det ei, uagtet vor saare svage Begyndelse være vort herlige Haab, bygget paa den herlige Grundsteen, Angivelsen af vort nævnte Hiemed, at vort Sam-

fund skal efterhaand komme til, i et langt Tidsrum at indbefatte om ej samtlige vort Fædrelands lyseste, beste, herligste Aander, — saa dog vel mange af dem, — vedvare, om end som alle menneskelige Anlæg med forskiællige Omformninger, vi ville haabe saavidt mueligt, stedse Forbedringer, giennem flere Slægter, mange sig fremrullende Tidsaldre — saalænge som Menneskets og Borgerens Cultur erkiendes i Danmark for Menneskets og Borgerens fra Menneske- og Borgerdyd uadskillelige, høyeste Værd?

Noget, m. H., værdigt at være det første — eller udgiøre Begyndelsen af en Cyclus af Foredrag, om hvis Fortsættelse vi have saa stor og herlig Forventning — i Sandhed jeg har havt Uret i ej at frabede mig det Hverv, jeg føler og erkiender mig saa ganske ej i Stand til som det sig bør at udføre.

Men har jeg, som jeg haaber, dog ej havt Uret i ærbødigen at adlyde, hvad Selskabet synes at affordre mig som en til min temporaire Formandspost tilfældigen hørende Pligt, hvis Storhed og Vigtighed jeg først ved sildigere Omtanke kom til fyldest at erkiende — saa tillade De, m.

B. at jeg ærbødigen søger at formilde Dommen for den Brøde, at jeg saa ufuldkommen opfylder den, med at deele den ved Dem selv, som samtlige paabyde mig den, og som, forinden, burde, saavelsom jeg, nøyere have veiet Tyngden af, hvad de paalagde mig, mod mine Evners Utilstrækkelighed til at bære den.

Og hvad, m B., skulde da værdigen være Foredragets Gienstand i dette vort første ugentlige Samfunds eller Ordensmøde? — hvad af det grændseløse — uendelige Meget — og store og høyst høystvigtige — det første til Menneskets og Borgerens Cultur hørende?

I Sandhed, en Undersøgelse til dette Spørgsmaals, dette over al Maade vigtige Spørgsmaals Besvarelse vilde maaskee være just en Gienstand, som fremfor nogen egnede sig til denne vor Forsamlings Begranskning. Men saa stort — af saa uhyre Omfang — sees det uden Tvivl letteligen at være, at det vilde være barnagtig Formastelse ei alene af mig, kun at ville forsøge paa — med mine saare indskrænkede Evner og Indsigter, i den korte Tid, jeg har til derpaa at berede mig — i de Øieblikke, i hvilke jeg skulde tillade mig at giøre Regning paa deres

Opmærksomhed, — at udvikle engang Grundlinierne til dets rettelige Besvarelse, men — Uret at fordre, at den Opmærksomhed, som saadan Udviklings Bedømmelse udfordrer, ei skulde være mere, end den af de skarpsindigste, indsigtsfuldeste og viseste Dommere er at fordre, efter et enkelt, kort mundtligt Foredrag. — Enkelte Bidrag, Materialier til dets, efter lang og mangfoldig Drøftning, af disse omhyggeligen samlede Besvarelse, vil, haaber jeg, blive vigtig og passende Gienstand for vore Forhandlinger i mange af vore kommende Møder; medens disse Materialiers smaalige Samling vil uden Tvivl stedse udgiøre mange vore Studiers værdige Syssel i vore særskilte eller indbyrdes Betragtninger.

Hvad er Menneske- og Borgercultur? er vel det Spørgsmaal, som først til almeen erkiendt Bestemthed maatte være afgiort, forinden vi kunne tillade os nogen, for rigtig erkiendbar, Rangordning mellem, hvad dertil hører, og da afgiøre, hvilket skulde staae som det første, i Spidsen. — Hvad der henhører med Føye som værdigt til menneskelig Viden, hører det ei ogsaa til Menneske- og Borgercultur? — Svare mig Nogen, vistnok ogsaa retteligen: er ei højeste Menneske- og Borger-

Dyd det usvigelige Mærke paa sande høyeste Menneske- og Borgercultur? Jeg tilstaaer det, men derved ingenlunde, at Dyd og Cultur ere eenstydige Navne paa fælles Begreb; vel, at kun for høyeste Cultur er høyeste Dyd mulig: — at uden Cultur er Dyd ei mulig, som uden Dyd ingen sand Cultur: — at Menneske- og Borgerdyd er Menneske- og Borgerculturs Maal og omvendt: — men ingenlunde, som derved skulde være afgiort, at Dydslæren var det første, var Grundlaget, i Begrebet Cultur, skiøndt dens hellige Lære derfra er uadskillelig.

Af alt, hvad hører til Menneskets og Borgerens Cultur — at bestemme, hvad er det første! — ei det første for dens eller dens — det eller det Individs — den eller den Menneskeklasses — men overhoved for Menneskets — Borgerens, Totalitetens af samtlige Menneskers — Borgeres! — er den da for alle eens? er Hovedmomentet i den Enkeltes — eller i en enkelt Klasses Cultur nødvendigen Hovedmoment i Alles? — Er noget det almindelig første, ei allene i en digtet philosophisk til en for Menneskeheden uopnaaelig Fuldkommenhed bragt Verden — man her — her —

for Menneſket, for Borgeren — i den virkelige Verden? — Jeg nægter ei? Jeg ſpørger. Eller er det et af den practiſke Menneſke- og Borger-Culturs Hovedbud: „Menneſke! Borger! bær „dyb Ærbødighed for hvert dit Medmenneſkes, „hver din Medborgers Cultur — hvilkenſomhelſt „hans Culturart — hvilketſomhelſt hans Cultur-„trin end monne være. — Stræb af ganſke din „Evne, at du ſelv ſtaaer paa et ei lavt Trin, af „din Culturarts Stige! — Stræb at vinde ſaa „høit et Trin paa den, ſom det er dig muligt „at faae Fodfæſte paa! — Hielp, om du troer dig „at være kommen høiere, Lyſet nærmere, det „Menneſke, den Borger, ſom du nær dig, dog ad „ſin ſærſkilte Trappe, ſeer klarligen at trine feil, „ſtige ned, eller forvilde ſig, iſtedenfor at ſtige „op! — lys, uden Hovmod om dig, ſaa vidt du „kan, med din Fakkel! men paſs iſær, at den brænder klart, og at den ei leder dig ſelv i Vilde!“ — Skulde ei maaſkee noget deslige være af den ſande Menneſke- og Borgercultur første Bud? — ei i et Samfund ſom vort, vi Sammenvandrere, mange af os viſtnok paa forſkiellige ſkiondt hinanden berørende Stiger opad ſtræbende?

Nei, et til Menneſke- og Borgercultur hørende Emne, ſom jeg torde haabe, vi alle m. B. med

Føye skulde og burde enigen erkiende for i Sandhed det almene første, troer jeg mig ei istand til at vælge — saa lidet, som til da værdigen at behandle, ret udvikle og bevise dets Fortrinlighed. Af det uendelige meget, som uden udviklet Ret til det almindelige Fortrin, blev som i Blinde at vælge, — hvilket skulde jeg torde gribe — hvilket andet vilde ei med lige om ei større Ret fordres — altsaa med Uret tilsidesat?

Men som ei meget mindre end Alt, hvad der er virkelig og værdig Gienstand for menneskelig Viden, vel og unægteligen hører til Menneskeculturen, saa torde og en foreløbig Betragtning, hvortil jeg allerede har vovet at henkaste disse løse Vink, over Muligheden eller, jeg troer, Umuligheden af en Rangordning mellem de for os liggende talløse Materialier — og over, hvad af dem vi her torde briste os til, her at vedrøre — ogsaa være passelig Gienstand for vort første Opmærksomhed.

Den skiønne Tanke, som er vor Forenings Grundlag, Meddelelsen af Kundskaber og af Meninger henhørende til Menneske og Borger Culturen, viser, mener jeg, allerede tilfulde, at vi ere Mennesker, som erkiende med den dybe Ærbødighed, som denne Cultur tilkommer,

dens for Menneskekiønnet uendelige og hellige Værd. — Men denne Erkiendelse forudsætter da, at vi og erkiende hinanden for cultiverede Mennesker; Mennesker vistnok, hvor faa vi endnu end ere, af forskiellig Art, vel og forskiellig Grad af Cultur — (med hvor dyb Ærbødighed seer jeg for min Deel op paa saamange af de Hædersmænd, der have giort mig den Ære at nævnet mig med, som dette Broderskab tilhørende, hvis uendeligere høiere Trin jeg med uforstillet Ydmyghed erkiender). Dog samtlige, og hver for sig, Mennesker af Cultur — i Besiddelse af Kundskaber, ved hvilke, og ved hvis Erhvervelse, vi allerede have nokſom forædlet vore naturlige Evner til ei alene ikke at burde ansee os selv for Barbarer, — til at ansee og høiagte saadan vor Aands Forædling hos os selv og hos hinanden indbyrdes — men da og nokſom at erkiende denne vor Culturs Værd, for at indskiærpe os den virksomste Attraa efter at faae den ved Indsigters Udvidelse, ved deres Fuldstændiggiørelse mere og mere, ved deres Rettelse, hvor vi erfare dem meer eller mindre vaklende eller vildfarende, forøget, oplyst, forædlet, forhøiet — hos os selv og hos vore medstræbende Brødre.

Alt dette forudsætter klarligen, mener jeg, tvende Axiomer.

a) at det ei kan høre til vort Samfunds Øiemed — eller til den det udgiørende Meddelelse — her at *meddele nogen egentlig Underviisning* i, hvad der hører til Menneske- og Borgerculturen, den vi antage enhver af os allerede hid at medbringe, og til hvis fundamentale Meddelelse ogsaa den her mulige aabenbarligen vilde være heel utilstrækkelig;

b) at Meddelelse af *ethvert Slags Kundskab, eller Mening*, hvorved eller ved hvis Drøftning, Bestridelse, eller Forsvar der kan være Udbytte for Menneske- og Borgerculturen, i hvilkensomhelst af dens Grene, for den i dens Theorie ei Uindviede, men forædlet, udvidet Cultur Søgende, er at vinde — er som med vort Øiemed fuldeligen passende, vort Samfund, til Forhandling i dets Møder velkommen, uden at vi for det første erkiende nogen præponderende Rang mellem de forskiellige Kundskabs- eller Menings-Arter, hvis Meddelelse eller Drøftning vi erkiende til Culturen henhørende.

Skiøndt ingen Art af Kundskaber eller Meninger udelukkende, engang nogens Fortrinsret

til at være Gienstand for de Betragtninger, vi her kunne anstille, egentligen erkiendende, ville vi dog nok ikke miskiende nogle Vidskabsarters almindeligere udbredte Anvendbarhed, og til almeen Menneske- og Borgercultur meere uindskrænkede Nødvendighed, deres almindeligere og afgiort større Vigtighed for Menneske og Borgerligheden. — Maaskee tør og bør vi forudsætte Erkiendelsen af de til de vigtigste af disse henhørende Kundskaber saa almindelig, at de just derfor i det mindste ei kunde ønskes at faae det Fortrin i vore Forhandlinger, hvorved de ellers saa let kunde blive udelukkende.

Ere endog nogle til saadanne Vidskabsarter hørende Dogmata aabenbarligen ei saa almindeligen anerkiendte, at jo deri fra hinanden afvigende, med hinanden uforenelige Maximer af forskiellige, paa forskiellige Steder — som vi vistnok dog ei skulle anse som befolkede af Barbarer — findes antagne som afgiorte Sandheder — saa tilraader vel en sindig Klogskab, som uden Tvivl bør altid være en af ægte Culturs første Virkninger, at vi kun med yderste Vaersomhed om ei aldeles ikke, giøre deslige Meninger til Gienstande for vor Drøvtning.

Hvo tænker ei herved paa Statens positive Religions Normal-Axiomer? hvo ei og paa den Statsforfatning, under hvilken vi nyde vort Maal af Menneske- og Borgerheld, endskiøndt saa mange Mennesker andensteds nær eller fiern erkiende en fra vor forskiellig Gudslære for den ene saliggiørende, en anden Constitution end den, som indeholdes i Lovens I. 1 for den, de med Liv og Blod ville forfægte?

Politiske Forhold, deels da de vel efter deres Natur og vort Samfunds Medlemmers individuelle Stilling neppe kunne være os, i det mindste Mængden af os, saaledes bekiendte, at flere af os virkeligen til Efterrettelighed kunde indsee og bedømme dem, — deels vel og i Hensyn paa vor nationale Stilling ofte ere saa betænkelige eller delicate, at om her forefaldne Ytringer end altid kunde haabes at forblive mellem os, ere uden Tvivl dog af den Beskaffenhed, at Betragtningen mellem os over didhørende Anliggender dog vel vilde blive i det mindste unyttig.

Vor positive Religion — samt indvortes og udvortes Politik — ere saaledes efter vor Formeening Gienstande, som vi vel helst maatte vedtage aldeles ikke at skulle vedrøre.

I denne Henseende gaae vi betydeligen videre, end de almindelige Selskabslove foreskrive, i det de forbyde, hvad vort Samfund sikkerligen aldrig vil have fornødent ved nogen positiv Lov at have forbudet sig: „intet at foretage eller forhandle, som strider mod Religionen, Staten og (lægges almindeligen til) gode Sæder," dersom vi aldeles ikke befatte os med hine to første Gienstande.

Hvad der strider mod gode Sæder, maatte det vel endnu saameget mindre være os fornødent ved et særskilt Løvte at udelukke, som vi, hvis Iid og Stræben gaaer ud paa giensidig Meddelelse af, hvad der hører til Menneskets og Borgerens Cultur, til dens Fremme og Forædling, vide, i hinanden her ei at møde uden Mennesker, hvilke vi, som medbringende den fra forædlet Sædelighed uadskillelige Cultur, vi her ville meddele hinanden, stedse maae formode, at møde hinanden med den, saadan Cultur, saadanne Sæder, saadan Iid og Drivt i hvert dermed prydet Individ skyldede Ærbødighed.

Men som denne Ærbødighed er noget langt andet ædlere og høiere, end høffisk eller tomt Titel- og Complimentvæsen; (som vi maaskee endog giorde vel i ganske at udelukke): saa udelukker den ingenlunde derfor ei ubeskeden Frihed i Udtryk og Ud-

færd, ingenlunde rask Aabenhiertighed, ingenlunde det frie og ei med Komplimentvæsnets lunkne Vand flautgiorte Livets Salt, maatte det end stundom falde en Smule bidende — dog ei uden Stræben til at holde det reent fra alt Barbarskhed lignende Smuds, og saa ægte Attisk, som vi formaae: — ei heller bør denne sande Ærbødighed, til hvilken enhver af os, uden al Forskiæl har her lige Ret og lige Forpligtelse, finde nogen af os subjectivisk eller objectivisk for kræsen, saa man skulde troe sig berettiget til at føle de uskadelige Stænk af dette Salt bidende, endog om de stundom skulde falde, hvor det var en Smule anderledes, end en eller anden var vant.

Saa rigtig og saa vigtig end den Lære monne være, om Nødvendigheden af at være Herre over sine Lidenskaber — som de Oprørere, hvis Tøilesløshed saa godt som eene stifter alt, hvad galt og ondt der skeer i Verden, — som vi vel og alle ere enige, at erkiende en sig i hele vor Vandel prægende Grad af dette vort Herredom, for en af den af os søgte Culturs ei foragtelige Ledsagere, saa overdriver man uden Tvivl denne Læres Fordring, dersom man paastaaer Lidenskabernes Tilintetgiørelse. — Ei allene flaut og frydløst, men lumsk og Menneskет uværdigt blev ganske vist Livet, om

vi drive det til ganske at udrodde dem, mistroiske mod os selv og alle, aldrig at torde overlade os til nogen, ei engang forud af Fornuften inddæmmet og ledet Følelses raske Strøm, end viste den sig i sit Løb, hvor den støder paa hint eller dette, en Smule brusende. — Denne Følelsesstrømmens Inddigning er vel heller ikke saa let en Sag, ikke snart at blive færdig med, uden for dem, som for at glide eller krybe ret mageligen frem giennem Livet, intet andet synes at tage vare, end hvorledes de kunne stedse smutte igiennem, uden at støde eller stødes.

I den livlige Ungdomsalder — hvis Livlighed i det mindste i Mestedelen af vor Færd vi vel alle ønske at drage saa langt ud, som det vel lader sig giøre — er det nok ei at vente, neppe at ønske, at ret mange af os skulde have bragt det saa vidt i Lidenskabernes Betvingelse, at vi i fælles Fremfart paa Strømmen ei stundom skulde kunne tørne mod mødende Objekter, og Strømmen da komme til at vise sig en Smule brusende. — Ikke, m. V. er, mener jeg, dette, hvad vi skulle frygte, hvad vi skulle foresætte os aldeles, som kun ret farligt, at forebygge. Tvertimod, mener jeg, bør vi ret alvorligen ønske, at vi i vore Forhandlinger stedse maa bevare livlig, munter, drivtig ja

lidenskabelig Raskhed — lidenskabelig Stræben efter Sandhed, og det Gode; lidenskabelig Fasthelden paa det, vi som saadant forstandigen have grebet. — Men inden Forstandighedens, ei blot med Velanstændighedens, Godmodighedens, Sindighedens — men ogsaa her med Venskabsroligheds Yæleværk befæstede Bolværk stræbe vi stedse at holde vore Følelsers derfor ei mindre raske, ingenlunde spærrede eller i Løbet sinkede, Strøm.

For der at holde den, og passe vor Fremgliden saa, at vi ej alligevel hverken for tidt og for haardt skulle torne paa hinanden, eller blive liggende uvirksomme, ved Bolværket, uden at komme nogen Vei, saa maatte dette vel ej være tilovers, at vi vare i disse Tider betænkte paa nogle nyttige Vaersomheds Foranstaltninger.

Billedsproget tilsidesat: Vi maa bestemme Regler for vore Forhandlinger.

Loven har bestemt til dem især en Aften hver Uge. — Da skal bestaae i Oplæsning, Foredrag af eget eller fremmed Arbeid Declamation af noget saadant; og Drøftelsen af forud forud forkyndte Sætninger. —

Gienstanden for disse Foredrags eller Forhandlingers Indhold har jeg oven lidet berørt.

Men af hvem skulle de holdes? Derom er intet ved formelig Lov bestemt. Det blev yttret i forrige Møder, at det skulde gjøres Formændene til Pligt, hver sin Uge afverlende, at — jeg veed ikke — selv holde, foresiaae, besørge dem.

Det kan ikke være, bør ikke, er altsaa ikke Meningen, at Formændene derved skulde være hartad de eeneste Selskabets virkende Medlemmer, og hver Gang kun een. — Ingen af de nuværende Formænd, det er jeg vis paa, vilde paatage sig, ene for sin Person at opfylde til det tilsigtede Øyemed en bestemt Femtedeel af saa godt som Selskabets hele aarlige Virken — end mindre samtykke i, at hele det øvrige Selskab, om det for et Øyeblik havde kunnet fatte en saadan Beslutning, derved skulde have sat sig selv i Uvirksomhed.

Tvertimod, mener jeg, vi, for vor skionne Hensigts Skyld, erkiende os, m. B., samtlige forpligtede til at gribe saadanne Forholdsregler, hvorved vi, saameget muligt, eller saamange af os, som Orden og Hensigt gjør det muligt, sættes i Virksomhed.

Hensigten og den til dets Opnaaelse nødvendige Orden fordrer en Bestyrer; og passeligen er vel denne en af Selskabets valgte Formænd.

Men i Forhandlingerne selv, mener jeg, at hele Selskabet indbyder uden Undtagelse sine Medlemmer til at ville tegne sig som Deeltagere, hvis Orden til at frembringe deres Foredrag ved Lodkastning maatte bestemmes.

Jeg troer neppe, at burde forudsætte Muligheden af, at nogen eeneste skulde ville unddrage sig fra denne virkelige Deeltagelse; da dette ej kunde skee uden enten i Kraft af en alt for vidt dreven Beskedenhed, eller ved Misforstand af det, der fordres.

Efter mit Begreb er det saa langt fra, at her, ved de nævnte Oplæsninger eller Foredrag, fordres lærde, dybsindige, vigtige Undersøgelser eller Afhandlinger, at vi tvertimod ret alvorligen bør bede de ei faa blandt os, som ere istand til at meddele saadanne, — vel ej, om de dertil finde Hu og Drivt, at unddrage vort Samfund dem — men ej at give os dem som de Bidrag til vore almindelige Forhandlinger, vi ved vore Ugemøder ønske.

Populair, eller almeenfattelig Fremstillelse af en eller anden, vel til enhvers særskilte Fag fornemmeligen hørende Bemærkning, men hvis Discussion maatte synes ham at have nogen ei for indskrænket Interesse: — Anmeldelse af forekom-

mende Tvivl om Rigtigheden af, hvad den almindelige Opinion maatte synes at have antaget som Sandhed: — Anmeldelse af hint eller dette Phænomen hvilketsomhelst, af nogenhaande ej uvigtig Indflydelse: — Bemærkning af hvilketsomhelst almindeligt, formeentligt Paradoxon af saadan Natur — til hvilketsomhelst Vidskabsfag saadant end maatte henhøre: — kun skikket til at vække en Aandsevnerne øvende, skiærpende, Meningerne rettende eller befæstende, Discussion — Tidsløbets Begivenheder, individuelle Erfaringer, forekommende Bemærkninger i, hvad vi i vor Læsning eller i vor Vandel støde paa — uendeligt er det, som vil give enhver af os rigeste Materie til en liden Opsats, hvis Forms Zirlighed, især naar Forhandleren udtrykkeligen bemærkede, at han ved Tid eller Omstændigheder var hindret fra at anvende den derpaa fordrede Tid, aldeles ikke behøver at komme i Betragtning. —

Endskiøndt Discussioner henhørende til Belletristiken vel maaskee ej skulde ønskes at faae nogen Overvægt blandt det, som skulde udgiøre Gienstanden for vore Forhandlinger, saa maatte dog de og det, som vedkommer Konsterne, da og Bemærkninger over forekommende æsthetiske eller

andre Konstproducter — saaledes literaire Bemærkninger over nye Skuespil — (deres Udførelse paa Skueplabsen maatte vi vel ansee os uvedkommende) — andre den skionne Literaturs mærkelige Produkter: — ogsaa Konsternes, Bygnings-, Maler- Kobberstikker- Billedhuggerkunstens, — vel og de offentlige Forlystelsesanstalter samtlige erkiendes passelige for vore Forhandlinger.

Udførlige Arbeider over hvilkensomhelst af disse Gienstande vilde vi hverken vente eller forlange; kun til Prøvelse henkastede Bemærkninger — udarbeidede efter enhver Vedkommendes Evne og Leilighed.

Skiondt Formen, Sproget, Foredraget, stedse her egentligen vel maatte være Visag, hvilken dog enhver af Agtelse for Samfundet, for de individuelle deeltagende Brødre af sig selv vel vilde give den Tækkelighed, den Regelrethed, ja Skionhed, som Tid og Omstændigheder og det omhandledes Natur giorde mueligt, — saa er uden Tvivl dog Fædrelandssproget selv en af de Gienstande, som heel passeligen, til Opfyldelse af vort Samfunds Hensigt, ofte maatte ønskes at give Stoffet til vore Forhandlinger. Sproget, den Form, i hvilken alle vore Begreber maa støbes, indeholder i det hele maaskee et saadant Aftryk af

vor hele mentale National-Cultur, og virker sandsynligen ei lidet paa samme, saa Omhuen for at bidrage til dets Reenhed, Skiønhed, Lovmæssighed og Fuldkommenhed, torde saa fuldeligen, som vel Arbeidet paa hvilkensomhelst anden Disciplin, være kraftig Indvirkning paa selve Culturen til dens Forædling, — og det i saa stor Maade, at jeg tør bede om Tilladelse til at foreslaae som Gienstand for en af vore allerførste Overveielser:

om vi ei skulle være betænkte paa at gisre Overveielser og Bemærkninger sigtende til vort Sprogs Reenhed og Bestemthed, og almeen Erkiendelse af saadant bestemmende Love; med Hensigt at standse det os, som det synes, truende Sproganarchi, paa nogen fortrinlig Maade vore Forhandlingers Gienstand?

Vi kunne vel overhoved vente, at de Foredrag, Forelæsninger, Afhandlinger som ville blive disse vore ugentlige Møder tilbudne, ville blive[1] korte. — Uden at sætte Grændse for, hvor stort enhver efter Bidden af sin Idee, eller den Maade, paa hvilken han vilde meddele den, maatte gisre sit Bidrag, kunne vi med Tryghed vel forudsætte, maaskee dog ogsaa yttre Ønske, at deres Foredrag sielden vilde fordre mere end omtrent en

Times Tid; heel ofte ville de vel kunne forudsættes at blive meget kortere.

Efter min Mening skulde ogsaa dette Foredrag kun udgiøre en Deel, vistnok, som Grundlaget, den vigtigste Deel af Aftenens Forhandling, men aldeles ikke heel denne.

Mig forekommer, at det, som maatte være Selskabets Hensigt, maatte uden Tvivlen kunne haabes at gaae sin Opfyldelse i Møde, dersom ved enhver saadan Forelæsning Medlemmerne opfordredes til, at antegne sig de i samme forekommende Momenter, hvorved de fandt Indvendinger, der fordrede Besvarelse, manglende Oplysning eller mødende Urigtighed.

Efter Forelæsningens Ende, maatte de Tilstedeværende samtlige ansees opfordrede til at fremstaae og foredrage disse Modbemærkninger eller Antegnelser.

For heri at holde Orden, maatte stedse naturligviis den først til Opposition fremstaaende være først berettiget til at tale; men i Tilfælde, at paa een Gang flere dertil reiste sig, maatte den Opsigt havende Formand afgiøre, hvem Ordet tilkom, og da, saalænge han førde sin Opposition, enhver anden med Taushed oppebie, at han fik udtalt, og hans Modsætning blev besvaret. — Var den For-

handlende eller Forelæsende selv denne Formand, saa maatte Formandsafgiørelsen for den Aften tilhøre en af de andre Formænd.

Enhver Forelæser maatte forud havde valgt sig en Forsvarer. Dette, om det giordes til Forskrift, vilde efter min Formening bringe den Fordeel, at Forelæseren stedse, førend han mødte de Gienstigelser, der maatte falde i Selskabet, havde maattet meddele en Anden Begrebet af, hvad han vilde meddele, og derved fundet saameget mere Leilighed til, intet muligen saa eensidigt at foredrage, at han selv opmærksomgiort paa dets Eensidighed eller Urigtighed jo havde forandret, eller vel og ganske forkastet det. Forsvareren tilligemed Forelæseren selv maatte det paaligge at besvare de Indvendinger, som i Selskabet maatte blive giorte.

Enhver Opponent maatte det ei være tilladt at tale længer i sin Oppositions Deduction end en vis Tid, jeg mener, ¼ Time. Discussionen kunde, dersom Forelæsningen selv havde medtaget ½ Time, vedvare om fornødent i den hele Forhandlingstid, men som vel ei burde bestemmes til længer end i alt 2 Timer. —

Den opsigtførende Formand maatte det tilkomme, ei alene ved Lyden af sin Hammer at tilkiendegive en den Tid overstridende Oppositions

eller Discussions Ende; men og at paabyde ei alene hver den, som uden at have Ordet afbrød Ordenen, Taushed, men ogsaa — i det Tilfælde, at noget Discussionen paa den Tid uvedkommende forstyrrede den, eller nogen af Parterne eller andre, ved et Øiebliks opbrusende Lidenskabelighed eller Overilelse, forledtes til i Udtryk eller Adfærd, ved Afbrydelse, o. d. l., at vise nogen Usømmelighed, den Agtelse, han skyldte Samfundet, den, han havde med at gjøre, eller ham selv upassende, da at tilkiende den sig saaledes Forseende en liden Mulct til Selskabets altid til den Ende rede værende Fattigbøsse, som da strax uvægerligen maatte være at erlægge, men saadan Mulct, uden ringeste Virkning til dens Fornærmelse, som havde maattet erlægge den, og uden nogensinde mere af ham selv eller nogen uden dobbelt saa stor Mulcts Erlæggelse at maatte paaankes eller ham til Haan at nævnes.

Da det formodes, at de saaledes holdte Foredrag tilligemed deres Drøftelse meget ofte ei vilde udfylde de til Forhandlingen i Ugemødet bestemte to Timer, saa maatte af de til Foredragsholdelse ved Lodkastning Ordenhavende stedse tre hver Gang være beredte paa det, de vilde fore-

drage, og alle tre uvægerligen møde. Optager den første i Ordenen den hele Tid, saa indfinde sig de to øvrige med den derpaa følgende i næste Møde, osv. den tredie paa det, at der stedse kan være Tryghed for, at Mødet ikke bliver uden tilsigtet Syssel i Tilfælde, at en af de Ordenhavende ved muligt Forfald eller Sygdom uformodentligen vorder hindret. — Bliver saadant Forfald eller Sygdom ikke beviist, saa ansees den forsømmende uvægerligen med en Mulct, men ved tredie Gang gientagen Forsømmelse ansees han som udtraadt af Samfundet.

Dersom et passende Stykkes Declamation skal ansees tilstrækkeligt til dermed at betale et Medlems Skyld til Selskabet af et Foredrag, saa bør, mener jeg, den Declamerende dermed underkaste sit Valg, det, han declamerer, og Maaden, hvorpaa han udfører det, samme Prøvelse, som enhver anden underkaster det, han foredrager.

Ved Declamation vilde jeg for min Deel i øvrigt ugierne have den Øvelse forstaaet, ved hvilken Nogle i det sildigere Tidsløb, efter mit Tykke høist upasseligen, have for Skik at forelægge en Forsamling en Prøve, mindre paa, hvorledes et Digt (thi hidtil har jeg kun hørt Digte behandlede paa hin underlige Maade) best skulde fremsiges,

til Meddelelse af Følelsen og Indtrykket af dets fulde Skiønhed, end paa deres Evne til at lære og fremsige en Mængde Vers ved eller uden en Soufleurs Hielp udenad. — Ikke, at jeg jo erkiender det for en nyttig og god Ungdomsøvelse, saaledes at giemme i Hukommelsen en Mængde af Digtekonstens Blomster, og derved ogsaa skiærpe Nemmet; men fordi det er, synes mig, at give Tilhørerne en saadan stedse meer eller mindre ufuldkommen Nemmeøvelse istedenfor Nydelsen af det fremsagte Digt i dets fulde Skiønhed. Det er rimeligt, at meget faa ere i Stand til den Nemmets Anstrængelse for at fremsige Ordene, at den ikke skulde skade den ulige vigtigere Opmærksomhed paa Maaden, hvorpaa de skulde udsiges. Er nogen enkelt i Stand til at fyldestgiøre begge disse Anstrængelser, saa er den, der anvendes paa Udenadsramsningen, for den opmærksomme Tilhører kun spildt Praleri. For det meste deeler Tilhøreren kun Ængstligheden med Opramseren for, at han ikke skal kunne sin Lexie. — Det fordres unegteligen med Rette, at den Declamerende skal forelæse sit Declamerede udmærket vel, og at han, for det at kunne, maa have giort sig dermed nøye bekiendt. Det skader maaskee ikke, om han ved særdeles let Nemme har lært det udenad, skiøndt det ej kan

være Declamationen til Fordeel, at han nylig er dermed bleven saa fortrolig, at han som en ramset Lexie vanskeligen kan binde Tanken ved det hele. — Men *) den yderlige af Illusion dræbende Urimelighed, der er i, at et Menneske i eget Navn og Dragt, uden alt Forsøg i den at skiule, hvem han er, staaer frem og med fuld Skuespilleradfærd fremsiger Ord, som kun passe enten i en til en anden ved Dragt og Omgivelse forvandlet Skuespillers Rolle, — eller en Digters Ord, aand- og kraftfulde i Digterens Ode, Elegie, men tomme Ord, naar de udtales af den eller den, som vides og sees slet ikke at befinde sig i Digterens Situation eller, uden ved en umaskeret Forstillelse, deler hans Følelse; langt bort med denne!

Jeg for min Deel er bestemt af den Mening, at vi ej bør admittere uden ægte Declamation, ei hin, jeg troer, os ej værdige Leeg; at følgeligen Declamationen, hvis Fordeel og Passelighed, naar den er, hvad sig bør, jeg fuldeligen erkiender, her ei faaer Sted, uden med Bogen i Haand eller paa vedstaaende Bord eller Pult uden Souffleur, og uden theatralsk Declamation. Foreskilling af enkelte større eller mindre Stykker af Skuespil,

*) Hør ham! Hør ham! Hør ham!
K. R.

med Dragter og scenisk Apparat er noget heel andet. Neppe vil vort Locale eller Omstendighederne gjøre det nødvendigt at tage i Overveielse, hvorvidt vi dermed skulde befatte os.

Til Rahbek

da han var bleven Enkemand.

Hvormangen Vinteraften,
Hvormangen Sommerdag
Fandt Hygge jeg og Glæde
Under dit giæstfri Tag?
Fra Axelstad hvorofte
Langt fra dens Suus og Duus
Fandt fordum Lyst og Lise
Jeg paa dit Bakkehuus.

Og giennem Snese Vintre
Fra Norrig paa Besøg
Var Hiertet der, og deelte
Hin Alvor og hint Spøg;

Og saae med dig og Camma,
Og *) Carl, vor gamle Ven,
De gode gamle Tider
Som Venner gaae igien.

Et Tempel var din Bolig
For huuslig Fryd og Fred,
For Pieridens Sønner
Et hiemligt Opholdssted
Hvor Camma Huldgudinden
Med rund og kierlig Haand
Udstrøede Musers Blomster
For Hierte og for Aand.

Hvor tidt om Arnens Lue
Ved Kunst og Poesie
Forenede hun Hierter
Til venlig Harmonie,
Og krydrede med Lune,
Og Alt, hvad classisk var,
Sokratiskglade Bæger,
Som hun for os frembar?

*) Min fyrgetyve Aars tro Ven og Broder i Sorg og Glæde, nuværende Bibliothekar, Carl Heger, en mangeaarig Bakkehusindbygger. K. M.

Fra Classikernes Stue
Med hende gik vi ud
I hin latinske Have,
Naar Sommeren stod Brud.
De skionneste blandt Blomster
I Floras hele Bed
Var de os, hun os rakte;
De bleve det derved.

Men nu er Camma borte,
Nu sidder, Gubbe, du
Med Taarer i dit Die
Og er saa mod i Hu;
Nu sidder du alene,
Og kurer i dit Buur;
Dig øde blier din Have,
Trods yndige Natur.

Hvor ofte har jeg haabet,
At see de kiære To
Igien med Glædestaare
Udi den gamle Bo.
Men kom jeg nu, jeg hørte
Ei Cammas kiendte Trin
O! var jeg der, min Taare
Dog skulde lindre din.

Nu sidder du alene
Med Haanden under Kind;
O kunde jeg nu træde
Til dig i Cellen ind,
Og trøste dig, du gamle
Trofaste Hædersmand!
Og lade Taaren sige,
Hvad mine Ord ei kan.

Og kunde saa jeg følge
Dig til din Huustroes Grav,
Og signe hendes Minde
For alt, hvad hun os gav!
Dig gav hun Alt, mig Meget,
Venskab med al dets Fryd,
Og styrkede mig Troen
Paa Kierlighed og Dyd.

Mig ind i Kunstens Tempel
Saa vennehuld hun tog,
Med herdersk Smag og Ynde
Mig tolked mangen Bog
Hun viiste mig, hvad Pensel,
Hvad Gravstik kan formaae;
I Kunstens Helligdomme
Vi glade det besaae.

O aldrig skal jeg glemme
Hin gyldne Ungdomstid,
Den smiler mig i Minde,
Som Sidlund sommerblid.
Mens du var, som en Fader
For unge norske Ven,
Gav hun mig Hiemmets Hygge
Huldsaligen igien.

Tak, Nahbek! for dit Venskab
Indtil min sidste Stund;
Min Tak til Camma lyse
Fred over hendes Blund!
Flød ei paa Gravens Minde
Min Ømhedstaare-varm,
Et Minde den bedugger,
Som hviler i min Barm.

O mægted jeg at siunge
En værdig Afskedssang,
Hvis Gienlyd kunde runge
Fra Klippen til din Vang
Jeg Lilier og Roser
Fra vores Samlivsvei
Til Cammas Minde flettet,
Men har kun Glemmigei.

Tag Krandsen af Kiærminder!
Den er saa ærlig meent;
En bedre, o! det veed jeg,
I havde vel fortient.
Den Haand, du ofte trykked,
O Ven! saa faderlig,
Hist gladere jeg rækker
Din Venneviv og Dig.

Bergen den 2 Martii.

Sagen.

Hans Finsen,
om
Folkemængdens Formindskelse
ved Uaar i Island.
Fordandsket og med Anmærkninger forøget
af
Hr. Candidat Einarsen.
(S. f. H.)

§ 13.

Næst det 14de Aarhundrede ere der indtrufne de besværligste og hyppigste haarde Aaringer i det 17de. Det strænge Vejrlig begyndte med Aaret

1600 og 1601 den 13de December. Denne Vinter blev kaldt Pryglen (Lurkur) (1). Ligefra Juletider var der over hele Landet en forfærdelig ſtræng Vinter. Den grønlandſke Drivis indfandt ſig, Græsvæxten var kun liden og en almindelig Folkedød fandt Sted. Paa St. Hansdag var Jorden først bleven saa grøn, at den gav Faarene Næring (2). Aaret 1602 var Vejrliget godt, men Vinteren blev kaldet Pinevinter (3). Baade Sygdom og Uaar foraarsagede en stor Folkedød. Formedelst det haarde Vejrlig kom der ingen Lavrettemænd til Altinget hverken fra Norder- eller Østerfjerdingen *) (4). Aaret 1603 bortdøde der

Anm. (1) Ved samme Tid var mange Steder i Europa meget Uaar, og Aaret 1601 kaldtes i Norge det store dyre Aar. Se Trondh. Selsk. Skr. 1 B. S. 148.

Anm. (2) Det er mærkeligt, at dette samme Aar var i Norge Luften saa opfyldt af tykke Dunster, at Solen den hele Sommer igjennem ej gav sit rette Skin, men dens Corpus var at anse som en gloende Ilds Klode. Trondh. Selsk. Skr. 1 B. S. 148.

Anm. (3) Vatnfjords-Annalen.

Anm. (4) Den Faaredød, som indtraf 1602 er mest omtalt i dette Aarhundredes Skrifter.

*) Lavrettemænd vare i Republikens Tid, efter selve Graagaasens Beskrivelse i eget Afsnit om Lavretten (Lögréttuthättur) de fornemste Herredshøvdinger (Go-

igjen mange fattige Folk formedelst Hungersnød og det haarde Vejrlig (5). Da grasserede Blod-

I sin Ansøgning til Lehnsherre Herluf Daae sige Indbyggerne af Borgerfjorden, „at de har kunnet klæde sig i 3 Aar af Ulden af de Faar, som da døde, men at nu (5 Aar efter denne Faaredød) er den Nøgenhed, som Almuen maatte lide, af alle Ubehageligheder den utaaleligste; da man ikke kan forarbejde Vadmel, saa mange elendige og fattige Folk ligge døde under aaben Himmel, omkomne af Kulde formedelst Nøgenhed.

Anm. (5) De paalidelige Mænd Einar Sigurdsen, Provst og Præst til Eydale, og Sysselmand Haagen Arnesen tage saaledes til Orde i deres Betænkning, an-

---

dordsmenn), og hvis Embede har samme Alder som Lavretten i Island, der 12 af hver Fjerding, i alt 48, med Lavmanden skulde træde sammen hver Sommer, og udgjøre Lavretten og som saadanne overlægge de almindelige Indretninger, i Særdeleshed forklare og forbedre Lovene. I denne Tid vare de saaledes Medlemmer af den Raadsforsamling som forestod Landets almindelige Regjering. Ved Overgivelsen til Norge bleve de til Overdommere, men tabte efterhaanden deres høyte Myndighed med Hensyn til Lovgivningen. I den senere Tid vare de kuns som Tingsvidner tilstede i Lavretten, og ugjerne mødte der flere end en af hvert Syssel. De bleve at anse som Meddomsmænd ved Herredstingene (hvilke ogsaa i N. L. 1—7—1 kaldes Lavretsmænd), og bleve udnævnte af Sysselmanden, men tagne i Ed af Lavmanden. Se Arnesens islandske Rettergang Side 380 fgg og Side 470 fg.

gang (Dysenteri), hvoraf Folkene sneesvis døde i hvert Kirkesogn, og mange Gaarde bleve øde. Hertil kom det nye Danske Handels-Compagnies slette Handel, samt mislykket Fiskeri. Aaret 1604 rasede Blodgang igjen. Mange omflakkende Fattige omkom, og Landet hjemsøgtes af Drivisen, saa dette Aar blev kaldt Jammer-Aar (Eimdarár) (6). Man regnede i disse 3 Aar alene i Hegranæs Syssel ere bortdøde 800 omflakkende fattige Mennesker, men paa hele Island 9000 (7).

gaaende Jordtiende, dateret Egilstade paa Valle den 3die Maj 1603: „Formedelst Folkedød, Hunger og Uaar, ødelæggende Sygdom blandt fattige Folk, Nan og Dyrtid, som nu allevegne undertrykker Landets Indbyggere, hvilket Gud forbedre!

Anm. (6) Det Aar vare mange Domme afsagde angaaende fattige Folks (Udvisning) Opsigelse af Bygsel paa deres beboede Gaarde, Tiende af Ødejorde eller saadanne, som vore bortbygslede kun for halv Afgift, angaaende Leje-kvilder og Kjoer, som man havde taget til at fodre, om ulovlig Behandling af Leje-Kvilder m. m. hvilke alle vidne om Landets elendige Tilstand i de Tider.

Anm. (7) Se Annalerne af Bjørn paa Skardsaa 1 D. S. 14, 32, 40, 42, 44. F. Joh. Hist. Eccl. Isl. 3 D. S. 353. Aaret 1604 var dog det beste Fiskeri baade paa

Aaret 1605 var en streng Vinter, og Landet overalt ligetil Grindevig omgivet af Drivis. Hvor elendig Tilstanden den Gang har været blandt Indbyggerne, kan man se af deres Ansøgninger til Kong Christian den 4de, den ene indgiven Aaret 1602 (8) og den anden 1604 (9). Endskjønt

Sønder og Vesterlandet. Se Biskoppe-Annalen ved Præsten Jon Egilsen.

Anm. (8) I dette Brev, som 1602 blev oversendt til Høvedsmanden Enevold Kruse, hedder det: „Herved nødtes vi til at underrette Deres Stormægtighed om den store og trykkende Nød, som dette Aar er os paakommen i den forledne strænge Vinter, som var ledsaget af Snefog og Frost, høj Sne, Drivis og al Slags Uvejr, hvorved Landet er overgaaet usigelig Kvægdød, tillige med Hunger og Folkedød, saaledes at der for nærværende Tid formedelst Græsmangel og mange Slags Nød ser ud til endnu større Hunger og en almindelig Folkedød. Vi anraabe Deres Kongelige Naade om Hjælp og Bistand for dette fattige Land, for at det dog ikke ganske skal fordærves og blive øde, fordi adskillige Kongen, Kirker og fattige Bønder tilhørende Jorde allerede ere aldeles blevne øde.

Anm. (9) I det andet Brev til Kongen, udfærdiget Aaret 1604 sige Indbyggerne: „For det første giffver vii eders Majestet underdanigst till kiende den stoere gruelige och vell fortiente Guds Straff, som dett Aar 1602 er gangenn offver dette gandsche Lannd och

Vejrligets Strænghed 1605 ikke kan sættes ved Siden af de foregaaende Aars, saa var dog Vinteren temmelig haard. Fiskeriet var i Almindelighed usselt, men paa Nordlandet aldeles mislykket. Drivisen laa næsten rundt omkring hele Landet (10), hvilket sidste ogsaa var Tilfældet Aaret 1607; den Gang var der og meget haardt Vejrlig (11). Aaret 1609 indtraf henved Anders-

Indbyggere, formedelst en stræng haard och langvarendes Vinter. Vii feck en Sommer ikke dyrt bedre, och saa en Aar effter andenn. — Hvorudaffere, ndi dette fattige Lannd nogle Tusend Menneſker aff Hunger Frost och kuld hendøde, och mange Jorder och Bondegaarde slet ledige och ødelagde." I et Brev til (Hovedsmanden) Kruse, som fulgde med det nysnævnte til Kongen, omtale Landshøvdingerne den Tilstand saaledes: „den store og trykkende Nød som har truffet hele dette fattige Land, og som bestaar i Hunger, Uaar, Kulde og Nøgenhed, Formuetab og Kvægets Undergang, samt Folkedød over hele Landet, og alle Slags Elendighed, som der trykker den endnu tilbagelevende fattige Almue. Et Brev af lignende Indhold skrev Lavmand Thord Gudmundsen til Islands Øvrigheder.

Anm. (10) Se Annalerne af Bjørn paa Skardsaa 2 D. S. 44.

Anm. (11) Da indfandt den grønlandske Drivis sig straxt ved Sommerens Begyndelse og laa

dag (30 Novbr.) heftigt Snefog, som vedvarede uafbrudt i en hel Uge. Mange Steder nedstyrtede der sneblandede Vandmasser. Aaret 1610 var en haard Vinter og heftige Snefog, saaledes indtraf et saadant Snefog paa Gertrudsdag den 7de Marts, at det endnu den Dag i Dag er bekjendt under Navnet Gertruds Snefog. I dette Snefog omkom der under aaben Himmel i Borgerfjords Sysel 14 Mennesker og mange paa andre Steder især i Midfjorden. Den Gang var der en stor Kvægdød i Borgerfjorden, Hnappedals Sysel, Midfjorden og flere Steder. Aaret 1611 indtraf der mange Steder pludselige Dødsfald. 1612 var en strænge Vinter (12). Efter at have udstaaet saa store Gjenvordigheder, maatte Landet derfor langsomt komme sig igjen.

§ 14.

Aaret 1614 var et stort Jordskjælv paa Sønderlandet og mange Gaarde kuldkastedes. Vinteren 1915 var meget strænge, og afkar al Græs-

ved Landet lige til St. Hansdag. Se Bjørn's Annaler anf. St. 1612 var meget haardt Foraar, som foraarsagede en temmelig stærk Faaredød. Sst. S. 64.

Anm. (12) Anf. St. S. 50, 60 Vatnsfjords-Annalen. See Anm. 342.

ning for Kreaturerne, saa at den Del af dem, der om Vinteren plejer at gaa ude og selv at skaffe sig Næring, mange Steder hendøde, undtagen hvor Man var forsynet med Foder. Driviisen indfandt sig allerede i Januar, og man kunde endog ikke paa den søndre Side af Skagen, for dens Skyld ro ud paa Fiskeri. I denne Vinter var Kvægdøden størst i de ellers gode Egne (1), Aaret

Anm. (1) Annalerne ved Bjørn paa Skardsaa 2 D. S. 74. I det følgende Aars Annaler (1616) siger bemeldte Bjørn at mange Drenge og Piger have i dette og nogle følgende Aar ved Sysselmændenes Foranstaltning været overførte fra Sønderlandet til Nordlandet, og hen i Østfjordene formedelst Folkedød og Folkemængdens Formindskelse, og at nogle Drenge ere solgte, og betalte med en Pris af 60 a 80 Alen, men Piger med 40 Alen (1 Alen lig 1 Pd. Smør eller Tælle o. s. v. gjaldt efter gammel Regnemaade 4½ Sk. men ifølge nærværende Regnemaade beregnet efter Kapitulstaxtens Middelpris omtrent 14 a 15 Sk.), hvilket ikke maa forstaas som Menneskehandel i egentlig Betydning, men dette Vederlag er at anse som et Slags Billighed for den Tjeneste, Man saaledes viste en anden ved at overlade til ham et i sin Tid tjenligt Tyende. Folkemangelen tilkog ved den store Kopper-Sygdom 1616. Den Gang grasserede ogsaa en anden Sygdom, ledsaget af Sting. I Ingjaldshols

1624 (2) var igjen en haard Vinter lige indtil Juletider, og Græsgangene saaledes tildækkede, at de om Vinteren ellers almindeligen græssende Kreaturer omkom af Hunger (3). Henad Foraaret indfandt Driviſen sig ved den nordlige Kyst af Landet, og om Efteraaret havde man uophørlige Jordskjælve. I Tingø og Mule Sysler maatte 40 bosatte Bønder gaa fra Hus og Hjem. Aaret efter nemlig 1625 grasserede i Mule Syssel Sygdom og Folkedød, som havde til Følge at af 70 Familier døde enten Mand eller Kone. Samme Aar var Vejrliget ufordelagtigt, da der indtraf skadelige kortvarige Tøvejr Blotar (se foran § 12). Denne Vinter blev kaldt Isvinter; alle de, som ikke havde Foder

Kirkesogn døde 70 Mennesker, i Arnæs Syssel 300, i Hunevands Syssyl 150, i Hegrenæs og Vadle Sysseler hvert for sig 200 Mennesker, anf. St. S. 78.

Anm. (2) Aaret 1623 og igjen 1625 var et stort Vaar i Norge. Se Troniy. Selsk. Skr. anf. St. S. 149.

Anm. (3) Efter Jul blev Vinteren usædvanlig mild og Jordgroden begyndte saa tidlig, at Smørurten (Calta palustris, Lækja Soley) var allerede kommen op i Skagefjorden i den sidste Vinteruge, (først i April). Da havde Fuglene lagt Æg, og man havde samlet dem i Mængde, se Annalerne af Bjørn paa Skardsaa 2 D. S. 114

til sine Kreaturer, mistede disse. Heste aade Husvægge (som i Island for en Del bestaa af Grønsvær og hvori altsaa fandtes Græsrødder), Aadsler, Møgdynger og Træstumper. Driviisen kom i Goe (omtrent Marts) og blev liggende ved Landet indtil henved Altingstider. Den 5te Marts blev Vejrliget mildere, men snart haardt igjen (4).

§ 15.

Aaret 1627 blev Vinteren kaldt Froste-Haarheds-Vinter, og 1628 var der allerede før Jul meget skarp Frost. Den Gang indfandt Driviisen sig i Goe, tildækkede ganske Søen, og forlod ikke Landet førend i August, Fiskeriet slog ganske feil og Misvæxt paa Græs var næsten almindelig. Mange maatte derfor-friste en stor Hungersnød, og fattige Folk omkom ude imellem Gaardene under aaben Himmel. 1629 var der megen Omløben af fattige Folk, og Mangel paa Levnetsmidler forvoldte mange Menneskers Død. Det paafølgende Aars Vinter 1630 kaldte man Jøkelvinter, den var forfærdelig streng

Anm. (4) Sst. S. 122.

ledsaget af Afreder *) hvorved Kvæget blev meget ødelagt (1). Aaret 1632 var om Sommeren stor Misvæxt paa Græs, hvormed fulgte Regnvejr og stærke Storme, saaledes at Høavlingen tog megen Skade, og Sommeren afløstes ved den næste Vinters haarde Vejrlig, der indtraf tidlig i December. Alle disse strænge Aar vare som Forberedelser til det Aar som indtraf Vinteren 1633—34, som gemenligen blev kaldt den hvide Vinter. Dens forfærdelige Strænghed, der herskede over hele

Anm. (1) Aaret 1631 sige Islænderne i den Ansøgning, hvori de frabad sig den Handelstaxt, som skulde indføres i Landet: „I de næstforegaaende 7 Aar (det vel sige siden 1624 se § 14) have Aarene trykket Landet, hvorfor Kreaturerne, hvoraf man skulde have sin Underholdning, i Hobetal ere bortdøde af Hunger. Hertil kommer at Fiskeriet omkring Landet forsvinder, og andre Næringsveje ere saaledes mislykkede, at Folket i disse Aar har døet af Hunger, især paa den nordøstlige Kant af Landet, og nu tegner det til endnu større Elendighed, se Altingsbogen for Aaret 1631.

*) Afrede kaldes det, naar Sneens øverste Skorpe fryser og bliver næsten ligesaa haard som Is, men Jorden underneden, vel ogsaa de underste Snelag befinde sig i ufrossen Tilstand. Herved hindres altsaa Kvæget fra at komme til Jorden.

Landet, havde for en stor Del sin Grund i de farlige kortvarige Tøvejr (Bloter), som foraarsagede at Kvægets Græsning ganske tilintetgjordes. Ingen Søfolk fra Østerlandet kunde formedelst de for Sneen ufremkommelige Veje rejse til de Kystegne, hvorfra Fiskeriet drives. Vande bleve henimod Midten af Vinteren saa stærkt tilfrosne, at Isen ikke optøedes for Midsommer; blandt Kreaturerne fandt en stærk Ødelæggelse Sted, og Heste døde af Mangel paa Græs allerede henved Juletider. Hverken Præster eller Menigheder kunde formedelst ufremkommelige Veje forrette eller besøge Gudstjenesten, og paa nogle Steder kunde man ikke uden en Gang om Ugen vande Kreaturerne. Man kunde næsten slet ikke komme saa langt hjemme fra som til Faarehusene, hvilke paa sine Steder endog bleve saaledes indsneede, at de ikke kunde ses, og med Nød og neppe findes, ligesom ogsaa de græssende Kreaturer hyppigen tilsatte Livet ved paa denne Maade at blive indsneede. Den Gang styrtede mange Gaarde ved Fordskjælv i Ølveset; en almindelig Hømangel fandt ogsaa Sted. Paa Kjalarnæs bleve 100 Heste indsneede og døde saaledes under Sneen. I Bygden, kaldet Under Øfjældene, omkom 153 Heste, og kun 7 vare tilbage i Live paa

Gaarden Skalholt. Paa det Strøg fra Borgerfjorden til Rangaa (2) døde 1200 Kjør af Magerhed, eller dog maatte dræbes til Slutningen, og de stode sig endda bedre end andre Kreaturer, fordi de vare i Hus. Heste bleve paa den flade Jord indsneede, og baade disse og Faarene aade Tømmer og Jordvægge. Drivisen blev liggende ved Landet fra Torre lige til St. Hansdag. Græsvæxten om Sommeren var ussel, og det lidet afslaaede eller hjembragte Hø blev saaledes fordærvet formedelst den om Sommeren 1634 bestandig stedfindende Fugtighed, at Kvæget ikke kunde trives og døde deraf, hvorpaa mange Steder fulgte fattige Menneskers Hungersdød (3). Aa-

Anm. (2) Indenfor hine Grændser var Kjoernes Antal Aaret 1770, 6600, men i Begyndelsen af nærværende Aarhundrede 9000; efter rigtigt Forhold hertil burde da i første Tilfælde 21 Kjør være døde, men i sidste Tilfælde 18 af hvert 100.

Anm. (3) Annalerne ved Bjorn paa Skardsaa 2 D. S. 148, 152, 156, 176, 178, 182. Vatnsfjords-Annalen. Pastor Gunnlög Sivertsens Annal, som jeg kalder Ofjords Annal. — Herhen høre Biskop Gisle Oddsens i en bestemt og afgjørende Tone Aaret 1636 affattede tvende Skrivelser, den ene til de verslige Øvrigheder, og den anden til Repstyrerne i Skalholts Stift,

rene 1635 og 1636 rasede en hæftig Koppesyge tilligemed Omgangssygen (Landfarsott), der var ledsaget af Sting. Henved 70 Mennesker tilsatte deres Liv ved Skibbrud. Aaret 1637 omtale Altingsbøgerne i den 46de § det alle Steder trykkende haarde Vejrlig, som i de forbigangne sidste Aar har fundet Sted i Mule Sysel. Man kunde endog ikke for fuld Betaling faa Rideheste, der vare dygtige til at udholde Rejse til Tinget. Der siges ogsaa at Sne og Is ikke tøede op førend i den 9de Sommer-Uge, og Jorden blev ikke grøn førend henimod St. Hansdag. Aaret 1639 var der igjen haard Vinter, som tog sin Begyndelse ved Juletider, ledsaget af rivende Storme, hvor-

hvilke begge tydeligen beskrive de Tiders Tilstand, Landvæsenets og Sognenets Bestyrelse. Disse Skrivelser findes i F. Ioh. Hist. Eccl. Isl. 3 D. S. 144 fgg.. Begge Aaringerne 1633 og 1634 var saa stort Aar i Norge, at mange Mennesker især paa Helgeland døde af Hunger. Tronh. Selsk. Skr. anf. St. S. 250. Aaret 1634 var i Sverrig Vejrliget om Vinteren saa ustadigt at samme Vejr neppe varede uforandret 3 Dage over. Men ingen erindrede sig saa streng en Vinter, som den Aaret 1635. Kongel. Swenska Wetenskaps-Academ. nya Handlingar 1787 S. 187.

med fulgte Drivis, der lagde sig næsten rundt omkring hele Landet. Jordens Tildækning af Sne hindrede Kreaturernes Græsning, og de bleve derfor et Rov for Døden. Paa Nordlandet var Aaret almindeligt. Den næste Sommer var Græsvæxten formedelst Frost og idelige nordlige Vinde meget ubetydelig, hvorfor en almindelig Kvægslagtning fandt Sted. Efteraaret kaldtes almindeligen Kohøst (Bauluhaust) (4). Vinteren 1640 vare igien Græsgangene formedelst Sne og Is til aldeles ingen Nytte, Foraaret var meget slet; den Gang mistede man mange af sine Kreaturer og Almuen led stor Mangel paa Levnetsmidler, men intet af disse to Aar var der betydelig Folkedød, fordi Folkemængden havde lidt saa betydeligt Skaar ved den saakaldte Hvidevinter

Anm. (4) Den sidste Dag i Vintermaaneden Goe (Góuthrœll Goes Drabant) begyndte en Regn, som vedblev uophørlig i 4 Døgn, hvorved mange lede stor Skade baade paa Huse og Hø, Kjøernes Mælk aftog, da de ikke kunde være i Torrevejr i Kostaldene. Den samme Regn foraarsagede mange Fjeldskred, hvorved saavel Hjemmemarker som Udmarker toge megen Skade, dette fandt Sted næsten over alle Sogne; Biskop Thorlak anordnede derfor 3 Bededage paa Nordlandet. Se Annal. ved Bjørn paa Skardsaa 2 D. S. 44.

Aaret 1634 og de Aaret 1635 rasende Kopper, ligesom der ogsaa i de forommeldte Aaringer ofte var ypperligt Fiskeri. Ligesaa haard var Vinteren 1641 fra Julefesten til 4de Paaskedag (5); der grasserede ogsaa om Efteraaret ødelæggende Omgangssyge (Landfarsott).

§ 16.

I de næste 30 Aar derefter vare ingen betydelige Aaar, thi vel var den saakaldte Isvinter (Glerungsvetur) eller Malkefaarvinter (Rollevetur) *) 1648 meget streng, medbringende store Islag og Kvægdød, og paakom en Maaned før Vinterens egentlige Begyndelse, men blev endnu strængere henimod den 13de December, og vedblev indtil anden Pintsedag (1). Men allermest blev den følelig i Tingø Syssel og Østfjordene, hvor der nogle Steder slet ikke blev slaaet Hø; thi henimod

Anm. (5) Anf. St. 1 D. S. 230, 244, 254. Vatnsfjorde-Annalen. Øfjords-Annalen.

Anm. (1) Jon Provst Aresens Annaler i Hskr.

*) Glerungsvetur af Ordet Glerynger, glatte Islag, som ved de oven paa pludselig indtrufne Tøvejr undertiden finder Sted, saavel paa den af Sne tildækkede, som bare, men ved foregaaende Regn fugtig blevne Jord. Rollvetur har faaet sin Benævnelse formedelst Malkefaarenes store Ødelæggelse.

Torlaksdag den 18 Juli laa der endnu uoptøet Sne sine Steder paa Hjemmemarkerne (Tunum) (2).

I disse nysnævnte Bygder (3) paafulgte der Mangel paa Levnetsmidler og Folkedød, thi

Anm. (2) Henved Larsdag (den 24de Augnst) vare Hjemmemarkernes Udkanter endnu mange Steder belagde med Sne, se Øfjords Annalen. — Aaret 1647 havde man en saa mild Vinter med saa ubetydelig Frost og Sne, at ingen kunde erindre sig en lige saa god; I de sidste Vintermaaneder kom der først ubetydelig Sne, Fiskeriet var ogsaa om Vinteren fordelagtigt. Høavlen var om Sommeren god, men Høet bedærvedes baade paa Nord- og Østerlandet, efter at det var hjembragt og stakket. Aaret 1648 var et ypperligt Fiskeri. Sommeren var paa Sønder og Vesterlandet temmelig varm, og en god Høavl. Odd Eriksens Annal. (Denne Annal er vel ombannet foroget og forbedret ved Provsten Jon Haldorsen paa Hytardal og ham tilegner man en stor Del af samme, men Annalen benævnes dog her efter sammes første Forfatter). Vatnsfjorde Annalen. Øfjords Annalen.

Anm. (3) At det andre Steder ikke har været ligedan, kan man slutte af Althings Vedtægten 1651, at ny Gaardes Anlæg skal ske uden Skade for andre, og i 20 Favnes Afstand fra andres Land. Dersom Aaret havde været meget stort over hele Landet, havde

det afslaaede Hø blev til ingen Nytte formedelst den ved Driviſen foraarſagede Fugtighed og Regn. 1649 var der mange Steder Uaar paa Island, men iſær paa Nordkyſten og den nordøſtlige Deel af Landet. Aaret 1653 var der Misvært paa Græs (4). Meget høit Vand indtraf den 2den Januar; Søen gik nemlig forbi alle Gaarde paa Drebakke, og langt op ad den ſaakaldte Breidenyre, nedbrød Huſe, og dræbte Heſte og Hornkvæg, ſom vare i Hus, men dog blev Skaden allerſtørſt paa Gaarden Hraun og Einarshavn (5). Aaret 1654 var en haard Vinter formedelſt hyppige Snefog og Afreder (ſe § 15 Note), ſaa at det paa Græsning ude gaaende Kvæg omkom, og nogle Steder bleve Kjøer ogſaa ſlagtede formedelſt Fodermangel. Aaret 1657 bleve paa Østerlandet, iſær i Fljotshliden, mange enkelte Huſe ved Jordſkjælv nedkaſtede, og en Gaard

der næppe været Anledning til ſaadan Vedtægt, desuden ſynes Foderlevningerne fra forrige Aaringer at have været ſaa betydelige, at de have kunnet yde Landets Bebyere Kraft til at kunne modſtaae dette Aars ſtore Strænghed.

Anm. (4) Vatnsfjords Annalen.

Anm. (5) Odd Eriksens Annal. Vatnsfjords Annalen.

nedstyrtede aldeles (6). Da Kongen den 6te Juni havde befalet at nogle Islændere skulde reise ned til Kjøbenhavn for at raadspørges i Anledning af en ny Taxt, da svarede Lavretten, at det ikke kunde ske formedelst Uaar og Uformuenhed. Aaret 1660 var der Ilds Udbrud af Kotlugia, som vedvarede ud paa Vinteren, ødelagde Gaarden Høfdebrekke og foraarsagede desuden betydelig Skade. Aaret 1661 var en haard Vinter med megen Sne og hyppige Ufreder, Foraaret var koldt og om Sommeren Misvæxt paa Græs, og der indtraf i Juni Maaned meget betydelige Jordskjælv. 1662 var Vinteren ligesom den næstforegaaende; Uvejret begyndte allerede i November, blev noget mildere henimod Midten af Februar, men igjen strængere 4de Paaskedag, og vedblev saaledes langt ud paa Foraaret, saa at baade Faar og Heste fandt sin Undergang. Aaret 1666 bleve i den 5te Sommeruge baade Faar og Heste indsneede og dræbte. 1667 var en meget mild Vinter, saa at Solen ved sin Varme smeltede Sne og Is i Januar Maaned; paa Præstegaarden Husefell bleve 8 Stude forede ved 2 Heste-

Anm. (6) Odd Eriksens Annal. Vatnsfiords Annalen.

dragter af Hø og 2de golde Kvier først i Januar indtagne paa Staldforing, dog foraarsagede Hømangel i mange Bøigder paa Østerlandet store Besværligheder, og nogle Mennesker døde der af Hunger (7). 1668 var Efteraaret meget fugtigt; det i Stakke indsamlede og dels paa Marken liggende Hø blev derfor mange Steder fordærvet, og 500 Hestelæs af Hø siges der at være blevne liggende paa Marken paa Gaarden Hole i Hjaltedal, men 800 paa Gaarden Tingøre. Aaret 1669 grasserede en stor Sygdom, og om Vinteren megen Frost og en saa stor Hestedød især i Skagefjorden, at det var almindelig antaget, at 1000 Heste vare omkomne mellem Gaardene Hole og Tingøre (8). I den 8de Sommeruge (først i Juni) indtraf saa voldsomt Snefog, at Faarene oppe paa Fjældene indsneede. Dog vare ingen af de i denne § omtalte Uaar almindelige

Anm. (7) Odd Eriksens Annal.

Anm. (8) Sst. og Presten Benedict Petersens Annal i Hdskr. I Begyndelsen af nærværende Aarhundrede var Hestenes Antal paa dette Strøg 3363, men i Aaret 1770 kun 2621; Forholdet mellem de døde og levende var da, i første Tilfælde som mellem 30 til 100, og i sidste Tilfælde som mellem 38 til 100.

eller saa umaadelig store, at megen Folkedød ved dem er foraarsaget, endskiønt de saaledes udmattede Almuen, at den blev for afkræftet til at udstaae de paafølgende haarde Aar (9).

§ 17.

Den sidste Deel af dette Aarhundrede var med Hensyn til Uaarene lig den første; thi Aaret 1674 var en haard Vinter, og den største Kvægdød i Østfjordene og norden for Vadlehede, fordi

Anm. (9) Saaledes beskrive Præsterne i Borgerfjorden den almindelige Tilstand, da det Aaret 1671 var saavel dem som andre flere tilbudet, ved fælles Kræfter og Sammenskud at anskaffe sig et Handelsskib; Den 3die Undskyldning lyder nemlig saaledes: „Almindelige Besværligheder og Vanskelighed at skaffe Livets første Nødvendigheder tilveje, der har sin Grund i de fra flere Kanter samtreffende Tilfælde, saasom Drivis ved Nordlandet og Uveiret paa Sønderlandet, de korte Sommere og lange Vintre, snart Misvæxt paa Græs, snart den formedelst Fugtighed mislykkede Høst, her Jordens Tildækning af Sne der gjør Græsgangene utilgængelige for Udgangs Kvæget, der Uvejr Regn og derved foranlediget Besværlighed; hertil kommer Dyrtid, Hunger, og vort Kvægs Ødelæggelse, samt at vi af Lønningerne nødes til at betale de aarlige almindelige Ydelse (Gjeld).

baade Hø og Ildebrand Sommeren i Forvejen blev formedelst den bestandige Fugtighed fordærvet og den følgende Vinter var streng. Fiskeriet meget slet (1), derpaa fulgte Hunger og Folkedød, saa at mange Gaarde, ja næsten hele Svejte bleve øde (2). Fra Paaske 1674 til 1675 regnede man, at 1100 Mennesker havde formedelst Hunger og Elendighed tilsat Livet i Tingø Sysel, men i Mule Sysel 1400, foruden de Reisende som i Uvejr omkom ude paa Høie og Fiælde. Marken var i Fardage slet ikke bleven grøn og hele Sommeren gik Frosten ikke af Jorden (3). Heste vare saa

Anm. (2) Det var alene paa Nord- og Østerlandet, at Fiskeriet slog feil. Paa Vester og Sønderlandet var et ypperligt Fiskeri, se det Isl. Literat. Selsk. Skr. 7 B. S. 56. Aaret 1674 var der i Danmark streng Frostevinter og den Gang var der ogsaa Dyrtid i Norge. Tronh. Selsk. Skr. 1 B. S. 152.

Anm. (2) Den Kulde og Strenghed som der herskede om Foraaret 1674 var især længe efter omtalt som magesløs; se § 23 Anm. 10.

Anm. (3) Se den af Presten Eyolv Johnsen paa Bollum i Svarfadedal, forfattede Annal, hvilken her kaldes Svarfadedals Annal. Odd Eriksens Annal. Presten Benedict Petersen skriver, at i Vapnefjord har 230 Mennesker den Gang formedelst Hunger tilsat Livet, og at 14 Gaarde ere blevne

vanskelige at anskaffe i Tinge Syssel, at man ansaae det umueligt at faa en Misgierningsmand ført til Althinget (4). Aaret efter, d. e. 1676, var Mangelen paa Levnetsmidler og Hungeren saa stor, at man ikke kunde erindre sig en saadan, saa at det blev kjendeligt paa manges Udseende. Efter den almindelige Slagtetid om Efteraaret vare i Hvannøres og Bajes Sogne 60 Stykker Hornkvæg, der vare bestemte til Vinterføring, dog om Vinteren slagtede, dels paa Grund af Fodermangel, dels til Folkes Underholdning (5).

ode. Paa Hof i Vapnefjord vare der kun 2 Kiør og 6 Malkefaar efterlevende, og saa omtrent paa de bedre og rigere Gaarde. Hvor stor denne Ødelæggelse har været, kan Man slutte deraf, at kort Tid før den store Koppesyge var Menneskenes Antal i Vapnefjord 335; Aaret 1760, 325, men Aaret 1779 beløb Folkemængden sig til 521.

Anm. (4) Se Althingsbogen for Aaret 1674 No 5.
Anm. (5) Se Præsten Benedict Petersens Annal.

Amor og Momus.

Hvordan den lille Gud for Kjærlighed
Som Dreng alt blind er blevet,
Det nyligt er paa Dansk beskrevet;
Men om det derfor Alle veed,
Det tvivler høiligen jeg paa.
Thi gandske vist,
Der bliver meget skrevet her som hist,
Der læses kun af faa,
Skjøndt ikke det fortjente saa;
Det kommer af, ifald man ret
Har sagt mig det,
At nu i disse knappe Tider,
Hvor dog enhver vil gjøre store Spring,
Ei nogen Bøger kjøbe gider,
Saalænge man for meer solide Ting,
Som til Exempel: Kanefart og Gjæstebud,
Kan give sine Penge ud.
Thi vil jeg Sagen repetere,
Og saa fortælle Dem lidt mere.
Da Amor og da Momus begge vare
Endnu et par uvorne Drenge,
De legte paa Olympens Blomsterenge;
Hvad Leeg — man ei fortalt os har,
Men nok, at, som det tit sig hænder,

Ei blot blandt Børn, at hvad i Kiærlighed
Begynder, det i Had sig ender,
For selv man ret, hvordan det, veed,
Saa gik det her — til Slagsmaal Legen blev,
Og Daarskabs Gud, som var en stærk Krabat,
Tog saa alvorlig paa den lille Amor fat,
At han ham Vinene tilsidst udrev
I Stridens Hede.
At af Vanvare dette skede,
Derom jeg Tvivl ei bær,
Thi om sin Næste
Bør man jo altid troe det Bedste,
Og Daarskab er
Os vel saa godt som nogen anden nær.
Hvad frygteligt Spektakel
Det gjorde i Olympens Sale,
Da man sik Øie paa den sieløse Stakkel,
Derom jeg vil ei tale,
Jeg kunde heller ikke det afmale
Foruden en elegisk Pen,
Og siig, hvor skulde jeg vel finde den?
For over Daarskabs Gud at fælde Dom
Flux alle Guder og Gudinder sammenkom;
Thi man var i Olympen før
Mod Damerne langt meer galant,
End man paa Jord nu er,

Og ingen Viismand der,
Trods alle Guders Viisdom, fandt,
At Qvinden ei i Raadet komme bør,
Fordi hun spandt.
Den store Zeus i Retten præsiderte,
Minerva Protocollen førte,
Mercur vår General-Fiskal,
Mens Mars, af Harme næsten gal,
I et væk raabte: „Schwerenoth,
Man schlage gleich den Lümmel todt.“
Men Retten lod sig ikke confundere,
Den lod Citanten først sig explicere,
Dernæst indstævnte Daarskabs Gud,
Lod Amor saa med Momus confrontere,
Og sendte derpaa begge Parter ud.
Nu Stemmerne den samle lod,
Som hver opskrev paa Pergament;
(Thi slettere Papir har i Olympen man ei kjendt)
Tilsidst Hr. Zeus fremstod,
Med Briller paa sin Næse,
For Dommen at oplæse
(Jeg skulde have sagt at declamere,
Thi Guders Læsning kan ei mindre være).
Den lød som saa:
„At Amor Synet har forliist
„Ved Daaskabs Skyld det er beviist

„Og Retten det erkjende maa;
„Men da den i sin Viisdom har indseet,
„At hvad der saa ulykkeligt er skeet,
„Kun-hændet er af Vaade;
„Saa vil den lade Naade
„For Retten gaae.
„Thi kjendes da for Ret:
„Da Amor nu maa gaa iblinde,
„Og ene ikke meer kan Veien finde,
„Saa skal til Verdens sidste Dage
„Ham Daarskab overalt ledsage.
„For Svide og for Badskjærløn betaler
„Desuden Momus Amor fire hundred Daler."
(Den sidste Clausul her,
Kanskee Dem synes, lidt ubillig er,
Men Æsculap i Retten siddet har,
Og det hans Votum var).
Hvad vid're der er hændet saa,
Da efter høie Guders Dom,
Nu disse to i Ledtog kom,
Og maatte sammen gaae,
Det har man os ei før fortalt;
Og det er netop det, hvad efter Løftet før
Jeg her tilføie bør,
Men selv De gjætter det vist Alt.
Knap var den fælles Vandring først begyndt,

Saa blev med Momus Amor gode Venner,
Thi Kjærlighed
Var altid til Forsoning strax bered,
De vare og desuden Frænder,
Og Blodet er — som os et Ordsprog lære kan —
Dog ingentid saa tyndt,
Det jo er tykkere end Vand.
Forglemmende sin Harm
Gik Amor nu med Momus Arm i Arm,
Ei blot iblinde,
Men blindt, hvorhen
Den Gud for Daarskab fik i Sinde
At tradske med sin Ven.
Naar Amor havde spidset Pilens Braad,
Han vidste selv ei, hvor den skulde ramme,
Men tog først Momus med paa Raad,
Og tændte derpaa Elskovs Flamme;
Derfor man saae, den Unge
Heel tit den Gamle tog,
Og den, som syntes født foruden Tunge,
Paa den, som evigt snakked, Vrag ei slog.
Man Helten saae sig med den Svageste formæle,
Den Viseste med Fianten Skjæbnen dele,
Den Smukke saae man bunden til den Stygge,
Socrates og Xantippe sammen bygge.
Saa gik med Amor Momus mange, mange Aar;

Maaskee at end de saa tilsammen gaaer
Den Dag i Dag.
Jeg hverken nægter det, ei heller det paastaaer,
Thi meget taler pro og contra i den Sag.
Det er vel derfor bedst,
Man lader den beroe.
Men naar man seer slige to,
Som ikke passe sammen,
Til Hymens Fest
At tænde Alter-Flammen;
Tør da, istedet for at troe,
At Skjæbnen binder denne Lænke,
Hvad heller, at det Himlens Viisdom er,
Som sammenføier disse her,
Tør da, jeg spørger, man ei tænke —
Thi sligt at sige,
Det gaaer ei an saa lige: —
„De to, hvem nu et tornbeskyttet Rosenbaand,
Af Kirkens stærke Arm tilsnøret, har omvundet,
De havde Veien knap til Altret sammen fundet,
Hvis Amor end ei gik med Momus Haand i Haand."

Historisk Udsigt

over de nyeste Begivenheder.

Dieblikkets store Gaade er det catholske Spørgsmaals Opløsning i Storbrittaniens tvende Huse, og dets endelige Afgjørelse fra Thronen, og det — kan man maaskee ikke uden Foye lægge til — ikke mindre med Hensyn til, hvad Følgen vilde blive, hvis et Afslag sprængte det hidtilværende engelske Ministerium, og fremkaldte et nyt, end i Betragtning af den for Irland, for Storbritannien og for hele Menneskeheden saa vigtige Qvæstion selv.

Det berørtes allerede i forrige Hæfte, at Orangelogernes Stormester Hertugen af Cumberland, der var ilet fra Tydskland for at stride pro aris et focis, med vedbørlige Complimenter for Ministeren, havde erklæret sin bestemte Opposition: da det ikke gjældte om mere eller mindre, end om England for Fremtiden skulde være et protestantisk eller papistisk Land; hvilket foranledigede en desultorisk Debat, som imidlertid Lord Canzleren, skiøndt ikke uden Vanskelighed, fik giort Ende paa, ved at kalde til Orden, hvortil ikke desmindre hans Net af adskillige blev kaldet i Tvivl.

Hedere blev Striden i det følgende Møde, da Thronarvingen, den ædle Clarence, fremstod, skiøndt maaskee — tilstod han — ikke ganske i sin Orden, at sige sine Tanker. Han havde havt Sæde der i Huset 46 Aar, og takkede Gud, han i al den Tid aldrig havde givet en Stemme, som han havde Anledning at skamme sig ved, men havde aldrig endnu givet nogen Stemme med halv saamegen Fornøielse, som den han agtede at

give den Forholdsregel, som den ædle Hertug (Wellington) var i Begreb at forebringe; og vilde han, da han nu engang var paa Benene, med Forbehold i sin Tid vidtloftigere at fremsætte sine Tanker, sige, at han vilde give Ministrene den Understøttelse, de af hver Mand fortiente mod et saa uforsvarligt, om han ikke maatte sige, skiændigt Angreb. I den eneste Samtale, han havde havt med Lord Canzleren, da han (i Følge den, som man sagde, vidtgaaende Strid, han havde havt med Wellington) nedlagde det Embede, han havde beklædt, havde han sagt Canzleren, at han aldrig vilde indlade sig i Partiopposition mod H. M. Ministre; ved hver Leilighed, hvor Regieringen skulde møde Opposition, vilde han troe det sin Pligt at understøtte den med sin Stemme; men ved denne Leilighed, mente han, hele Landet burde reise sig som een Mand at understøtte den ædle Hertug. Han endte med en kierlig Formaning til Prælaterne, at mindes, de vare Fredens Tienere, og handle derefter.

H. K. H. Hertugen af Cumberland behagede at tage sig af, hvad der var sagt, og erklærede, at, da han altid havde gaaet en reen og aaben Vei, kunde han ikke taale, hans Adfærd brændemærkedes ved Navn enten af factieust eller skiændigt.

Hertugen af Sussex forklarede nu Cumberland, at han slet ikke behøvede at tage sig af, hvad der var sagt i Almindelighed, og Clarence erklærede ligeledes, at han ikke havde tænkt paa sin Broder, men erindrede derhos, at denne havde været saa meget udenlands, at han havde reent glemt, hvad man i hans Land var Meningsfriheden skyldig. Lord Eldon tog nu indirecte Cumberlands Parti, men endte Striden med den meget rigtige Anmærkning, at man vel havde hørt et

Parti høilig berømme, og et andet i de meest yderlige Udtryk fordømme Hertugens Planer; men hidtil ikke hørt det allermindste af Planerne selv.

Megen, og for Catholikernes Sag ikke gunstig Sensation giorde rigtig nok den — ogsaa i forrige Hæfte berørte — Omstændighed, at Peel gik Glip af Repræsentantpladsen for Oxford, hvor en ivrig Anticatholik, Sir Inglis, blev ham foretrukket. Da han imidlertid havde et andet Sæde paa rede Haand, rigtignok for en saakaldet rotten borough, bragde han den femte Martii den bebudede Bill til de irske romerskcatholskes Lettelse ind i Underhuset.

I en fortreflig Tale, som varede fire Timer, gjennemgik han først de Grunde, hvorefter han personlig ved denne Leilighed handlet: Uforandret — sagde han — ved Kaadheden af den Mishandling, der er bleven vendt imod mig — uforandret ved den voldsomme Modsætning, mine Tanker paa nogle Kanter have mødt — uforandret ved Fortabningen af deres Tillid, som jeg offenlig høiagtede — uforandret ved Tabet eller Formindskningen af privat Venskab beholder jeg om dette vigtige Øvne den Mening, jeg alt har udtrykt; og blev Valget atter budet mig, at opgive den Forholdsregel, jeg er i Begreb med at foreslaae, eller underkaste mig al den Mistanke, og det Had, som mit Samiykke til at fremme denne Forholdsregel, som en ansvarlig Kronens Minister, har udsat mig for; erklærer jeg utvetydigen, at jeg skulde være bered paa, at komme igien til samme Udfald, som jeg alt er kommet til .... Jeg vil, saa tydelig, som det staaer i min Magt forelægge Huset de Grunde, paa hvilke jeg er kommet til den Slutning, at større Onde

vilde flyde af, hvis jeg tilraadede en vedvarende Afviisning af det catholske Spørgsmaals Bilæggelse, end af mit Raad, at prøve at bringe det til en fyldestgjørende Slutning."

Han anførte da først, at de ikke kunde blive i deres nærværende Stilling, at de Uleiligheder, der fulgte med uenige Parlamentshuse og splidagtigt Cabinet maatte have Ende; at de følgelig enten maatte gaae frem eller tilbage, give Catholikerne forøget politisk Magt, eller stille dem ved den, de alt havde faaet. — „Man spurgte, hvad nyt Lys, der om denne Materie var brudt ind paa ham, og hvorfor han 1829 anbefalede en forandret Fremgangsmaade fra den, han havde anbefalet tilforn?" Om da Omstændighederne bestandig vare de samme? Kunde ikke de Onder, som det for ti Aar siden var fundet muligt at taale, være saaledes tiltagne i indvortes Styrke, at de ikke længer vare at taale?"

Han gjennemgik nu i Korthed de sidste 35 Aars Begivenheder i denne Anledning, oplyste, at dette Spørgsmaal havde frembragt bestandig Tvedragt i Regieringen, og at det ene Ministerium af denne Aarsag var opløst efter det andet, og erindrede, at denne indvortes Tvedragt, der naturligviis ikke indskrænkede sig til Cabinetslemmerne, havde foranlediget en Mangel af Energie i de irlandske Anliggenders Bestyrelse. Han gik nu over til Underhusets Forhold i denne Anledning, og viiste, at det mere og mere erklærede sig til Fordeel for Catholikerne, og at just af dets yngre Lemmer mange vare Sagens veltalende Ordførere.

Herfra vendte han Øiet til Irlands egen Forfatning, paastod, at Ophævelsen af den catholske Association var langt fra ikke tilstrækkelig til at betrygge dette Lands Sikkerhed, at de enten

maatte gaae frem, som de havde begyndt, paa Eftergivelsens Vei, eller gienkalde, hvad Friheder de alt havde tilstaaet, hvorved de vilde give Anledning til en Kamp, hvis Udfald var rædsomt at betragte. Tage I — sagde han — de Catholikerne i Irland allerede bevilgede Friheder tilbage, hvorledes, spørger jeg, mene I da at regiere en Befolkning af halvfemte Million Catholiker, mellem hvilke der ikke er uden 750000 Protestanter? Han gav en tro, men rædsom Skildring af, hvortil dette ikke blot vilde og kunde føre, men hvortil det allerede, i Irlands seneste Rebellion, og under en Pitts Ministerium havde ført, og sluttede Skildringen med at anmærke at, da denne sidste Borgerkrig i Irland var til Ende, de store Mænd, som da vare i Spidsen, Lord Castlereagh, Lord Cornvallis, og Hr. Pitt, da de fandt de ikke kunde drive Spørgsmaalet om Catholikernes Emancipation igiennem, traadte ud fra deres Embeder."

Han berørte nu den Paastand, at det var religieuse og ikke politiske Betragtninger, her handledes om, og anmærkede med Føie, at Meningstvangen hverken hædrede, eller fremmede Protestantismen, gik nu derfra over til den Indvending, der blev taget af Kongens Kroningseed, og sagde: Jeg kan blot sige, at jeg i en Tid af atten Aar har anført Oppositionen mod Spørgsmaalet, og da jeg omhyggelig har søgt hver lovlig Indvendingsgrund, kan jeg ikke anføre noget bedre mod denne, end at jeg uforandret og efter Grundsætning frafaldt den Og i at danne mig den Mening, at Kronings-Eeden ingen Indvending gav mod denne Forholdsregel, var jeg enig med Hr. Pitt, var jeg enig med Lord Liverpool, en stadig Modstander af de catholske Fordringer.

Kortelig giorde han nu opmærksom paa, at i Criser, naar Almeenvellet krævede; store og overordentlige Forholdsregler, var det fundet smukt og klogt for en Deel at opofre en Grundsætning, for at betrygge det, hvis Sikkerhed var Grundsætningens væsenlige Formaal, og at nu store Statsklogskabs Betragtninger drev Ministeriet til at overse de sædvanlige.

Herpaa gik han over til at forklare de Grundsætninger, hvorpaa de Regieringsforanstaltninger, han skulde foreslaae, grundedes, og derefter giøre Rede for de enkelte Dele. „Man vil nu — sagde han — spørge mig, hvad Fremfærdets Grundsætning og Grundlag er, og jeg svarer med eet Ord, at det er Afskaffelsen af borgerlige Forskiel, og af de politiske Rettigheders Uligbed. Der bør blive Indskrænkninger og Bestemmelser — de vil beroe paa særdeles Grunde — de ere Undtagelser fra Reglen; men Reglen er Lighed af borgerlige Rettigheder." Efter nu at have erindret, at hvad der bevilgedes Irlands Catholiker, ogsaa efter Billighed og Ret maatte tilstaaes Englands og Skotlands, kom han til Loven selv, og berørte kortelig en mindre væsenlig juridisk Bestemmelse, for at omhandle Spørgsmaalet om den politiske Magt. „Jeg anseer det, sagde han her, for umuligt, ikke at føle, at dette hele Spørgsmaal dreier sig herom, om Adgang til Parlamentet. Uden Adgang til Parlamentet vil Eftergivelse intet udrette; uden den vil det irlandske Spørgsmaal forblive ligesaa forurolligende, som nu; og med mindre vi give Catholikerne Adgang til Lovgivningens tvende Grene, vil de øvrige Eftergivelser blot hielpe til at styrke dem i Kampen for denne største og vigtigste Frihed. Jeg siger derfor, det er høist ønskeligt at afgiøre dette

Spørgsmaal nu og for bestandig. Jeg foreslaaer derfor ved den Bill, jeg er i Begreb med at indbringe, at romerskcatholske Pairs, og Romerskcatholske, der maatte være blevne valgte til enten af Parlamentets Huse, skal være egnede til Sæde i dette Huus og den anden Lovgivningsgreen, og ønsker i saa Henseende at sætte dem paa samme Fod, som de protestantiske Medlemmer."

Han opgav nu sine Grunde, hvorfor han ikke troede, man enten maatte indskrænke disse til et bestemt Antal, eller paa anden Maade adskille dem fra andre Lemmer, forelæste den Eed, han vilde foreslaae, istedenfor den nuværende, angav de øvrige Embeder, hvortil de herefter skulde herefter være valgbare, og foreslog at berettige dem til at beklæde ethvert Embede i Kronens Tieneste — med faa Undtagelser, som Lordlieutenantsembedet i Irland, og Lordcanzlerens i Storbritannien — samt nogle Bestemmelser, Universiteter, Collegier og Skoler angaaende.

Nu vendte han sig til Forslagets anden Deel, om at forhøie den Sum, der giver Valgret, fra 40 Sh. til 10 Pd.; omhandiede derpaa, hvad han kaldte de kirkelige Sikkerheder, og endte nu med at sige: „Saaledes har jeg forklaret Grundsætningerne ved denne Forholdsregel. Jeg haaber, den vil blive rolig og ulidenskabelig overveiet, og i den Aand, vi bør gaae frem, nemlig med Attraa, at bringe dette Spørgsmaal til en sikker og fyldestgiørende Ende. Gud give, deres sangvinistke Forventninger, der flere Aar have antaget dem dette Spørgsmaal, maa blive opfyldte. Gud give, Bortrøddelsen af Catholikernes Uberettigelser maa bilægge Landets borgerlige Stridigheder, og at ved fri Samfærsel de gienstidige Avindsyger maa hæves. Jeg er ikke saa

sangviniſk i mine Forventninger af det tilkommende; men jeg tager ikke i Betænkning at ſige, jeg troer, at dette Spørgsmaals Ordning paa foreſlagne Maade vil give de proteſtantiſke Intereſſer, og den proteſtantiſke Forfatning bedre Sikkerheder, end den nærværende Tilſtand, og afvende Farer, der ere umiddelbare og overhængende. Hvad Grund kan jeg have for at yttre diſſe Meninger, uden en ærlig Overbeviisning om deres Sandhed? Jeg veed, jeg kunde taget en mere populair og behagelig Vei, mere populair blandt de Venner, med hvilke jeg længe har været forenet, mere i de Conſtituenters Smag, jeg har miſter. His ego gratiora dictu alia esse scio, sed me vera pro gratis loqui, etsi meum ingenium non moneret, necesitas cogit. Vellem equidem vobis placere, sed multo malo vos salvos esse, qualicunque erga me animo futuri sitis. Jeg har raadſlaaet og handlet for de proteſtantiſke Intereſſers og for den proteſtantiſke Forfatnings Bedſte. Dette er mit Forſvar mod de Anklager, der ere fremførte imod mig. Det er min Troſt for de Opofrelſer, jeg har giort, og det ſkal blive min Hævn."

Efter at han havde ſluttet denne ofte af levende Bifald afbrudte Tale, oplæſtes det Forſlag, at Huſet ſkulde opløſe ſig til en Committee af det hele Huus, for at tage de Love i Overveielſe, der paalægge H. M. romerſkcatholſke Underſaatter borgerlige Uberettigelſer (dishabilites).

I Underhuſet har den catholſke Sag med ſtor Majoritet ſeiret, og er Hr. Peel her blevet understøttet med Iver ikke blot af Oppoſitionen i Almindelighed, men endog af ſelve Erminiſtrene fra det canninggoderichſke Miniſtrene, og tog ſaaledes den ædle Huskiſſon, under, hvad man kunde

kalde Forpostfægtningen om den catholske Associations Ophævelse kraftigen tilorde mod en Sir Vyvyan, der havde paastaaet, at nærværende Forsøg var en Deel af en vidtomfattende Sammensværgelse, hvis Hovedsæde var i Rom, og som alt siden Wienercongressen havde været i fuld Gang. „Nu var det vel saa, sagde Huskisson, at en Deel af det her skeete, og den Deel, han meest beundrede, var, at man som en bestaaende Deel af den europæiske Politik havde opstilt den Grundsætning, at der mere skulde gjøres nogen Forskiel paa de europæiske Magters Undersaatter efter deres Religionsbetninger, og at denne Grundsætning var indført i Congresacten, og bragt i Udførelse i alle Fastlandets Deele. Men Sir V. havde tilføyet, at denne Sammensværgelse var ved Congresserne i Laibach og Verona, og ved alle følgende Sammenkomster af Europas Magter fastsat. Havde han indskrænket sig til den Paastand, at der torde gives mægtige Ministre og Statstienere hos nogle af Europas store Souverainer, der ikke vare Menneskeslægtens borgerlige Friheder bevaagne, der med Avindsyge og Frygt saae Fremskridtene af Underviisningen og de menneskelige Kundskaber, og Fuldførelsen af alt, hvad der ledte til at forbedre andre Landes Statsindretninger, torde han have været enig med hans Ytring. Men naar han vilde paastaae, at det var disse Mænd, der toge Deel i en Sammensværgelse for at give Irlands Catholiker deres dem saalænge rovede Rettigheder tilbage, maatte han bekiænde sig til en aldeles afvigende Mening."

Han oplyste nu, at det omtalte Parti i Frankrig, der var fiendsk imod sit Lands Friheder, begierligt at omstyrte Constitutionen, og igien indføre Absolutismen, fiendsk mod Repræsenta-

tionsretten og Nationens Friheder, med Sorg og Bekymring saae det Forsøg, der nu skede i Parlamentet, fredelig at ordne Irlands forstyrrede Tilstand ved Concessioner til de romerskcatholske, ikke fordi de fandt den Vei, Engelland tog, dadleværdig i sig selv, men fordi de overalt ønskede at see Frihedens Fremgang hæmmet, og at hvert Forsøg at indrømme Folket politiske Rettigheder maatte mislykkes. Han havde troet, at burde sige alt dette, da han efter det, han ved sit Ophold paa Fastlandet forrige Aar havde seet foregaae, var vis paa, det var sandt; og det var hans fuldkomne Overbeviisning, at der ikke var noget saadant Sindelag, som Baronetten forudsatte, i Sammensværgelsens Almeencentrum Rom, da den pavelige Magt nu kun ivrig stræbte efter at holde sig paa sin nærværende Punkt, og at i andre Lande heller ingen anden Attraa herskede, end at forbedre deres egen Tilstand, og ikke være afhængige af Paven i Rom. Hvad hin derimod havde sagt om Jesuiter, vilde han ikke modsige, men vilde tvertimodglæde sig, naar alle slige Institutter i Landet ophævedes."

Ligesom i øvrigt Whigpartiet ikke blot ærligen understøtter, men paa den ærefuldeste Maade paaskiønner og ophøier en Wellingtons og en Peels Adfærd i dette betydelige Anliggende, saaledes have de og, for ikke paa nogen Maade at hæmme Sagens Gang, i en hos Sir Francis Burdet holdet Forsamling taget den formelige Beslutning ikke at modsætte dem den saakalbte 40 Sh. Bill, og ved Lord Althorp og Sir J. Newport underrettet Hr. Peel om denne deres Beslutning.

Imidlertid mangler Sagen ikke i Underhuset selv kraftig Modstand; og har i denne Kamp sær-

deles et nyt Parlamentsmedlem Hr. Sadler udmærket sig; med hvem der ydermere var dette mærkelige, at hans Forgiænger, en Generallieutenant Clinton opgav denne Repræsentantplads, for ikke at støde sin høie Patron Hertugen af Newcastle for Hovedet ved at votere for Catholikerne, hvorpaa H. H. selv, skiøndt ikke uden Modstand, fik det nye Valg til at falde paa Hr. Sadler, om hvem man vilde vide, at han hidtil havde været Procatholik, men nu, for at fornøie Hans Excellence, havde skiftet Mening. Men endnu mere Opsigt end denne første Tale, der egentlig især nævnes for sin Lidenskabelighed og sin Sophistik, giorde et fiendtligt Anfald, af den hidtilværende Generalprocureur Sir Charles Wetherell, ikke blot paa Forholdsreglen selv, som han erklærede for Naadestødet for Englands Kirke, men og i Særdeleshed paa Ministeriet, om hvis Forehavende han først syv Dage før Parlamentets Aabning var bleven underrettet: „Han havde vægret sig ved at gjøre Udkast til denne Bill, og havde han samtykket, vilde han ikke blot have krænket sin Eed, men og sin Pligt mod Konge og Fædreland! Han! gjøre Udkast til en Bill, hvorved Kongen vilde bryde sin Kroningseed, om den endog billigedes af Lord Canzleren, der selv havde som Generalprocureur erklæret Catholikernes Emancipation for en paa Kirkens Omstyrtning beregnet Forholdsregel! Han vilde tilraabe det engelske Folk, som Marqvis Anglesea Irlands: Bliver ved paa lovlig og constitionel Maade at haandhæve og fordre Eders Rettigheder, bliver ikke Apostater fra Eder selv! og gjøre I dette ikke, ere Eders Religion og Eders Rettigheder endnu ikke ugienkaldelig forlorne."

Hr. Peel svarte med ikke mindre Lidenskabelighed, og bebreidede sin Modstander, at han, der endnu

beklædte Generalprocureurembedet, gjorde bekiendt, hvad Ministeriet confidentiel havde betroet ham. Dette bemægtede Wetherell, og da Peel langtfra at ville tage sit Ord tilbage, syntes i Begreb at fortsætte, blev han afbrudt ved lydelige Utaalmodigheds Tegn, Ved Votteringen seirede imidlertid den gode Sag med 353 Stemmer mod 173, og kan altsaa, da den saakaldte anden Læsnings-Debat ansees for den afgiørende, Slaget i Underhuset vel erklæres vundet. Ogsaa den ovenomtalte Valgbill synes her at ville gaae igiennem.

Mere betænkelig seer Sagen ud i Overhuset, hvor Hertugen af Cumberland paa ny, ved at overbringe en anticatholsk Petition fra 160000 irlandske Protestanter gientog, at han blev sin forhen yttrede Overbeviisning tro. Give Gud — sagde han — Supplicanterne havde en dueligere Talsmand, men det maatte han sige, at de ikke kunde have betroet deres Ansøgning til nogen ivrige fastere og hierteligere Forfægter af Kirken, end han troede at være. Hertugen — Wellington — havde ved en tidligere Leilighed sagt, at, naar denne Forholdsregel blev kiendt i alle sine Dele, vilde alle Parter blive tilfredsstillede! om det havde sandet sig? — Nationens Øine og Forhaabninger vare nu henvendte paa Overhuset, og han haabede DD. HH. vilde holde inde, inden de kom til at afgiøre et Spørgsmaal, der endnu for faa Maaneder siden ved en Majoritet af 45 Stemmer var erklæret forkasteligt. Han vilde ikke end mere opflamme de alt ophidsede Gemytter, dog kunde han ikke undlade at sige, at denne Forholdsregel var en af de voldsomste, der nogensinde vare foreslagne Parlamentet, og at den, naar man blev fast ved den, vilde ryste Constitutionen i sit Grundfæste. Inden han derfor af den ædle Lord — Lordcanzleren,

— paa Uldsækken hørte, at den virkelig var gaaet igiennem, vilde han ikke troe, det var muligt. I Feldten vilde han villig lyde Hertugen af Wellington, men i dette Huus holdt han det for Pligt, paa hver blot mulig Maade at modstaae en Forholdsregel, som han ansaae for Landets Ruin."

En Begivenhed, der — skiøndt i England ikke usædvanlig mellem Mænd i lignende Stilling — har giort megen Opsigt, er en i denne Anledning mellem Hertugen af Wellington og Greven af Winchelsea forfalden Duel paa Pistoler. I Torybladet the Standard havde været indrykket et Brev fra sidstnævnte, hvori han tog sin Subskription til Oprettelsen af Kings College tilbage, da Hertugen, paa den Tid, han førte Forsædet ved Forsamlingen i denne Anledning, alt havde gaaet med Emancipations Forsætet, og baaret det udvortes Skin af Iver for Protestantismen, for dets virksommere at kunne udføre sine listige Planer, til at krænke de engelske Friheder, og indføre Papismen i hvert Statsdepartement. Hertugen forlangte en Erklæring af Greven herover, som denne vægrede sig ved at give, hvorpaa han fordrede ham paa Pistoler, og de mødtes paa Batterseasletten, med Sir H. Hardinge og Lord Falmouth til Secundanter. Wellington skiød først, og traf ikke, eller, som andre Beretninger sige: hans Kugle strøg hen af hans Modstanders Kioleskiød, hvorpaa denne skiød i Luften, Secundanterne traadte imellem, og Sagen blev saaledes bilagt, at Greven, efter nu at have givet den forlangte Fyldestgiørelse, ikke tog i Betænkning, frivillig at erklære, at det giorde ham ondt i Overilelse at have yttret en saadan Mening, og at han vilde besørge dette indrykket i Standard; hvorpaa de skiltes i Vennevold. Den hele Brevveksling i denne Anledning,

17 Nummere stor, findes indrykkede i the Courier. Meningerne, hvorvidt Hertugen her har handlet rigtig, med Hensyn til det høie Embede, han bekiædede, og de betydelige Følger, hans Fald vilde have, ere deelte; og giør denne Sag saamegen mere Opsigt, da Ministeriet og begge Kamre i Frankrig just i nærværende Øieblik ere sysselsatte med en meget strænge Lov mod Dueller. Ligesom han imidlertid synes at have sit Lands Praxis, hvor Stand og Stilling ikke fritage i saa Henseende fra de vedtagne Wres-Love, for sig, saaledes vil man og vide, at Kongen i denne Anledning har yttret sig til ham som — hvad han er almeenerkiendt for: the first gentleman of his Kingdom. Man tilføyer, at Hertugen, der paa senere Tid var blevet haanet og udhyssет af den anticatholske Mængde, hvor han lod sig offentlig see, blev hilset med Jubel, da han næste Dag begav sig til Overhuset. Hvorvidt man imidlertid kan kalde nogen af Delene Almeenstemmen, ville vi lade staae derhen; Almeenfornuftens er det sikkerlig ikke.

At denne Tvekamp ikke bliver den sidste, eller maaskee haardeste Kamp, Emancipationen faaer at giennemgaae, torde man vel ikke uden Føye antage. I Underhuset have vel begge Billerne seiret, og siges i Overhuset hvor de nu blive bragt og hvor de ventes endnu i første Halvdeel af April at kunne være discuterede, saa at de endnu inden Paaskeferierne kunne faae kongelig Assent, at torde giøre Regning paa en Majoritet af 50 Stemmer, uagtet de Høieste af Clerus skulle have erklæret dem derimod; men ikke at tale om, hvorvidt heri kunde indtræffe Misregning, vedbliver Hofværirglasset at staae paa uroligt, og har der adskillige Gange været ymtet om Ministerskifte,

hvorved da Gh. Wetherell, skiondt han for Øieblikket har sin Afskeed, som Generalprocureur skulde især komme i Betragtning.

I øvrigt bebude Tidenderne paa alle Kanter vigtige Forhandlinger, der skulle foretaae. Det hedder saaledes: at Frankrig og England ere kiede af Uvæsnet i Portugal, hvor Rædselssystemet er i stigende Progression, og at de ville ikke blot erklære dem imod de facto-Regenten, men og understøtte Keiseren af Brasiliens Forehavende, at haandhæve sin Datters lovlige Ret; kun tvistes Tidenderne, hvorvidt det Ord, han i denne Anledning har brugt, skal oversættes: at han vil fægte for den, eller forfægte den. Det hedder ligeledes, at Udfaldet af Grev Matuscewiczs Sending er blevet, at den franske og engelske Gesandt gaae til Constantinopel, i de tree allierede Magters Navn at fortsætte Underhandlingerne om Fuldbyrdelsen af Tractaten angaaende Grækenland, hvilket imidlertid ikke skal hindre Fortgangen af Krigen mellem Rusland og Porten, som Russerne uagtet Aarstiden heldigen siges at fortsætte, og med fordoblet Kraft næste Sommer agte at føre. Sultanen synes imidlertid ubøielig og uforfærdet.

Den bekiendte General Jackson er nu tiltraad sin Post, som Præsident i Nordamerica. I de nye amerikanske Republiker vedvare de indbyrdes Uroligheder og Blodscener.

Om alt dette, saavel som om de saare interessante Forhandlinger i de franske, bataviske og svenske Repræsentantforsamlinger tør man vel haabe i næstfølgende Hæfte at kunne give noget mere tilfredsstillende, end i Følge Omstændighederne kunde denne Gang være giørligt.

Den 6 April. K. R.